

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

BOŞANMAYA ETKİ EDEN FAKTÖRLERİN
İNCELENMESİ: BOLU ÖRNEĞİ

Muhammed Buğra DİNÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Özlem ALTUNSU SÖNMEZ

Konya – 2025

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

BOŞANMAYA ETKİ EDEN FAKTÖRLERİN
İNCELENMESİ: BOLU ÖRNEĞİ

Muhammed Buğra DİNÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Özlem ALTUNSU SÖNMEZ

Konya – 2025

TEZ KABUL FORMU

Bu çalışma, 30.05.2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Bilim Dalı Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Savunma

Tez Jürisi

Doç. Dr. Özlem ALTUNSU SÖNMEZ

(Tez Danışmanı)

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

EDEBİYAT FAKÜLTESİ

Doç. Dr. Gamze AKSAN

(Jüri Üyesi)

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

EDEBİYAT FAKÜLTESİ

Dr. Öğretim Üyesi İlknur EKİZ ATAŞER

(Jüri Üyesi)

KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ

İKTİSADİ, İDARİ VE SOSYAL BİLİMLER

FAKÜLTESİ

TEŞEKKÜR

Hayatım boyunca bana hep destek olan, her zaman eğitimime destek veren, beni bu noktaya getirmek için büyük fedakârlık ve çaba gösteren annem Ayfer DİNÇ ve babam Muhsin DİNÇ'e, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen bana her konu da destek olan abim Burakhan DİNÇ'e, abla yokluğunu hiçbir zaman aratmayan tez sürecimde bana hep destek olan yengem Semra DİNÇ'e, abisi olmaktan gurur duyduğum kardeşim Emir DİNÇ'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamda her zaman bana yol gösterici olan destek ve emeklerini hiçbir zaman benden esirgemeyen, öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyacağım tez danışmanım ve aynı zamanda anabilim dalı başkanımız olan Doç. Dr. Özlem ALTUNSU SÖNMEZ'e desteklerinden dolayı çok teşekkür ederim. Tez jüri üyelerimiz Doç. Dr. Gamze AKSAN ve Dr. Öğretim Üyesi İlknur Ekiz ATAŞER'e teşekkür ederim.

Yapmış olduğum tez çalışmamı tamamlayabilmem için destek sağlayan tüm katılımcılara teşekkürü bir borç bilirim.

Muhammed Buğra DİNÇ

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Muhammed Buğra DİNÇ
	Numarası	224211001004
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Aile Danışmanlığı ve Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Özlem ALTUNSU SÖNMEZ
	Tezin Adı	Boşanmaya Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi: Bolu Örneği

ÖZET

Toplumun temel yapı taşlarından biri olan aile, bireylerin sosyal, duygusal ve ekonomik gelişiminde önemli bir rol üstlenmektedir. Ancak aile kurumunun çeşitli nedenlerle işlevselliğini yitirmesi boşanma ile sonuçlanabilmektedir. Günümüzde artış gösteren boşanma oranları, sadece bireyleri değil, aynı zamanda toplumu da çok yönlü biçimde etkilemektedir. Bu bağlamda, boşanmanın nedenlerini ve etkilerini anlamak, sağlıklı aile ilişkilerinin kurulmasına katkı sağlamak açısından önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, boşanmaya etki eden faktörleri çok boyutlu bir bakış açısıyla incelemek ve bu faktörlerin bireylerin yaşam deneyimleri üzerindeki etkilerini Bolu ili örneği üzerinden değerlendirmektir. Araştırmanın evrenini Bolu ilinde yaşayan boşanmış bireyler oluşturmaktadır. Örneklem, Bolu merkez ilçede ikamet eden, 18 yaş ve üzeri, rastgele seçilmiş ve gönüllü olarak katılım gösteren toplam 147 boşanmış bireyden oluşmaktadır. Katılımcıların %63,3'ü (n=93) kadın, %36,7'si (n=54) erkektir. Veriler yapılandırılmış anket formu aracılığıyla toplanmış ve istatistiksel analiz teknikleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre; iletişim sorunları, sadakatsizlik, ekonomik geçimsizlik, aile içi şiddet ve aile büyüklerinin evliliğe müdahalesi boşanmanın en belirgin nedenleri arasında yer almaktadır. Ayrıca, evlilik öncesi dönem deneyimleri, evlilik sürecindeki çatışmalar ve şiddet düzeyi gibi değişkenlerle boşanma nedenleri arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Elde edilen bulgular, boşanmanın bireysel, psikolojik ve toplumsal boyutlarıyla ele alınmasının gerekliliğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Bolu, Boşanma, Evlilik, Ekonomi, Şiddet.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Muhammed Buğra DİNÇ
	Numarası	224211001004
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Aile Danışmanlığı ve Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Özlem ALTUNSU SÖNMEZ
	Tezin Adı	Boşanmaya Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi: Bolu Örneği

ABSTRACT

The family, as one of the fundamental building blocks of society, plays a significant role in the social, emotional, and economic development of individuals. However, the loss of functionality of the family institution for various reasons may result in divorce. The increasing divorce rates observed today affect not only individuals but also society in a multidimensional manner. In this context, understanding the causes and consequences of divorce is essential for contributing to the establishment of healthy family relationships. The aim of this study is to examine the factors influencing divorce from a multidimensional perspective and to evaluate the effects of these factors on individuals' life experiences through the case of Bolu province. The population of the study consists of divorced individuals living in Bolu. The sample includes a total of 147 randomly selected divorced individuals aged 18 and above, residing in the central district of Bolu, who participated voluntarily. Of the participants, 63.3% (n=93) are women and 36.7% (n=54) are men. Data were collected through a structured questionnaire and analyzed using statistical analysis techniques. According to the research findings, communication problems, infidelity, financial incompatibility, domestic violence, and the interference of extended family members in the marriage are among the most prominent causes of divorce. Additionally, significant relationships were identified between the reasons for divorce and variables such as premarital experiences, conflicts during the marriage process, and the level of violence. The findings highlight the necessity of addressing divorce in its individual, psychological, and social dimensions.

Keywords: Family, Bolu, Divorce, Marriage, Economy, Violence.

BEYAN FORMU

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun sunduğumu kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı yararlandığım kaynaklara bilimsel olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen alanlar dışında kendim tarafından üretildiğini ve Selçuk Üniversitesi Tez Yazım Klavuzuna göre hazırlandığını beyan ederim.

Tarih

Muhammed Buğra DİNÇ

İmza

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Aile Kavramı ve İşlevleri.....	3
1.1.1. Ailenin Tanımı ve Türleri	3
1.1.2. Ailenin Toplumdaki İşlevleri	7
1.1.3. Ailenin Yapısındaki Değişimler ve Modernleşme	9
1.2. Boşanma Kavramı ve Süreci.....	11
1.2.1. Boşanmanın Tanımı ve Hukuksal Çerçevesi	12
1.2.2. Boşanma Sürecinin Aşamaları	13
1.2.3. Boşanmanın Birey ve Toplum Üzerindeki Etkileri.....	16
1.3. Boşanma Nedenleri.....	19
1.3.1. Psikolojik Nedenler.....	22
1.3.2. Ekonomik Nedenler	23
1.3.3. Sosyal ve Kültürel Nedenler	24
1.3.4. Evlilik Dinamiklerinden Kaynaklanan Nedenler	25
1.3.5. Aile İçi Şiddet ve İstismar.....	27
1.3.6. Çocuklarla İlgili Faktörler.....	28
1.3.7. Hukuki ve Toplumsal Nedenler	29
1.3.8. Zamanla Değişen Nedenler	31
1.4. Boşanmayı Açıklayan Teorik Yaklaşımlar	32
1.4.1. Sosyolojik Teoriler.....	33
1.4.2. Psikolojik Teoriler.....	36
1.4.3. Aile Sistemleri Teorisi	39

1.4.4. Rasyonel Tercih Teorisi	40
1.5. Türkiye'de Boşanma Oranları ve Bölgesel Farklılıklar	42
1.5.1. Türkiye'deki Boşanma İstatistiklerinin Genel Görünümü	42
1.5.2. Bölgesel Boşanma Oranlarının Analizi.....	45
1.5.3. Boşanmaya Etki Eden Faktörlerin Bölgesel Farklılıkları	47
1.6. Yapılan Çalışmalar	49

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Veri Toplama Süreci.....	53
2.2. Veri Analizi ve İstatistiksel Yöntemler	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Katılımcılar	56
3.1.1. Katılımcıların Demografik Profilleri	56
3.2. Evlilik Öncesi Dönem.....	58
3.3. Evlilik Süreci: Evlilik ve Aile Yaşamı	60
3.4. Evlilik Süreci: Evlilikte Anlaşmazlık ve Şiddet	63
3.5. Boşanma Süreci	64
3.6. Boşanma Nedeni ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlişki.....	66
3.6.1. Boşanma Sebeplerinin Demografik Değişkenlerle İlişkisi	67
3.6.2. Boşanma Sebeplerinin Evlilik Öncesi Döneme İlişkin Değişkenlerle İlişkisi	78
3.6.3. Boşanma Sebeplerinin Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Değişkenlerle İlişkisi	81
3.6.4. Boşanma Sebeplerinin Evlilikte Anlaşmazlık ve Şiddet ile İlişkisi.....	88
3.6.5. Boşanma Sebeplerinin Boşanma Sürecine İlişkin Değişkenlerle İlişkisi	94

TARTIŞMA VE SONUÇ	106
KAYNAKÇA.....	111
EKLER	122

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

TMK : Türk Medeni Kanunu

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo-1: Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler.....	56
Tablo-2: Katılımcılara İlişkin Kişisel Bilgiler.....	57
Tablo-3: Katılımcıların Evliliklerine İlişkin Bilgiler.....	58
Tablo-4: Katılımcıların Evlilik Hakkındaki Düşünceleri	61
Tablo-5: Eski Eşle Evlenme Sebepleri	62
Tablo-6: Katılımcıların Evliliklerindeki Anlaşmazlık Durumları	63
Tablo-7: Katılımcıların Boşanma Süreçlerine İlişkin Bilgiler.....	64
Tablo-8: Katılımcıların Boşanma Kararlarına İlişkin Bilgiler.....	65
Tablo-9: Türk Medeni Kanun’a Göre Davada Gösterilen Boşanma Sebebi: 1. Sebep	66
Tablo-10: Türk Medeni Kanun’a Göre Davada Gösterilen İkinci ve Üçüncü Boşanma Sebebi.....	66
Tablo-11: Boşanma Sebeplerine Göre Cinsiyet Dağılımı	67
Tablo-12: Boşanma Sebebine Göre Yaş Dağılımı.....	68
Tablo-13: Boşanma Sebebine Göre Eğitim Durumu Dağılımı.....	69
Tablo-14: Boşanma Sebebine Göre Annelerinin Eğitim Durumu Dağılımı.....	70
Tablo-15: Boşanma Sebebine Göre Babalarının Eğitim Durumu Dağılımı	71
Tablo-16: Boşanma Sebebine Göre Eski Eşlerinin Eğitim Durumu Dağılımı	72
Tablo-17: Boşanma Sebebine Göre Yaşamlarının Büyük Bölümünün Geçtiği Yerleşim Yeri Dağılımı	74
Tablo-18: Boşanma Sebebine Göre Meslek Dağılımı	75
Tablo-19: Boşanma Sebebine Göre Eski Eşin Meslek Dağılımı	76
Tablo-20: Boşanma Sebebine Göre Çocuk Sayısı Dağılımı.....	77
Tablo-21: Boşanma Sebeplerine Göre Evlenmeden Önce Birlikte Geçirdikleri Zaman Dağılımı	78
Tablo-22: Boşanma Sebeplerine Göre Evlilik Yaşı Dağılımı	79
Tablo-23: Boşanma Sebeplerine Göre Eşleriyle Aralarındaki Yaş Farkı Dağılımı....	80
Tablo-24: Boşanma Sebeplerine Göre Evlenme Biçimlerinin Dağılımı	81
Tablo-25: Boşanma Sebeplerine Göre “Kendi Evliliğinizi nasıl Tanımlarsınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	82
Tablo-26: Boşanma Sebeplerine Göre “Anne ve Babanızın Evliliğini Nasıl Tanımlarsınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	84
Tablo-27: Boşanma Sebeplerine Göre "Eski Eşinizle İletişiminiz Nasıldı?" Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.....	85

Tablo-28: Boşanma Sebeplerine Göre "Birinci Evlenme Sebebiniz Neydi?" Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.....	86
Tablo-29: Boşanma Sebeplerine Göre Evlilik Sürelerinin Dağılımı	87
Tablo-30: Boşanma Sebeplerine Göre İlk Kavga/Tartışma Konularının Dağılımı	88
Tablo-31: Boşanma Sebeplerine Göre İlk Kavga veya Tartışmanın Gerçekleştiği Zaman Dağılımı	89
Tablo-32 Boşanma Sebeplerine Göre Tartışma Sıklıklarının Dağılımı.....	90
Tablo-33: Boşanma Sebeplerine Göre Eski Eşlerinden Şiddet Görüp Görmeme Durumlarının Dağılımı	91
Tablo-34: Boşanma Sebeplerine Göre Eski Eşten Şiddet Görme Sıklığı Dağılımı....	93
Tablo-35: Boşanma Sebeplerine Göre Boşanma Sürecinde Uzman Desteği Alıp Almama Durumlarının Dağılımı.....	94
Tablo-36: Boşanma Sebeplerine Göre Davayı Açan Kişi Dağılımı	95
Tablo-37: Boşanma Sebeplerine Göre Boşanma Türlerinin Dağılımı.....	97
Tablo-38: Boşanma Sebeplerine Göre Çocuk Velayeti Talebinde Bulunma Durumlarının Dağılımı	98
Tablo-39: Boşanma Sebeplerine Göre Nafaka Talebinde Bulunma Durumlarının Dağılımı	99
Tablo-40: Boşanma Sebeplerine Göre Çocuklara Haberi Veren Kişi Dağılımı	101
Tablo-41: Boşanma Sebeplerine Göre Çocuklarının Psikolojik Destek Alma Durumu Dağılımı	102
Tablo-42: Boşanma Sebeplerine Göre Çevresindeki Boşanan Kişilerin Dağılımı ...	103
Tablo-43: Boşanma Sebeplerine Göre Dava Sürelerinin Dağılımı	104

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil-1: Türkiye’de Boşanma İstatistikleri	43
Şekil-2: Evlenmeden Önce Birlikte Geçirilen Zaman	59
Şekil-3: Evlilik Yaşı.....	59
Şekil-4: Eşle Yaş Farkı	60
Şekil-5: Evlenme Biçimi.....	60
Şekil-6: Evlilik Süresi Dağılımı.....	62
Şekil-7: Boşanma Sebeplerine Göre Cinsiyet Dağılımı	68
Şekil-8: Boşanma Sebebine Göre Yaşamlarının Büyük Bölümünün Geçtiği Yerleşim Yeri Dağılımı	74
Şekil-9: Boşanma Sebeplerine Göre “Kendi Evliliğinizi Nasıl Tanımlarsınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.....	83
Şekil-10: Boşanma Sebeplerine Göre "Eski Eşinizle İletişiminiz Nasıldı?" Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.....	85
Şekil-11: Boşanma Sebeplerine Göre Eski Eşlerinden Şiddet Görüp Görmeme Durumlarının Dağılımı	92
Şekil-12: Boşanma Sebeplerine Göre Eski Eşten Şiddet Görme Sıklığı Dağılımı.....	94
Şekil-13: Boşanma Sebeplerine Göre Davayı Açan Kişi Dağılımı	96
Şekil-14: Boşanma Sebeplerine Göre Boşanma Türlerinin Dağılımı.....	97
Şekil-15: Boşanma Sebeplerine Göre Çocuk Velayeti Talebinde Bulunma Durumlarının Dağılımı	98
Şekil-16: Boşanma Sebeplerine Göre Nafaka Talebinde Bulunma Durumlarının Dağılımı	100
Şekil-17: Boşanma Sebeplerine Göre Çocuklara Haberi Veren Kişi Dağılımı	102
Şekil-18: Boşanma Sebeplerine Göre Dava Sürelerinin Dağılımı.....	105

GİRİŞ

Aile, bireylerin sosyal, duygusal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılayan temel bir toplumsal kurumdur. Toplumun en küçük birimi olarak kabul edilen aile, hem bireylerin kişisel gelişimi hem de toplumsal düzenin sürdürülebilirliği açısından önemli işlevler üstlenmektedir. Ancak modernleşme, kentleşme, ekonomik değişkenlikler, toplumsal cinsiyet rolleri ve bireysel beklentilerdeki dönüşümler gibi etkenler, aile yapısında ve işleyişinde çeşitli değişimlere yol açmakta; bu durum aile içi ilişkilerde uyum sorunlarını ve boşanma olgusunu daha görünür hale getirmektedir. Özellikle son yıllarda Türkiye genelinde artış gösteren boşanma oranları, aile kurumunu ve bireyleri çok boyutlu biçimde etkileyen önemli bir toplumsal sorun olarak değerlendirilmektedir.

Boşanma, yalnızca eşler arasındaki resmi birlikteliğin sona ermesi değil, aynı zamanda psikolojik, sosyal, ekonomik ve hukuki birçok süreci de beraberinde getiren karmaşık bir olgudur. Bireylerin yaşamlarını derinden etkileyen boşanma süreci, aynı zamanda çocuklar, geniş aile yapısı ve toplum açısından da çeşitli sonuçlar doğurmaktadır. Bu bağlamda boşanmanın nedenlerinin çok yönlü olarak ele alınması, olgunun daha iyi anlaşılması ve çözümleyici politikalara temel oluşturması açısından büyük önem taşımaktadır.

Toplumların temel yapı taşı olarak kabul edilen aile kurumu, bireylerin sosyal, duygusal ve ekonomik gelişimlerini doğrudan etkileyen çok yönlü bir sistemdir. Aile, bireylere kimlik kazandıran, sosyal normları aktaran ve psikolojik güvenlik sağlayan bir birim olarak toplumsal denge açısından hayati bir rol üstlenmektedir. Ancak modernleşme, kentleşme, kültürel değişim ve ekonomik dönüşümler gibi birçok etken, aile yapısında dönüşümlere neden olmuş; bu dönüşümler de evlilik ilişkilerinin niteliğini ve boşanma oranlarını etkilemiştir. Bu bağlamda, boşanma olgusu hem bireysel hem de toplumsal düzeyde çeşitli sonuçlar doğuran ve çok boyutlu nedenlerle şekillenen bir sosyal gerçeklik olarak ele alınmalıdır.

Bu yüksek lisans çalışmasında boşanmaya etki eden faktörler çok yönlü bir biçimde ele alınmış ve Bolu ili örneği üzerinden ampirik bir inceleme

gerçekleştirilmiştir. Tezin ilk bölümünde, kavramsal ve kuramsal temeller ortaya konulmuş; ikinci bölümde araştırmanın yöntemsel çerçevesi açıklanmış; üçüncü bölümde ise saha çalışması sonuçlarına dayalı bulgular sunulmuştur. Tüm bu aşamalar, boşanma olgusunun hem teorik hem de ampirik düzeyde kapsamlı bir şekilde incelenmesini amaçlamaktadır.

Çalışmanın birinci bölümü, “Kavramsal Çerçeve” başlığı altında yapılandırılmıştır. Bu bölümde öncelikle, ailenin tanımı, türleri ve toplumsal işlevleri ele alınarak aile kurumunun temel özellikleri ortaya konulmuştur. Ardından, modernleşme süreciyle birlikte aile yapısında meydana gelen dönüşümler tartışılmıştır. Devamında boşanma kavramı hukuksal ve sosyolojik yönleriyle incelenmiş; boşanma sürecinin aşamaları ile bu sürecin birey ve toplum üzerindeki etkileri irdelenmiştir. Bu kuramsal zeminin ardından, boşanma nedenleri psikolojik, ekonomik, sosyal, kültürel, hukuki ve aile içi dinamikler çerçevesinde ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Ayrıca, boşanmaya yol açan faktörlerin zaman içinde nasıl değişim gösterdiğine ilişkin değerlendirmelere de yer verilmiştir.

Bu bölümde ayrıca boşanma olgusunu anlamaya yönelik çeşitli teorik yaklaşımlar da ele alınmıştır. Sosyolojik, psikolojik, aile sistemleri ve rasyonel tercih kuramları aracılığıyla boşanmanın bireysel ve toplumsal düzeyde nasıl anlam kazandığı açıklanmıştır. Türkiye'deki boşanma oranları, istatistiksel veriler ışığında değerlendirilmiş; bölgesel farklılıklar incelenerek özellikle Bolu iline dair özgün bağlamlar vurgulanmıştır. Son olarak, konuya ilişkin yapılmış önceki araştırmalar incelenerek bu tez çalışmasının literatürdeki yeri ve katkısı belirlenmiştir.

İkinci bölüm, araştırmanın yöntemsel altyapısını oluşturmaktadır. Bu bölümde, araştırmada kullanılan veri toplama teknikleri, örneklem özellikleri, uygulanan ölçüm araçları ve analiz yöntemleri ayrıntılı biçimde sunulmuştur. Nicel veri analizi yöntemlerine dayalı olarak yürütülen çalışmada, elde edilen verilerin geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmak amacıyla istatistiksel teknikler kullanılmıştır.

Üçüncü bölüm, saha çalışmasından elde edilen bulgulara ayrılmıştır. Bu bölümde, katılımcıların demografik özelliklerinden başlanarak evlilik öncesi dönem, evlilik süreci ve boşanma süreci sırasıyla incelenmiştir. Evlilikte yaşanan

anlaşmazlıklar, şiddet olgusu, eşler arası iletişim sorunları gibi temalar bu kapsamda değerlendirilmiştir. Ayrıca boşanma nedenleri ile demografik değişkenler ve evlilik sürecine dair çeşitli faktörler arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Böylece, boşanmayı etkileyen değişkenlerin çok yönlü ilişkisel yapısı ortaya konulmuştur.

Son olarak, “Tartışma ve Sonuç” bölümünde, araştırma bulguları mevcut literatür ışığında tartışılmış, ulaşılan sonuçlar değerlendirilmiş ve alana yönelik öneriler geliştirilmiştir. Tez, boşanma olgusuna sadece bir sonuç olarak değil, aynı zamanda çok katmanlı bir süreç olarak yaklaşmakta; bireysel, toplumsal ve yapısal faktörlerin etkileşimini kapsamlı biçimde analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışma hem akademik literatüre katkı sunmayı hem de aile danışmanlığı, sosyal hizmet, psikolojik danışmanlık ve politika geliştirme gibi uygulamalı alanlarda kullanılabilecek veriler sunmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda boşanmanın yalnızca bireysel bir mesele değil, toplumsal yönleriyle de ele alınması gereken çok katmanlı bir olgu olduğunu vurgulamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Aile Kavramı ve İşlevleri

İnsanlık tarihi kadar eski bir sosyal birim olan “aile” kavramı, yapısal ve biçimsel değişikliklere uğramasına ve farklı formlar almasına rağmen, yirmi birinci yüzyılda da önemini korumuş ve biyoloji, sosyoloji, ekonomi ve siyaset gibi birçok alanda tartışma konusu olmuştur. Yaygın bakış açısı ailenin ne olduğu ya da olabileceği üzerine odaklanmaktadır.

Burada cinsiyete özgü geleneksel ayrımlar yapılmakta ve bu “ideal” model anne, baba ve en az bir çocuktan oluşan çekirdek birim olarak adlandırılmaktadır. Örneğin, anne evde kalır, yemek pişirir, temizlik yapar ve benzeri işleri yaparken, baba ailenin lideri ve geçimini sağlayan kişidir. Terimin birçok farklı tanımı olmasına rağmen, aile teorisyenlerinin çoğuna göre aile, *“yakın olan ve bir mekânı paylaşan, bazı duygusal bağların kurulduğu, birbirleriyle ilgili sosyal durumların, rollerin ve görevlerin üstlenildiği, sevgi ve aidiyet duygularının paylaşıldığı başka biriyle yaşayan iki veya daha fazla bireyi içerir.”* (Doğan, 2001).

Aileler sosyal kurumlardan daha fazlasıdır; toplumun üyelerini şekillendiren ve besleyen kendi yapıları, rolleri ve ihtiyaçları olan farklı varlıklardır.

1.1.1. Ailenin Tanımı ve Türleri

Günlük olarak kullandığımız dil aile kelimesini içerir. Sosyolog olsak da olmasak da bu kelimeyi çok kullanırız. Gubbels (1971, s. 7) bu senaryonun yaygın olarak kabul gören bir fikirle tutarlı olduğu fikrini taşıdığını iddia etmektedir. Doğal bağlara dayanıyor gibi görüldüğünden, her zaman güncel ve yerleşiktir. Ancak bunun önemli olmadığı zamanlar ve yerler de vardır. Bunun farkına varmak için etrafa bakmak, hem ebeveynlerin hem de çocukların kaosunu ve şaşkınlığını gözlemlemek ve geleneksel akla meydan okuyan durumları gelişen toplum ışığında açıklamak yeterlidir. Geçmişte durum bugünkünden farklıdır. Aile büyüklerinin çocukları kendi yetiştirdikleri gibi yetiştirmeleri yeterli görülmüştür. Ancak bugün aynı şekilde

davranmak isteyen ebeveynler, geleneksel yöntemin hatalı, yetersiz ve telafisi mümkün olmayan bir yöntem olduğu sonucuna kısa sürede varmaktadır.

Bu nedenle, aile kavramının zaman ve mekân içinde hızla değişen bir kavram olduğunu göz önünde bulundurmak önemlidir. Ailenin yapısı ve doğası bir toplumdan diğerine, bir çağdan diğerine ve hatta aynı toplum içinde bile farklılık göstermektedir (Gubbels, 1971, s. 7). Bu durum kelimenin etimolojisinde bile açıkça görülmektedir. Latince “famulus” kelimesi “hizmet eden” ya da “hizmet sunan” anlamında kullanılmıştır. Roma döneminde “aile” (pater familias) terimi kullanıldığında, tek bir çatı altında yaşayan bireyler topluluğu anlamına gelmiştir. Bu durumda, baba (père de famille) kesinlikle işin başındadır. Aile fikri güç açısından anlaşılmıştır. “Aile” terimi eski Türkler tarafından klan ve soy da dahil olmak üzere çok geniş bir insan grubunu ifade etmek için kullanılmıştır (Gökalp, 1976, s. 280).

Auguste Comte'un bu farkındalıklara yanıt olarak yeni bir fikir geliştirdiğini gözlemleyebilmek mümkündür, bir kavram olarak sevgi. Comte'a göre sevgi, bir aileyi tanımlayan temel unsurdur. Yine, hemen her toplumda, bir kadın ve bir erkeğin birlikteliği bir aile olarak kabul edilir. Aile, pek çok şeyin değiştiği günümüzde ve çağımızda gelişimi en belirgin olan sosyal kurumlardan biridir. Eşitlik ve özgürlük fikirleri modern toplumlarda ortaya çıkan yeni aile anlayışlarıdır. Bunlardan eşitlik, kadın ve erkeğin (yani karı ve kocanın) ve giderek artan bir şekilde anne ve babanın ve çocukların eşitliğini ifade ederken, özgürlük ise eş seçme ve diğer bazı sosyal deneyimlerdeki özgürlüğü ifade etmektedir. Birlikte yaşama, otorite, karşılıklı ilişkiler ve görevler, sevgi, eşitlik ve özgürlük gibi fikirlerin hepsinin zaman içinde aile kurumunu tanımlamak için kullanıldığı açıktır (Gubbels, 1971, s. 8).

Toplum geliştikçe, toplumun maddi ve manevi tüm zenginliklerinin bir nesilden diğerine aktarılmasına katkıda bulunan temel sosyal birim olan ailenin rolü ve yapısı da değişmektedir (Sayın, 1985, s. 156). Kısaca ifade etmek gerekirse, geleneksel ve belirli bir aile türünden bahsetmek mümkün değildir (Murdock, 1949, s. 1-2). Kırsal ve kentsel alanlardaki aile yapıları ve işlevleri, aynı zaman dilimi ve toplum içinde bile önemli ölçüde farklılık gösterir. Bu farklı dış görünümlere rağmen, aileyi aşağıdaki genel özelliklere göre kategorize edebilmek mümkündür. Toplumun biyolojik ve kültürel devamlılığını sağlayan sosyal kurumlardan biri ailedir. Bu tanıma göre aile

kurumu en önemli sosyalleşme araçlarından biridir ve insan türünün hayatta kalmasında önemli bir rol oynar. Bir başka deyişle aile, yetiştirdiği çocuğun toplumsal hayata yönlendirilmesinde önemli bir rol oynar ve bu her toplum için geçerlidir (Ergil, 1984, s. 197).

Dönem ve koşullara bağlı olarak aile yapıları toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Dolayısıyla evrensel ya da tekil bir aile türünden bahsetmek mümkün değildir. Tüm sınıflandırmalarda olduğu gibi, aile tipi sınıflandırmaları da belirli bir aile özelliğine dayalı olarak oluşturulan bir dizi kritere dayanmaktadır. Aile, aile içindeki otorite dinamikleri, kişi sayısı ve ilişkiler, iş bölümü ve roller ve konuya yönelik tutum temelinde dört gruba ayrılabilir (Sayın, 2020, s.10):

İlişkilere ve Üye Sayısına Dayalı Aile Tipleri: “Geleneksel geniş aile” terimi, çok sayıda üyesi olan ve yakın akrabalık bağlarıyla sürdürülen bir aile yapısını ifade eder. Bu aile anne ve baba, kardeşler, büyükanne ve büyükbabalar ve çocuklardan oluşur. Mahalle içinde ve aile ile ilişkiler çok önemlidir. Güçlü bir birlik ve iş birliği duygusu vardır. Geleneksel ailenin bazı özellikleri çağdaştırılmıştır ancak bugün hala geniş bir aile olarak varlığını sürdürmektedir. Çekirdek aile modern, sanayileşmiş ve demokratik kent yaşamının bir temsilidir. Çekirdek aile geleneksel ailenin yerini aldıça, aile üyelerinin sayısı azalmış ve ailenin yapısı ve rolleri değişmiştir. Anne, baba ve evlenmemiş çocuklar çekirdek aileyi oluşturur. Akrabalık ve hısımlık ilişkilerinden bağımsızdır ve ekonomik ve ailevi konularda karar verir. Bu aile türü, neredeyse kendi içine kapalı olması nedeniyle “atomize çekirdek aile” veya “izole çekirdek aile” olarak da bilinir. Çekirdek aile tipi ulusumuzda giderek yaygınlaşmakta, geniş aile tipi ise kentleşmenin bir sonucu olarak giderek azalmaktadır. Batı'daki atomize (izole) çekirdek aile ile bu ülkedeki çekirdek aile yapısı aynı değildir. Çekirdek aileler kendi çatıları altında ekonomik olarak bağımsız yaşasalar da bir etkileşim ağı içindedirler. Türkiye'de çekirdek aileler ile diğer akraba aileler, özellikle de yakın akraba çekirdek aileler (birinci ve ikinci kuşak, hatta üçüncü kuşak) ve tek ebeveynli aileler arasında yoğun bir etkileşim vardır. Çekirdek aileler ağı içinde mal, hizmet, para ve duygusal destek alışverişi yapılmaktadır. Çekirdek aile ağı şüphesiz diğer tüm etkileşim ağlarında olduğu gibi iş birliği, rekabet, çatışma ve uzlaşma gibi çeşitli etkileşimler yaşar. Bir bakıma çekirdek aile ağı, kentleşme ve sanayileşme

sürecinde geçici geniş ailenin bazı özelliklerini taşımaktadır. Evli eşlerin olmadığı hane tipleri dağılmış aileler olarak adlandırılır. Yalnız yaşayanlar, tek ebeveynli haneler, akrabaların birlikte yaşadığı aileler ve hatta akraba olmayanlar bu haneleri oluşturmaktadır. Tek ebeveynli aile, bir ebeveyn ve bir veya daha fazla evli olmayan çocuğun bulunduğu haneleri kapsamaktadır. Bu haneler ebeveynlerden biri öldüğünde, ebeveynler boşandığında veya birlikte yaşamadıklarında oluşur. Diğer dağınık aileler; iki kardeş, bir teyze, bir yeğen veya ebeveyn-çocuk ilişkisi olmayan diğer akrabaların (büyükanne, torun(lar); vb.) bulunduğu ailelerdir (Sayın, 2020, s.10-15).

Rollere ve İş Bölümüne Göre Aile Türleri: Rollere ve iş bölümüne göre kategorize edilebilecek dört farklı aile yapısı vardır. Anaerkil bir hanede, kadın en fazla otoriteye sahip olan kişidir. Kadın aile içinde aktif ve önemli bir rol üstlenen kişidir. Ailenin büyüklüğü ne olursa olsun, “anaerkil” terimi artık kadının tüm otoriteyi elinde tuttuğu bir aile yapısını ifade etmektedir. Anaerkil otorite ilişkileri bir çekirdek aile içinde var olabilir. Anaerkil yapı tipik olarak annenin ebeveyn olduğu tek ebeveynli hanelerde mevcuttur. Ataerkil bir hanede otorite ve güç sahibi olan erkektir. Erkek soyun temelini oluşturur. Cinsiyet farklılıkları ne olursa olsun, eşitlikçi bir hanede rol ve sorumlulukların aile üyeleri arasında eşit olarak paylaştırılması beklenir. Alan, miras ve fizyolojik ihtiyaçların karşılanması açısından ailenin modern çağda eşitlikçi bir aile tipine dönüştüğüne inanılmaktadır. Adil bir ödül ve ceza sisteminin yanı sıra haklar ve sorumluluklar arasında bir dengeye sahip olan bir aile sağlıklı kabul edilir (Sayın, 2020, s.10-15).

Otorite İlişkilerine Dayalı Farklı Aile Tipleri: Anaerkil, ataerkil, demokratik, çocuk merkezli ve otorite boşluğu, otorite ilişkilerine dayalı olarak tanımlanabilecek beş aile kategorisidir. Anaerkil bir ailede otorite ve güç sahibi olan annedir. Bu tip ailelerde kadın evin revidir. Ataerkil bir ailede ise baba, yani yaşlı erkek otorite sahibidir. Demokratik ailelerde, aile üyeleri gücü tek bir kişinin elinde toplamak yerine paylaşırlar. Tüm kararları tek bir kişi almaz, kuralları tek bir kişi koymaz ve tüm ailenin ihtiyaçları ve görüşleri dikkate alınır. Ailenin tüm üyeleri görüşlerini dile getirdiğinde, karar alma sürecine katıldığında ve çözümler ürettiğinde ailenin gücü ve birliği artar. Çocuk merkezli bir ailede çocuk görünmeyen bir otoritedir çünkü ailenin

tüm ihtiyaçları çocuğun merkezinde kararlaştırılır. Günümüz toplumlarında bu tip aileler giderek yaygınlaşmaktadır. Aile yelerinin sayısı ne olursa olsun, otorite boşluğu olan bir aile, otorite ilişkilerinin kurulamadığı bir ailedir. Aile yeleri otorite boşluğu nedeniyle başkalarının haklarına saygı göstermek yerine kendi istekleri doğrultusunda davranabilirler (Sayın, 2020, s.10-15).

Sorun zme Tutumlarına Dayalı Aile Tipleri: Aile sorunlarını ele alış biçimlerine göre güçlü, bağımlı ve ilgisiz olmak üzere üç tip aile ayırt edilebilir. Kayıtsız ailelerde aile yeleri arasında çok az bağlılık vardır. Aile ile çok az zaman geçirilir. Aile içinde ya etkileşim ve iletişim eksikliği ya da sağlıksız iletişim vardır. Bağımlı ailelerde ailenin her yesi birbirinin hayatına aşırı derecede karışır. Birbirlerinin zgn hayatlarını yaşamalarına engel olurlar ve birbirlerinin işlerine gereğinden fazla karışırlar. Bu durumda sorunları zmek zordur. Bağımlılık, aile yeleri arasında var olması gereken bağlılığın yerini almıştır. Güçlü bir aile, aile üyelerinin aileyi etkileyen sorunların üzümünde birbirlerine destek olduğu bir etkileşim ağıdır. Ailenin her yesi sorun zmeye katılmasa da iş birliği, gerilim, çatışma, rekabet ve uyum gibi etkileşimlerin aile yeleri arasında bir güç birliği ve dayanışma yarattığı açıktır. Güçlü bir aile, sorunları zmek için bireysel güçlerini birleştirerek birlikte çalışır. Bireyler gerektiğinde birbirleriyle tartışır ve ilişkiler sorun odaklıdır. Aile yelerinin sorun zme sürecine olumlu katkıda bulunma derecesi güçlü bir ailenin ölçütüdür (Sayın, 2020, s.10-15).

1.1.2. Ailenin Toplumdaki İşlevleri

Aile toplumun temel taşıdır. Bu kapsamda aile, toplumsal yapıdaki en temel görevleri de yerine getirir. Toplumda bir konumu ve rolü olmasına rağmen, bir kişinin gerçek kişiliği ancak diğer insanlarla sosyal etkileşim yoluyla geliştirilebilir. Bu ortam da en iyi aile tarafından sağlanır (Acar, 1990, s. 22-23). Evli iftler, birlikte güven içinde yaşayabilmeyi “sosyal” bir ihtiyaç olarak görmenin yanı sıra, “bireyin destek, korunma ve yaşam ihtiyaçlarını karşılayabilme”, birliktelik hissedebilme, geleceğe güvenle bakabilme, toplumda bir yer edinebilme, birbirlerinden onur ve gurur duyabilme becerisi olarak da görmektedirler (zgven, 2014, s. 20).

Aile, bireyin sosyal güvenlik, sevgi, saygı ve takdir gördüğü yerdir. Ayrıca para kazandığı, geçimini sağladığı, yiyecek ve barınak bulduğu, maddi güvenceye sahip olduğu yerdir. Bir çocuğu eğitmenin ilk adımı güven veren bir ortam yaratmaktır. Öğretmenin sevgisini kazanmak kişinin kendini güvende hissetmesini sağlar ve güvende olan kişi başkalarını sevme davranışını da gösterir. Aile, birbirini seven ve birbirine güvenen insanların oluşturduğu en başarılı gruptur. Dolayısıyla aile, çocuğun eğitimi için çok önemli bir sığınaktır. Sosyalleşme süreci zaman alır. Kişi doğuştan itibaren yaşamı boyunca bilgi, beceri, davranış, tutum ve alışkanlıklar kazanarak toplumun uygun ve yararlı bir üyesi haline gelir. Ayrıca ortak değerler edinir ve toplumun beklentilerine cevap vererek “sosyal benlik” ya da “sosyal-kültürel kişilik” kazanır ve topluma asimile olur (Ergün, 1987, s. 35).

Bunun sonucunda kişiler arası çatışmalar azalır, uyum sağlanır ve toplumsal yaşam sürdürülür. Her toplum yapısı, beslenme, barınma ve moda anlayışı bakımından farklıdır. Kültür bunları içerir. Sosyal yaşam sürecinde birey bu kültürel değerleri öğrenir ve sosyalleşir (Erden, 1998, ss. 81-83). Sosyalleşme, başkalarıyla etkileşime girme ve “topluma hazırlanma” sürecidir. Ergün (1987, s. 35) ise “bireyin bir toplumsal gruba katılması olgusu” olarak tanımlamaktadır. Çocuğun birincil sosyalleşmesi aile içinde gerçekleşir. Kitle iletişim araçları, akran grupları, işyeri ve eğitim kurumları ikincil sosyalleşmenin gerçekleştiği yerlerdir. Toplumdaki her insan üstün, başarılı ve değerli bir birey olmayı arzular. Her insan yetersizlik ve önemsizlik duygusundan rahatsız olur. Bu kişilerin toplumsal açıdan kendini gerçekleştirme olasılığı daha düşüktür.

Yaşam yarışında aile, üyelerine saygı ve statü kazandırır ve bireye doğuştan bir statü verir. Ailenin sosyal, kültürel ve eğitimsel konumu, ona mensup olan bireyin statüsü üzerinde etkilidir. Eğitim, sosyalleşme ve kuşaklar arası kültürel aktarım yoluyla toplumsal yapının sürekliliğini korur ve garanti altına alır. Sosyal kontrol, toplumdaki varlığı, uyumu, dengeyi ve birliği aktif bir şekilde korur, bireyler arasındaki iletişimi normalleştirir ve ortak yaşamı teşvik eder. Bireylerin amaçları, tercihleri, tutumları ve davranışları değerleri tarafından belirlenir. Bireyler ahlaki, dini ve milli değerlerinden etkilenirler. Değerlere etkinliğini normlar verir ve normlar yaptırım uygulama yetkisine sahiptir. Örneğin, sokakta yürüyemeyen bir yaşlıya

yardım eden kiři takdir edilirken, aynı yaşlıya kaba ve saygısızca davranan kiři sorumlu tutulur. İyi kalpli bir kiři ihtiyaçı olan birine yardım elini uzattığında buna değer verilir. Hırsızlığın sonuçları vardır. Bu anlamda, normlar ve değerler toplumda disiplini ve dūzeni sağlamak için cezayı kullanır. Biz buna sosyal kontrol diyoruz (Kır, 2010, s. 156-157).

İnsanlar değerleri ve normları aileleri, akran grupları ve içinde yaşadıkları toplum gibi gayri resmi yollarla edinirler. Daha sonra bu değerleri ve normları ödüller ve cezalar yoluyla öğrendikten sonra günlük yaşamlarında uygularlar. Değerler ve gelenekler ilk olarak ailede öğretilir. Sosyal bir kurum olarak aile, resmi olmayan yaptırımlar yoluyla sosyal kontrolü sürdürür ve bireysel davranışları düzenlemek için yazılı olmayan kuralları kullanır. Aile, üyelerini başarılarından dolayı takdir ve teşekkür ederek onlara hem maddi hem de manevi destek sağlar. Gayri resmi cezalar uygulayarak da hatalarını azaltmaya çalışır. Ailede kontrol ve düzen, mükemmel rol modelleri olması gereken anne ve baba tarafından sağlanmalıdır. Böylece aile ve toplumda sosyal kontrol ve denetimin ilk kurulduğu yer ailedir ve çocuklar sosyal kontrol kurallarını benimseyerek yaşamlarında uygularlar (Erden, 2007, s. 43-44).

1.1.3. Ailenin Yapısındaki Değişimler ve Modernleşme

Toplumsal yaşamın temel taşlarından biri olan aile, toplumsal değişimi hem etkilemiş hem de ondan etkilenmiştir. Ailenin yapısı, değerleri, üretim ilişkileri ve rolleri modernleşmenin bir sonucu olarak önemli değişikliklere uğramıştır. Bazı düşünürler bu değişimlerden duydukları rahatsızlığı dile getirmiş, diğerleri ise tüm kurumlar gibi ailenin de değişime açık olduğunu savunmuştur. Ailenin dönüşümünün olumlu yönleri arasında toplumsal cinsiyet eşitliği, olumsuz yönleri arasında ise boşanmaların artması yer almaktadır. Başka bir deyişle hem olumlu hem de olumsuz koşullar ailenin dönüşümünün bir parçasıdır.

Geleneksel toplumlarda aile kutsal ilkeler üzerine kuruludur ve bunun sonucunda anne ve babalar, ebeveynler ve çocuklar ile kadınlar ve erkekler arasındaki bağlar önem kazanır. Temel fikirler arasında büyüklere saygı, onların otoritesi, onlara bakma görevi ve aile hiyerarşisi yer alır. Aile, mahremiyet kültürünün en belirgin şekilde sergilendiği yerdir. Gelenek burada öğretilir, aktarılır ve sergilenir (Canatan ve

Yıldırım, 2011, s. 123). Sanayi öncesi geleneksel aile yapısı, “paylaşma” ve “dayanışmanın” önemli değerler olduğu “geniş aile” olarak ifade edilmiştir. Ancak aile yapısı evrim geçirmiştir. Aile, yakın akrabaların bir araya geldiği, çok çocuklu, dayanışmanın güçlü olduğu, üretimin, tüketimin, acının ve sevginin paylaşıldığı bir kurumdur. Bu aileler hiyerarşik bir yapıya, sıcak duygusal bağlara, samimi iletişim ve yüz yüze ilişkilere ve kültürel değerlerin baskınlığına sahiptir. Kadın ve erkek arasındaki ayrım katkıda bulunan faktörlerden biri de iş bölümüdür. Modern ailede “birey”, geleneksel ailenin odak noktası olan “aile” nin önüne geçmektedir. “Biz” kültürü, ‘ben’ kültüründen daha yaygındır. Çekirdek aile tipi, modernleşmenin aile yapısında meydana getirdiği değişimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Sanayileşme ve kentleşmenin, diğer bir deyişle modernleşmenin hâkim olduğu günümüz toplumlarında aile, bireyciliğin, çıkarıcılığın ve bencilliğin daha baskın olduğu bir kuruma dönüşmüştür. Yalnızlıktan çok hesap kitapla ilgili olan sözleşmeli evlilikler daha fazla ilgi görmeye başladı. Bu tür ailelerde mahremiyet değişmiş, tüketimle birlikte eşitlik ve bağımsızlığa değer verilmiştir. Ailenin her üyesi bir özne olarak konumlandırılmıştır. Kadın-erkek ilişkileri, evlilik tarzları ve evlilik beklentileri evrim geçirmiştir. Sanayileşmenin bir sonucu olarak ailenin otorite yapısı değişmiştir. Ailede artık tek otorite ebeveynler değildir. Günümüz toplumlarında arkadaşlık grupları daha büyük bir etkiye sahiptir. Üretici rolünün değişmesi ailenin bir tüketim birimi haline gelmesine neden olmuş, bu da aile otorite yapısının değişmesine yol açmıştır. Baba otoritesini azaltan bir diğer faktör de toplumdaki demokrasi inancıdır (Özkalp, 2009, s. 149).

Sosyal medya ve çocukların arkadaş grupları artık ailelerinden daha büyük bir etkiye sahiptir. Bu durumun bir sonucu olarak babanın otoritesi zayıflamıştır. Modernleşme sürecinde ebeveynlerin statülerinde olduğu kadar otoritelerinde de önemli bir değişim olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Modern kültürün geleneksel kültür üzerindeki hâkimiyeti, yaşam pratiklerindeki değişimler, geleneksel bilginin değersizleşmesi, yaşlıların sosyal ve teknolojik değişime ayak uyduramaması, boşanmalardaki artış ve diğer faktörler bu kaymanın nedenlerinden bazılarıdır (Özbolat, 2016, s. 55).

Ailenin hem yapısı hem de işlevleri önemli değişimler geçirmiştir. Geleneksel aile yapısı din, eğitim, sağlık, barınma, gıda, sosyalleşme, üretim, tüketim ve aile üyelerinin bakımı gibi birçok amaca hizmet ederken, günümüzde bu işlevler farklı kurumlar tarafından yerine getirilmektedir. Teknolojik gelişmelerin toplum üzerindeki etkisi ve uzmanlaşmanın artması, sanayi toplumunda ailede meydana gelen değişimlerin başlıca nedenleridir. Uzmanlaşma nedeniyle ailenin üstlendiği roller azalmıştır (Özkalp, 2009, s. 148).

Aile yaşamı, kadın istihdamı ve toplumsal cinsiyet eşitliğinden önemli ölçüde etkilenmiştir. Bu durum nedeniyle yaşlı aile üyelerinin bakımı zorlaşmıştır. Kadınların aileye bakış açısı, ekonomik bağımsızlıklarının, eğitim düzeylerinin ve statülerinin artmasının bir sonucu olarak değişmiş ve aile içi ilişkileri etkilemiştir. Aile içi çatışmalar nedeniyle yaşlılar kurum bakımını tercih etmek zorunda kalmıştır. Çocuk bakımı ve yaşlı bakımının aile dışındaki kurumlara devredilmesi ailedeki en önemli iki yapısal değişikliktir. Yaşlılar huzurevlerine, çocuklar ise kreş, çocuk yuvası, koruyucu aile, yetiştirme yurdu, çocuk esirgeme kurumu gibi kurumlara yerleştirilmektedir. Bu süreç, huzurevleri, yaşlı bakım evleri, yetimhaneler ve kadın sığınma evleri gibi çok sayıda kurumun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Aile içindeki toplumsal cinsiyet rolleri, modern hayatın bireye yaptığı vurgudan, tüketim ve haz odaklı yaşam tarzlarının teşvik edilmesinden önemli ölçüde etkilenmektedir. Örneğin, kişisel yükümlülükler ya da mesleki beklentiler karşısında annelik ve çocuk yetiştirme ihmal edilebilmektedir (Topçuoğlu, 2010, s. 32).

Bu değişimlere rağmen aile, toplumda hala önemini koruyan ve geleneksel yapısının bir kısmını muhafaza eden bir kurum olmaya devam etmektedir.

1.2. Boşanma Kavramı ve Süreci

Evlilik, insanlık tarihi ile karşılaştırıldığında görülebileceği gibi, doğada doğrudan var olmayan insanlar tarafından yaratılan yeni bir sosyal kurumdur. Aileler, insanların doğdukları andan itibaren içinde yaşadıkları toplumun yaşam biçimini öğrendikleri, yaşamlarını sürdürmek için ihtiyaç duydukları bakım ve desteği aldıkları ve daha sonra bu bilgi ve desteği kendi ailelerinin yeni üyelerine aktardıkları dinamik sosyal yapılardır. Aile, tarih boyunca varlığını sürdüren, toplum açısından gelişen bir

ulusun kurulmasında temel olan, toplumun sahip olduğu önemli yasa ve hükümleri içeren ve sosyalleşmenin aktif olarak uygulandığı bir kurum olarak nitelendirilebilir. Aileler toplumun temel dinamiklerini oluşturur ve bireyin ahlaki, zihinsel ve fiziksel gelişimi için gerekli koşulları sağlar (Yapıcı, 2010, s. 1545). Boşanma ise, kurulan bu “birliğin” sona erdirilmesidir.

1.2.1. Boşanmanın Tanımı ve Hukuksal Çerçevesi

Tüm evlilikler başlangıçta mutlu olma ve bir ömür boyu sürme niyetiyle kurulur. Evlilik fikrinin tüm toplumlarda dengeli ve sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürmesi büyük önem taşımaktadır. Evlenmeyi seçen insanlar bunu, daha mutlu, daha huzurlu ve daha ileriye dönük sonuçlara yol açacak bir aile kurma umuduyla yaparlar. Bununla birlikte, evlilik ve aile ilişkilerine yönelik beklentilerin uyumsuz olduğu durumlar da gözlemlenmektedir. Kişiler, yukarıda bahsedilen beklentilere uyum sağlayamadıkları takdirde daha mutlu bir hayat yaşamak için boşanmayı tercih edebilmektedir. Bazı durumlarda evliliğe ilişkin beklentilerin uyumlu olmadığı görülmektedir. İnsanlar, daha önce bahsedilen beklentilere uyum sağlayamadıkları ve bunları karşılayamadıkları takdirde daha mutlu bir hayat yaşamak için boşanmayı tercih edebilirler (Can ve Aksu, 2016, s. 891).

Sözlükte boşanma “çözmek, kurtulmak, serbest bırakmak, özgür olmak” şeklinde tanımlanmaktadır (Acar, 2010, s. 496). Bahsi geçen olay hemen her çağda ve kültürde yaşanmıştır. Boşanma, yasal olarak onaylanmış bir evlilikte iki kişinin artık birbirlerine çift olarak yükümlülük ve yükümlüklerinin kalmaması, ancak birliktelikten bir çocuk doğmuşsa çocuğun haklarının korunarak mahkeme kararıyla evliliğin sona erdirilmesi sürecidir. Bu nedenle boşanma, evliliği bir mahkeme kararıyla sona erdirdiği için çifte hukuki açıdan farklı bir evlilik yapma şansı verir. Kısaca ifade etmek gerekirse boşanma, evli çiftin hayattayken mahkeme kararıyla evliliğin yasal olarak sona erdirilmesidir (Doğan, 2016, s. 992-995).

Evlilik durumunda çiftlerin birbirlerine karşı belirli hak ve yükümlülükleri yerine getirmeleri gerekmektedir. Boşanma bu hak ve yükümlülüklerin sona erdiğini gösterir. Birbirlerine karşı hak ve yükümlülüklerle sahip olabilmeleri için bir mahkeme kararı gereklidir. Boşanmanın ekonomi, toplum ve psikoloji üzerinde bazı zararlı

etkileri olduğundan, neredeyse tüm sosyal bilimciler bu sorunları bir şekilde önlemekle ilgilenmektedir. Bu ilgi alanı, boşanmanın çeşitli nedenlerle gerçekleştiği gerçeğiyle belirlenmektedir. Nitekim psikologlar bu konuda kişisel davranış konularına öncelik vermekte, ekonomistler ekonomik faktörlere yoğunlaşmakta, hukukçular ise ailenin sağlam temellere oturması için karşılıklı sorumluluk ve haklara vurgu yapmaktadır (Battal, 2008, s. 21).

Boşanma fikri evlilikle birlikte başlamaktadır. Bu nedenle boşanma sürecinin aile bireylerinin bulunduğu her ortamda gerçekleştiği görülmüştür. Boşanma sürecinin tarihi incelendiğinde, ilk çağlardan günümüze kadar boşanmanın çeşitli coğrafyalarda istenmeyen bir süreç ve bir aile gerçeği olarak görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Boşanma ile ilgili düşünceler incelendiğinde iki karşıt bakış açısı ortaya çıkmaktadır. Bu bakış açılarından ilkinde göre evlilik, insan yetiştirmek ve sağlıklı bireylerden oluşan bir toplumun varlığını sürdürmesini garanti altına almak içindir. Bu nedenle evlilik, eşler arasında ömür boyu sürecek yasal bir bağ olarak nitelendirilmektedir. Bir diğer bakış açısına göre ise evlilik insanları mutlu etmesi gereken bir durumdur. Çiftler, birbirleriyle mutlu ve uyumlu olamadıkları takdirde, her iki tarafın da yararına olmayacağı için evliliklerini sona erdirmeyi özgürce seçerler. Türk hukukunun boşanma davalarında kabul ettiği sistem, birbirine taban tabana zıt iki görüş arasında orta yolu benimseyen bir sistemdir. Söz konusu sisteme göre boşanma, belirli boşanma sebeplerinin varlığı veya gerçekleşmesinden sonra hâkimin çiftin istekleri doğrultusunda karar vermesiyle kesinleşmektedir (Karahana, 2012, s. 4).

1.2.2. Boşanma Sürecinin Aşamaları

Boşanma, aniden sona eren bir olaydan ziyade bir süreç olarak nitelendirilmektedir. Söz konusu süreç, çeşitli yöntem ve teorilerle aşamalı olarak açıklanabilmektedir. Her boşanma durumu teorisi, boşanma sürecinin farklı bir yönüne bakmaktadır. Boşanma için yapılan tanımlar incelendiğinde boşanmanın sosyal, ekonomik, hukuki, duygusal ve psikolojik bileşenleri olan yasal bir süreç olduğu sonucuna varılabilir. Bohannon'a göre boşanma sürecinde altı adım bulunmaktadır. Psikolojik, sosyal, ebeveynsel, yasal ve duygusal boşanma bu süreçlerden bazılarıdır (Şentürk, 2019, s. 19-20).

Evliliği bitirme kararı ve birlikte kalamayacaklarının farkına varılması sürecin duygusal boyutunu oluşturmaktadır. Bahannon'a göre duygusal boşanma aşamasında çiftler arasındaki duygusal mesafe giderek açılmakta, eşler birbirlerinin olumsuz yönlerine daha fazla odaklanmakta ve güven ilişkisi giderek bozulmaktadır. Çiftlerin birbirlerine olan sevgileri de zamanla azalır. Üzüntü ve keder bu durumla birlikte gelen olumsuz duygular arasındadır. Bu şekilde duygusal boşanmanın temelinde eşlerin evliliğin bitmesi gerektiği konusunda anlaşmaları yatar. Duygusal boşanma, bir evliliğin sona erdiğinin işaretidir. Bahsedilen süreç, evlilik ilişkisi sırasında çiftlerden en az birinin duygusal arzu ve isteklerinde önemli bir azalma ile sonuçlanır. Aile birliği devam ediyor olsa da ilişkilerin kalitesinin düştüğü görülmektedir (Karataş, 2016, s. 4).

Bir evliliğin yasal olarak sona erdiği aşama yasal boşanma aşaması olarak adlandırılmaktadır. Burada çocukların velayeti, nafaka, maddi ve manevi tazminat, mal ve ürün paylaşımı gibi hukuki süreçler ele alınmaktadır. Boşanmanın tüm boyutları içinde anlaşılması en kolay olanı budur. Bu süreç sonucunda eşler artık yasal olarak ayrılmışlardır (Taş, 2006, s. 23). TMK'nın 116. maddesinin ilk fıkrasında eşlerden birinin zina etmesi halinde diğer eşin boşanma davası açabileceği belirtilmektedir. Eşlerden birinin evlilik dışı cinsel ilişkiye girmesi olarak tanımlanan zina durumunda kadın ve erkek eşler ayrım yapılmaksızın boşanma davası açabilir (Ersöz, 2019, s. 231). Evlilik, eşler arasında bir evlilik birliği yaratır. Söz konusu evlilik birliği eşlere yükümlülükler yüklemekte ve onlara birtakım özgürlükler ve haklar tanımaktadır. Sayılan ödevler arasında sadakat ödevi de bulunmaktadır.

Nitekim TMK'nın 185/3. maddesi, eşlerin birbirlerine sadık kalma yükümlülüğü olduğunu çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Hem erkek hem de kadın, evlilik birliğinin başlangıcından sona ermesine kadar geçerli olan sadakat yükümlülüğü ile eşit derecede bağlıdır. Başka bir deyişle, kadın ve erkek birbirlerine karşı eşit sadakat yükümlülüğüne sahiptir. Sadakat yükümlülüğü aynı zamanda eşlerin birbirlerine cinsel olarak sadık olmalarını da kabul edilebilir kılar. Bu durumda, bir çift fiilen veya mahkeme kararına göre birlikte yaşamış olsa bile, zinadan kaçınma yükümlülüğü devam etmektedir. TMK'nın 161. maddesine göre, çiftin sadakat yükümlülüğünü bir

ilişki yaşayarak ihlal etmesi durumunda, aldatılan eşin zina nedeniyle boşanma davası açma hakkı vardır (Ersöz, 2019, s. 231-232).

Zina nedeniyle boşanma davası açılabilmesi için eşlerden birinin eşi dışında karşı cinsten biriyle cinsel ilişkiye girmesi gerekmektedir. Başka bir deyişle, evli bir kadının kocası dışında bir erkekle ya da evli bir erkeğin karısı dışında bir kadınla cinsel ilişkiye girmesi durumunda zinadan söz edilebilir. Zina nedeniyle boşanma davası açılabilmesi için zina yapan eşin de kusurlu olması gerekmektedir. Zina yapan eşin zina nedeniyle boşanma davası açabilmesi için gerçekten kusurlu olması, yani gönüllü olarak karşı cinsten biriyle cinsel ilişkiye girmesi gerekmektedir (Dural vd., 2018, s. 106).

Eşlerin mali varlıklarının ve borçlarının paylaşımı ekonomik boşanmada bir faktördür. Çiftler arasında en çok tartışmaya ve anlaşmazlığa yol açan süreç budur. Boşanma sürecinin diğer yönleri, ekonomik boyut için uygulanan çözümlerden etkilenebilir. Bu aşama özetle nafaka, maddi ve manevi tazminat, yasal boşanma sonrası mal ve ürünlerin paylaşımı vb. olmak üzere ekonomik süreçleri içermektedir (Ercan, 2017, s. 18). Aşırı emredici davranışlarda bulunan eşlerin ekonomik şiddet uyguladığı belirtilmektedir. Yargıtay kararlarının çoğunda “davalının aşırı borçlu olduğu, borçlarını ödemediği, davacının birlik görevlerini yerine getirmediği gibi alacaklılar tarafından da taciz edildiği” anlaşılmaktadır. Bu durumda tarafların ortak yaşamının temelini sarsacak ve birliğin devamını engelleyecek kalıcı bir geçimsizlik söz konusudur ve boşanma gerekçesi olarak zorunlu davranışlar sergilemiştir. Yargıtay, kumar oynayan, evdeki para ve eşyaları savuran, başkalarıyla borç altına girerek borçlarını ödemeyen eşin evin hacziyle sonuçlanan eylem ve tutumlarını ekonomik şiddete bağlı boşanma nedeni olarak kabul etmektedir (Dural vd., 2018, s. 117).

Toplumda boşanma aşaması, boşanmış kişilerin sosyal hayatlarında ve algılarında geçirdikleri yenilikleri ve değişimleri kapsamaktadır. Boşanmış eşler, farklılaşan sosyal ilişkileri nedeniyle bir geçiş döneminden geçerken yalnızlık yaşarlar. Bu süreçte yeni sosyal ilişkiler kuruldukça bu duyguların azaldığı görülmektedir (Şen, 2013, s. 28). Boşanmış kişilerin toplum tarafından kabul görmesi de toplumsal boşanmayı tanımlamanın bir başka yoludur. Bazı toplumlar için

boşanmış kişileri kabul etmek zorlayıcı olabilirken, bazı toplumların bunu normal ve hoşgörölü bir şekilde yaptığı görölmektedir. Evliliğin her iki taraf da hayattayken sona erdirilmesine yardımcı olan boşanma, çeşitli çağlarda ve uluslarda farklı açılardan ele alınmıştır. Her toplumun ihtiyaç ve beklentilerine uygun olarak çeşitli yasa ve yönetmeliklerle düzenlenmiştir (Helvacı, 2002, s. 1162). Sosyal çevreyi paylaşmak, aile ya da çift olmanın bir başka yönüdür. Bir statü değiştiğinde yeni değişiklikler meydana gelir. Eşlerden birinin aynı sosyal çevreyi koruduğu, eski eşin ise ya dışlandığı ya da kendine yeni bir sosyal çevre oluşturduğu durumlar yaygındır. Bu durumlarda dışlanan kişi yas tutmaktadır (Helvacı, 2002, s. 1162).

Manevi boşanma sürecinin boşanma yaşayan kişiler için en zorlu dönem olduğu söylenebilir. Kişi, önceki evliliğinin etkilerinden ve eski eşinin karakter özelliklerinden uzaklaşmanın bir sonucu olarak yalnız kalır. Birey, evli ya da bir ilişki içinde olmadığı için sorumlulukları tek başına üstlenmek ve yönetmek zorundadır. Bahonnon'un yedi aşamasına dini veya manevi boşanma da eklenebilir (Gökçe, 2020, s. 15). Boşanma sürecinin “muhtemelen en uzun” aşaması olarak adlandırılan bu dönemde, boşanma yasal olarak kesinleştikten sonra bile tanınmayan ayrılıklar söz konusu olabilmektedir. Manevi çözölme nihai uzlaşmalar, vedalar ve çözümlerden kaynaklanabilir. Bireysel özellikler ve nitelikler, önceden var olan psikolojik sorunlar, depresyon, daha önce hiç yaşanmamış yas, finansal ve sosyal kaynaklar ve kayıplar bu zaman diliminde önemli bir etkiye sahip olabilir. Tüm bu zorluklara rağmen, kabul edilen ve yüzleşilen kayıplar kişisel gelişime yardımcı olabilir. Ruhsal boşanma bitmediğinde kişiler birbirlerini suçlayabilir, doğrudan başka ilişkilere başlayabilir veya tamamen inkâr içinde olabilirler (Gökçe, 2020, s. 15).

1.2.3. Boşanmanın Birey ve Toplum Üzerindeki Etkileri

Erkekler ve kadınlar boşanma sürecinden farklı şekillerde etkilenmektedir. Boşanmanın boyutları, süresi ve etkileri, kadının ve erkeğin sosyoekonomik durumu, eğitimi, geliri, sosyal destek düzeyi, yaşam tarzı ve bakış açısı da dahil olmak üzere bir dizi faktöre bağlı olarak değişebilir. Ancak boşanma, benzer konular nedeniyle insanlar için stresli durumlara neden olmaktadır.

Çok sayıda araştırma, ülkenin sosyoekonomik dinamiklerinin yanı sıra cinsiyete özgü duygusal, davranışsal ve sosyal kalıplar dikkate alındığında, boşanmanın kadınlar üzerinde erkeklerden daha büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Boşanmanın refah üzerindeki zararlı etkileri üzerine yapılan çalışmalar, erkeklerin bu süreci dışsallaştırarak rahatsızlıklarını ifade etmek için şiddet veya alkol gibi davranışlara başvurduklarını, kadınların ise bunu içselleştirerek depresyon olarak yansıttıklarını ortaya koymuştur (Williams vd., 2006, s. 132-140; Aseltine vd., 1993, s. 106-120; Simon vd., 1999, s. 210-215). Evli ve boşanmış kişileri karşılaştıran araştırmalarda, boşanmış kişilerin evlilere kıyasla daha düşük refah seviyesine sahip oldukları tespit edilmiştir. Boşanma sonrasında kişilerin iyi olma halini etkileyen faktörlerden bazıları şunlardır: Eşi kaybetmek, eşin duygusal desteğini kaybetmek, yüksek ekonomik düzeyden düşük ekonomik düzeye geçmek, tek başına ebeveynlik sorumluluklarını üstlenmek zorunda kalmak, velayeti kaybetmek, eski eşle sürekli tartışmalar yaşamak, tek başına yeni bir yaşam tarzına uyum sağlamakta zorlanmak ve gerekli desteği sağlayamamak ve bir dizi stres faktörü (Stack vd., 1998, s. 360-378; Amato, 2000, s. 1269-1287).

Eşler boşanmanın ardından yeni rollere uyum sağlama, hayatlarını yeniden inşa etme, psikolojik ve sağlık sorunlarını çözme gibi zorlukların üstesinden gelmek zorundadır. Farklı sorun düzeylerinin evliliklerin boşanma sonrası durumunu nasıl etkilediği incelenmiş ve düşük sorunlu evliliklerde bulunan kişilerin boşanma sonrasında daha az mutlu olduğu, yüksek sorunlu evliliklerde bulunan kişilerin ise boşanma sonrasında daha mutlu olduğu keşfedilmiştir. Çok sayıda sosyolog ve eğitimci boşanma üzerine yaptıkları çalışmalarda bu konuyu toplumu temelinden sarsacak bir mesele olarak değerlendirmiştir. Bunun temel nedeni, çocuk ve ebeveynler arasındaki iletişimi engellemesi ve çocuklar üzerinde önemli bir etkiye sahip olmasıdır. Boşanma, eşler tarafından mutsuz bir evliliğin sona ermesi olarak algılansa da ailenin parçalanması anlamına gelmektedir. Boşanmanın eşler üzerinde mali etkisi vardır. Psikolojik sorunlara yol açmaktadır. Bu nedenle boşanma, kişinin evlenmeden önceki özgürlüğüne ya da kurtuluşuna tam bir dönüş olarak görülmemiştir (Yörükoğlu, 1997, s. 108).

Boşanma sonrasında eşler kaygı, pişmanlık ve suçluluk duygusu yaşamaktadır. Her iki taraf için de boşanma, hayatlarında yeni bir dönemin başlangıcına işaret eder. Ebeveynlerin ya da diğer aile üyelerinin yanına taşınmak, özellikle maddi olanakları kısıtlı olan kadınlar için zorlu bir süreçtir. Eşler uzun süre birlikte yaşamışlarsa, birbirlerinden ayrı olarak kendi hedeflerini ve kişiliklerini yeniden değerlendirmek zorundadırlar. O halde boşanma, her iki taraf için de yeni bir denge bulma çabasını temsil eder. Ekonomik koşullar, çocuk sayısı ve uygun çevresel koşulların, eşlerin boşanma sonrası sürece ne kadar iyi uyum sağladıklarını etkileyen başlıca faktörler olduğu düşünülmektedir (Cüceloğlu, 1998, s. 140). Buhannan boşanmanın aşamalarını çocukların ebeveyn olarak “velayetini” ele alan ailevi boşanma; sosyal faaliyetlerdeki değişiklikleri ele alan sosyal boşanma; tarafların bağımsızlıklarını yeniden kazanarak kendilerini keşfetmelerini ele alan psikolojik boşanma; hukuki konuları ele alan yasal boşanma ve boşanma öncesinde eşlerin birbirlerine yabancılaşmasını ele alan duygusal boşanma şeklinde ayırmıştır. Bu nedenle, bir çift boşanma sürecine girdiğinde, iç çatışmalar her zaman hızlı bir şekilde gerçekleşmez. Boşanma kararı her zaman evlilik sona ermeden önce duygusal olarak alınır (Ay, 2000, s. 68).

Özgüven'e (2001, s. 313) göre yıpranma ve hayal kırıklığı boşanma sürecinden önceki evrelerdir. Sonuç olarak boşanma öncesi evrede eşler uyumsuzluk, kendini yetersiz hissetme, anlaşmazlıklara karşı kendini savunma, ilişkinin değerini yitirme, ayrılma, hayal kırıklığı ve kararsızlık gibi durumlarla karşılaşmaktadır. Boşanma sonrası evreleri iki evreye ayırmıştır: Bunlar, ikinci ergenlik ve yastır. Boşanma sonrası evrede eşler yeni bir kimliğe uyum sağlama mücadelesi vermektedir. Boşanmanın eşler üzerindeki etkisi ışığında, son yıllarda çok sayıda akademisyen boşanma sürecinde sorun çözmenin önemini vurgulamıştır. Bu süreci mümkün olan en az sorunla atlatmak için hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde giderek yaygınlaşan bir sorun olan boşanmaya dahil olan tarafların sorun çözme tekniklerini geliştirmek için profesyonel yardıma ihtiyaç duyduklarının altı çizilmiştir.

Sosyal damgalanma ve bir dereceye kadar yabancılaşma, boşanma sürecinde sorun çözme becerilerinin iki yönüdür (Arıkan, 1992, s. 49). Sosyokültürel faktörlere bağlı olarak Türk toplumunda boşanma farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Bazı insanlar ve yerler boşanmayı normal bir süreç olarak görürken, bazıları “yanlış”

olduğunu düşünmektedir. Boşanma, bazı insanlar için büyük yaşam değişikliklerine neden olabilir ve bu da onları yetersiz ve güçsüz hissettirebilir. Bu aşamada insanlar yeni kimlikler ve değerler oluşturabilecekleri bir ilişkiler sistemi kurmaya ihtiyaç duyarlar (Arıkan, 1992, s. 49).

1.3. Boşanma Nedenleri

Günümüzde boşanma oranlarındaki artışın temel nedenleri incelendiğinde, bu durumun büyük ölçüde toplumsal yapıda meydana gelen değişimlerle ilişkili olduğu görülmektedir. Özellikle kadının toplum içindeki konumunda yaşanan dönüşüm bu süreci etkileyen başlıca unsurlardan biridir. Kadınların ekonomik açıdan bağımsızlık kazanması, aile yapısındaki geleneksel kalıpların dönüşmesi, boşanma süreçlerinin hukuki olarak daha erişilebilir hâle gelmesi ve toplumun boşanmış bireylere yönelik tutumlarındaki değişim, boşanma oranlarının yükselmesine katkı sağlamıştır. Bu bağlamda yalnızca kadının istihdam edilmesi değil, aynı zamanda ekonomik özgürlük kazanarak kendi yaşamını sürdürebilecek güce ulaşması da boşanma kararını daha kolay alabilmesini mümkün kılan önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Aksan ve Altunsu Sönmez, 2019: 40).

Boşanma aynı zamanda çiftlerin ömür boyu sürececek bir evlilik, karşılıklı sevgi, saygı ve güven beklentilerinin çeşitli nedenlerle karşılanmadığı mutlu bir ilişkinin sona ermesidir. Türkiye'de boşanma oranları diğer ülkelere göre daha düşük olmaya devam etmektedir. Ancak 1990'lardan itibaren istatistiklerdeki artış nedeniyle boşanmalar ülkemizde de toplumsal bir sorun olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. 2000'li yıllardan itibaren Türkiye'nin hızlı kentleşmesi bireyselleşme olgusunu daha önemli hale getirmiştir. Modern, batılı yaşam tarzının bireyselleşmeye ve hızlı tüketime yaptığı vurgu, evliliğin kutsallığını zedelemiş ve evli çiftleri yeni arayışlara itmiştir. Modern kent yaşamı evlilikleri daha güvencesiz hale getirmiştir. Fedakârlık ve paylaşıma dayalı aile hayatımız bundan zarar görmüştür (Tarhanacı, 2017, s. 98).

Tarhan'a göre hem Türkiye'de hem de Batı'da boşanma oranı hiç bu kadar yüksek olmamıştır. Modernitenin, insanın her şeyden önce kendisini sevmesi gerektiğini ve kutsallığın kişinin kendi çıkarlarına hizmet ettiğini savunan benmerkezciliğe yaptığı vurgunun bir sonucu olarak insanlar bencil zevkler peşinde koşmaya başlamıştır.

Doğal olarak bu öneri aile için de avantajlıdır. Sabırsız ve zorluklara katlanmak istemeyen bir insan modeli ortaya çıkmıştır. Bu insan modeli evliliğin sorumluluklarını bir yük olarak görmeye başlamıştır. Bunun sonucunda boşanma oranları her geçen gün artmıştır (Tarhan, 2010, s. 127).

Boşanma vakalarının sayısı arttıkça ailelerde ve çiftler arasında boşanmaya neden olan faktörler tartışılmaya başlanmıştır. Özkalp boşanma nedenlerini yapısal ve kişisel olarak ikiye ayırmaktadır. Erken evlilikler, yanlış zamanlama ve karar verme boşanmanın bireysel nedenlerine örnek olarak gösterilirken, evlilik ve boşanmaya ilişkin tutum ve değerlerin değişmesi, kadınların ekonomik olarak bağımsızlaşması gibi faktörler boşanmanın yapısal nedenlerine örnek olarak gösterilmektedir (Özkalp, 2011, s. 140). Boşanma oranlarının ekonomik refah dönemlerinde yükseldiği, savaş dönemlerinde ise düştüğü de söylenmektedir. Kadınların ekonomik gücü arttıkça aile içi çatışmaya karşı çıkmakta ve boşanmayı tercih etmektedirler. Boşanma, boşanmış bireylere yönelik toplumsal etiket ve yargıların azalması, boşanmaya ilişkin tutum ve değerlerin değişmesi ve boşanmanın evlilik gibi normal bir olay olarak kabul edilmesi gibi bir dizi faktör tarafından kolaylaştırılmaktadır (Özkalp, 2011, s. 141).

Boşanma artık Türkiye de dahil olmak üzere hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde yaygındır. Kültürel bozulma, son yıllarda boşanmalardaki artışın ana nedenlerinden biridir. Aile de toplumun içinden geçmekte olduğu sosyokültürel değişimden etkilenmektedir. Sonuç olarak boşanmalar artıyor. Burada itici güç modernleşmedir (Çimen, 2008, s. 447). Boşanma olgusu incelendiğinde sosyal, kültürel, psikolojik ve ekonomik birtakım faktörlere bağlı olarak ortaya çıkan bir olgu olduğu görülmektedir. Kültüre ve döneme bağlı olarak boşanmış evlilikler için bu önkoşullar farklılık göstermektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, araştırmalarda ailenin bölünmesine ya da tamamen dağılmasına katkıda bulunan faktörlerin şu şekilde sunulduğu görülmüştür: Yasal, sosyokültürel, sosyoekonomik, sağlık, dini ve evlilikle ilgili nedenler.

Boşanma gerekçeleri, boşanma davaları yasal olarak incelendiğinde belirli medeni kanun prosedürlerine uygun olarak belirlenir. Kanuna göre, özel gerekçeler ve genel gerekçeler olmak üzere iki temel boşanma gerekçesi kategorisi vardır. Medeni Kanun'un 161-165. maddeleri özel boşanma sebepleri olarak şunları sıralamaktadır:

Terk, akıl hastalığı, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, zina, intihara teşebbüs ve aşırı derecede onur kırıcı muamele. Ortak hayatın yeniden kurulamaması veya evlilik birliğinin temelinden sarsılması, boşanmada eşlerin anlaşması nedeniyle ortak hayatın kurulamaması ve fiili ayrılık ise 166. maddede genel boşanma sebepleri başlığı altında sayılmıştır (TMK, 2001).

Günümüzde boşanma, kadınların eğitim düzeyinin yükselmesi nedeniyle hem erkekler hem de kadınlar için daha kolay hale gelmiştir. Keskin, boşanma oranlarının kırsal kesimde daha düşük olmasına rağmen kentleşmeyle birlikte arttığını iddia etmektedir. Beklenenin aksine, kadının ekonomik bağımsızlığı, kentleşmenin getirdiği kadın haklarının genişlemesi, eğitim düzeyinin yükselmesi ve toplumsal katılımın artması sonucunda evlilik uyumu artmamıştır. Aile yaşamının kalitesi artmış olsa da rol çatışması ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda kentsel alanlarda boşanma oranları artmıştır (Keskin, 2007, s. 12). Hızlı sosyal yaşam kültürünün bir sonucu olarak insanlar çok fazla yer değiştirmiş, çok fazla insanla tanışmış, rastgele ve farklı ırklar, dinler ve sosyal sınıflar arasında daha sık evlilikler yapmıştır.

Dolayısıyla sadece aşk üzerine kurulu bu evlilikler kalıcı olamamaktadır. Aile, akraba ve yakın çevre tarafından onaylanmayan evlilikler önemli zorluklarla karşılaşmakta, evliliğin başarılı olma ihtimali azalmakta ve özellikle kısa tanışıklıkların ardından boşanmalara kadar gidebilmektedir. Boşanmaya neden olabilecek sosyoekonomik faktörlere bakıldığında, evli çiftler arasındaki boşanma nedenleri arasında aile içi ekonomik ve sınıfsal eşitsizlikler, kadınların işgücüne katılması ve işsizlik yer almaktadır (Köroğlu, 2013, s. 58). Kırsal kesime kıyasla büyük şehirlerde boşanma oranları daha yüksektir. Kentsel alanlardaki maddi imkânların bolluğu insanların birbirlerine karşı yükümlülüklerini azaltmaktadır. Ekonomik sorunlar da boşanmalar üzerinde etkili olmaktadır. Bu ekonomik sorunlardan en önemlisi işsizliktir. Çünkü boşanma ve işsizlik arasında güçlü bir ilişki vardır (Sandalcılar, 2012, s. 235).

İşsizliğin getirdiği sosyal felaket ve açlık, ailenin yoksullaşmasına ve aile içi sorunların artmasına neden olabilmektedir (Kaya ve Tan, 2020, s. 717). Son olarak, evlilik perspektiflerini etkileyen faktörleri incelediğimizde, aşk ve sevginin bir çiftin evlenme kararında önemli bir rol oynarken, aynı zamanda birbirlerini ve gelecekteki

eşlerini tanımak için yeterince zaman harcamalarını engellediğini görmek mümkündür. Evlenecekleri kişi hakkında yeterince bilgi sahibi olmamak boşanmanın en önemli nedenlerinden biridir (Köroğlu 2013, s. 58). Ayrıca boşanmalar, evlilik beklentilerinin evrim geçirmiş olmasından da büyük ölçüde faydalanmaktadır. Evliliğe ilişkin beklentiler kültürel değişim, yaşam koşullarındaki değişiklikler ve tüketim kalıplarındaki değişimler tarafından etkili bir şekilde farklılaştırılmaktadır. Bir diğer güçlü unsur ise eşlerin sosyal medyada evlilik ve aileye dair değişen yorumlarıdır (Demir, 2016, s. 246-247). Köken ailenin evliliğe müdahalesi, kötü alışkanlıklar, şiddet, aileye destek olamama, cinsel sorunlar, sadakatsizlik, iletişimsizlik, çiftler arası paylaşım eksikliği ve psikolojik sorunlar kısaca boşanmanın temel nedenleridir. Ayrıca boşanma nedenleri cinsiyete göre incelendiğinde sorumsuz ve ilgisiz davranmanın hem kadın hem de erkek için birincil boşanma nedeni olduğu görülmektedir. Çiftler tarafından dile getirilen ikinci faktör aldatmadır. Kötü muamele/ dayak kadınlar tarafından üçüncü boşanma nedeni olarak gösterilmiştir. Aileye saygısızlık ve ailenin aile işlerine karışması erkekler arasında ikinci en yaygın boşanma nedenidir (Yaman ve Yüce, 2022, s. 829).

1.3.1. Psikolojik Nedenler

Günümüzde, değişen yaşam koşulları nedeniyle evlilik sorunları daha da kötüleşmekte veya sorunlar daha belirgin hale gelmektedir. Artan boşanma oranlarının bir sonucu olarak çiftler birbirlerine karşı daha az hoşgörülü hale gelmektedir. Evliliği engellerden arınmış bir gül bahçesi olarak düşünmek yanlıştır. Hayatta mutsuz anlardan çok mutlu anlarımız olduğundan emin olmak en önemli şeydir (Sayar, 2006, s. 103). Kişinin kendini etkili bir şekilde ifade edebilmesi, evlilikte dikkate alınması gereken unsurlardan biridir. Eşler arasındaki sessizlik ve iletişim eksikliği başarılı bir evlilik için reçete değildir.

Güç mücadeleleri evliliği zorlaştıran faktörlerden biridir. Taraflardan biri ya da her ikisi evdeki kuralları belirlemeye ya da diğer taraf için belirli davranış örnekleri oluşturmaya çalıştığında ilişki zarar görür. Sadece iki kişi arasında olması gereken bir evliliğe yabancılara müdahale etmesine izin vermek de sıkça yapılan bir başka hatadır (Sayar, 2006, s. 105). Bir evliliği yıkan en önemli şeylerden biri sadakatsizliktir. Kadınlar için duygusallık çok önemlidir. Duygusuz cinsellik kadınlar için doğası

gereği kabul edilebilir değildir. Erkekler ise görsel uyaranlara daha açıktır. İlişkilerinde her zaman duygusal bağıllık aramayabilir. Sadakatsizlik Türk toplumunda sıklıkla güç duygusuyla ilişkilendirilir. Bir erkek çok sayıda kadınla seks yaptıktan sonra kendini daha güçlü ve yetenekli hisseder. Aldatan taraf kadın olduğunda sadakatsizliğin ardındaki nedenleri belirlemek için aile yapısı daha yakından incelenmelidir (Sayar, 2006, s. 107).

Medyanın kadın kimliklerini yeniden tanımlama ve değiştirme çabaları, annelik, ev kadınlığı ve kocanın karısı gibi geleneksel rolleri aşağılayan ve çalışan kadın, bekar kadın, entelektüel ve özgür ilişkilerden hoşlanan insan rollerini yücelten bir kadın tipi ve kimliğinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

1.3.2. Ekonomik Nedenler

Boşanma, kolay bir açıklamaya meydan okuyan karmaşık bir olgudur. Bu nedenle boşanma çok sayıda faktörün odak noktası olmuştur. Bu faktörler arasında ekonomik faktör boşanma olgusunda önemli bir rol oynamaktadır. Evlilikleri süresince birçok çift finansal zorluklarla karşılaşır. Bazen durum kritik bir noktaya ulaşır ve bu zorluklar aşılamaz hale gelir. Bu süreçte eşlerin birbirlerine yeterince destek olamamaları ciddi evlilik travmalarına yol açmaktadır. Çetin zamanlarda eşler birbirlerine yardım etmelidir. Evlilik kurumunun temeli bu kavramdır. Boşanma sadece kötü mali koşullara dayandırılarak haklı gösterilemez. Örneğin, eşlerden birinin her türlü fedakârlığı ve çabayı göstermesine rağmen yeterli gelir düzeyine ulaşamaması ve bunun sonucunda ailesinin yoksulluğa düşmesi tek başına boşanma gerekçesi olamaz (Koç ve Kutlar, 2021, s.65-84).

Yoksulluğun boşanma gerekçesi olarak kabul edilebilmesi için eşin aşırı harcamalarından veya çalışmamasından kaynaklanması gerekir. Bu kapsamda, eşler hem mutlu hem de zor zamanlarda birbirlerini desteklemeli ve teşvik etmelidir. Bu inancıya rağmen, boşanma nedenleri üzerine yapılan araştırmalar, boşanma nedenlerinin büyük bir kısmının gerçekten mali nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Evliliğin karşı karşıya olduğu en önemli sorunlardan biri işsizliktir. Bu sorunun evlilik sürecinde çözülmemesi durumunda, evlilikte önemli aksamalara ve boşanmaya yol açmaktadır. Bu durum boşanma gerekçelerinden biri olarak önemli bir

yer tutmaktadır. Toplumsal anlamda işsizlik, açlık yani felaketle eşdeğerdir. Bir erkek işsizse, ailesini geçindiremiyorsa, eşine ve çocuklarına bakamıyorsa hayatı tehlikeydedir. Bu durum o birey üzerinde baskı yaratır, aile içinde sorunlar yaratır, tartışmaları tırmandırır ve iyileşme becerilerini engeller. Sonuç olarak, yuvaların yıkılması ve evlilik bağlarının kopması kaçınılmazdır (Poortman ve Kalmijn, 2002, s. 175-202).

Boşanmaya katkıda bulunan bir diğer finansal faktör de kadınların iş gücüne katılmasıdır. Başka bir deyişle, bir erkeğin kadının ekonomik özgürlüğünü elde etmek için çalışma isteğine karşı çıkmasının ardında ekonomik bir gerekçe vardır. Ataerkil bir toplumda erkeklerin evin geçimini sağlama olasılığı daha yüksek olduğu için kadınların çalışmasına izin verilmez. Farklı bir açıdan bakacak olursak, erkekler çalışan kadınların aynı zamanda mali açıdan da bağımsız olduklarını varsayarlar. Erkekler bunu kaldıramayabilir ve bu da evlilikte büyük sorunlara yol açabilir. “Eşit evlilik rolleri ve kadının ekonomik olarak kocasına bağımlı olması evliliğin istikrarını destekler.” Kadınlar gelirleri arttıkça kocalarına daha az bağımlı hale gelmektedir. Eşler arasındaki güç mücadeleleri, kadınların artan gelirleri nedeniyle sorumluluklarını kocalarıyla paylaşmalarını zorlaştırmıştır (Çiçek, 2014, s. 55).

1.3.3. Sosyal ve Kültürel Nedenler

Çiftler arasındaki kültürel farklılıklar boşanmaya yol açan faktörlerden biridir. Aslında boşanma oranları zaman içinde artmıştır. Çünkü geçmişte evlilikler aynı kültürün üyeleri, aynı toplumda yaşayanlar ve hatta kan bağı olanlar arasında kurulmuştur. Dolayısıyla, çiftlerin kolayca anlaşabildiği bu evlilikler şimdikinden daha uzun sürmüştür. Kültürel değerler boşanmaya yönelik olumsuz algıyı önemli ölçüde etkilemektedir.

Boşanan kişi öncelikle eşini idare edecek ve evliliğini sürdürecektir zihinsel kapasiteden yoksun olmakla suçlanmaktadır. Ancak bu baskı aynı zamanda boşanmayı imkânsız kılan bir durum da yaratmaktadır. Boşanmaya yönelik olumsuz tutumların başlıca toplumsal kaynakları, boşanmış bir kadının toplumsal baskıya maruz kalacağı korkusu ve varsa çocuklarının boşanma sonucunda fiilen ebeveynlerini kaybedecek olmalarıdır (Akyüz, 1983, s. 4). İnsanlar arasındaki kültürel farklılıkların varlığı, onları

yaşam alanlarının büyümesi, belirli statülerin yükselmesi, maddi ve manevi fırsatların elde edilebilmesinin kolaylaşması ve insanların merak etme eğilimi gibi çeşitli yönlerle yönlendirmiştir. Farklı kültürel geçmişlerden gelen iki birey bir aile oluşturmak için bir araya gelebilir. Evliliğin ilerleyen dönemlerinde fikir ayrılıkları ortaya çıkmaya başladığında, bu durum zaman zaman çiftleri çatışmaya sürükleyebilir.

Bazen bu anlaşmazlıklar yanlış yorum ve açıklamalara neden olur ve evlilik süreci boşanmayla sonuçlanır. Aslında evlilik sürecinde bu ve benzeri sorunların varlığı, kişilerin eğitim düzeyini de ortaya koymaktadır. Boşanma olgusuyla ilgili olarak eğitim düzeyi de ele alınması gereken bir diğer önemli konudur. Yüksek eğitilmiş kişiler boşanma ve boşanmış kişiler hakkında genel olarak daha olumlu düşüncelere sahiptir. Tüm çabalara rağmen evliliğin yürümeyeceği anlaşılırsa, boşanmayı bir çözüm olarak görmektedirler (Arıkan, 1996, s. 12).

Sonuç olarak, kişiler arası ilişkilerin giderek bozulması, geleneksel kültürümüzün yozlaşması, değerlerimizin yıpranması ve aile yapısının temel direkleri olan güven ve saygının yitirilmesi nedeniyle küçük şoklar bile bir evliliğin boşanmayla sonuçlanmasına neden olabilmektedir.

1.3.4. Evlilik Dinamiklerinden Kaynaklanan Nedenler

Mevcut durumda özellikle kırsal kesimde kayda değer bir şeyin değişmemiş olması bir anlamda sorunun ana kaynağını canlı tutmaktadır. Türkiye'deki durum, benzer konularla ilişkili toplumsal sorunların ortadan kaldırılması için gerekli olsa da, henüz istenen toplumsal uzlaşma düzeyine ulaşmamıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında mutlak anlamda Türk aile yapısının niteliği ve zaman içinde geçirdiği değişimlerin etkisi büyüktür. Tarihsel yönlendirmeler sonucunda Türk ailesi, ülkenin toplumsal yapısının odak noktası haline gelmiş ve kültürel değerler de buna bağlı olarak gelişmiştir.

Ailenin bu tanımlayıcı özelliklerine bakmak gerekir. Bir bakıma kendi gelecekleri ve gelecekteki konumları kız çocuklarının evde gördükleri anne figürü tarafından belirlenmiş; kız çocukları annelerinden gördüklerini kendi hayatlarında da deneyimlemeye devam edecek ve sınırlı bir sosyal hayatı, sınırlı hatta bazen hiç olmayan eğitim olanaklarıyla yaşamak zorunda kalacaklardır. Özellikle kırsal kesimde

sarsılmaz bir kural olarak gözlemlenen bu durum, Türkiye'deki toplumsal yapı için görünür bir gerçekliktir. Sadece kırsal Türkiye için değil, dünya genelinde de kadın kendi sınırlarını aşabilen bir varlık olarak görülmemiştir. Doğan (1999, s. 137), tarih boyunca tüm sosyologların kadının toplumdaki rolünü ev dışına taşımayan bir rol olarak tanımladıklarına dikkat çekmektedir. Kadınlar hiçbir zaman devlet işlerinde, askeri örgütlenmede, sanatta, edebiyatta, bilimde büyük bir nüfusla ön saflarda yer almamışlar, dolayısıyla bir anlamda erkeklerin müdahalesi olmadan kendilerini sınırlamışlardır. Kadınlar bir anlamda tarihin kendisi tarafından da dışlanmışlardır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte modernleşme ve Batılılaşma çabaları bu erkek egemen düzeni yavaş yavaş altüst etmeye başlamıştır. Kırsal kesimde yaşayanların bu yeni ve modern döneme tepkileri, özellikle de çiftçiler arasında oldukça çeşitli olmuştur. Dönüşüm sürecinin en sancılı aşamalarını inceleyen sosyologlardan biri olan Bahattin Akşit, modernleşmenin bir bileşeni olan sanayileşmenin Türk toplumsal yapısı üzerindeki derin etkilerini incelemiştir. Akşit'e (1987, s. 187) göre, sanayileşme sürecine giren Türkiye'nin ataerkil toplumsal yapısı ciddi bir şekilde altüst olmuştur. Bu süreçte sanayileşen toplum, sanayinin daha yaygın olduğu kentlere doğru kaymış, bu da insanlara öne çıkma ve bağımsız olma fırsatı vermiştir. Sonuç olarak, erkeklerin tek karar verici olma konumu giderek meşruiyetini yitirmiş, çiftçilerin ve kırsal kesimde yaşayanların en önemli üretim faktörleri olduğu fikri de ortadan kalkmıştır.

Küreselleşme, bu kültürel değişim sürecinde en önemli belirleyicilerden biridir. Türkiye'deki kültürel değişimin nedenlerinden biri, küresel toplumsal yapıyı derinden etkileyen ve köklü değişimlere yol açan küreselleşmedir. Küreselleşme ve toplumun tüketim algısındaki değişim, kültürel gelenekler üzerinde de etkili olmuş ve bir zamanlar toplum tarafından normal kabul edilen pek çok olguyu eleştiri konusu haline getirmiştir. Bu endişelerin başında kadınların toplumdaki konumu gelmektedir. Küreselleşme, kadınların toplumsal hareketlerde özel bir yer edinmesi, insanların onlara yönelik algılarının değişmesi ve kadınların eğitim yaşam sürelerinin artması nedeniyle Türkiye'nin birçok bölgesinde daha hoşgörülü bir toplumsal yapının ortaya çıkmasını mümkün kılmıştır (Berktaş, 2004, s. 27).

Bu noktada ataerkil sistemin hala yürürlükte olduğu iddia edilebilir. Evin büyüğünün titizlikle uyguladığı kurallar ve geçmişten aldığı dersler bugün de geçerliliğini korumaktadır. Sadece erkeklerin çalıştığı ve kadınların ev kadını olarak kaldığı bir durumun aksine, kadınların bu ataerkil sistem içinde çalışmak için evden ayrıldıkları görülmüştür. Her ne kadar bu iş kolu ne kamusal ne de özel olsa da bu kadar çok kadının tarlalarda kocalarına yardımcı olması, ataerkil hanelerde var olan yapıyla açıkça çelişmektedir. Eskiden evin genç kızlarının tarlada ailelerine yardım ettiği görülse de bu yardımın yaş aralığı genişlemiştir. Bu durum, kentteki kadınlarla aynı ölçüde olmasa da kırsal kesimdeki kadınların da kocalarına destek olma görevini üstlendikleri izlenimini vermektedir. Aradaki tek fark, mali açıdan bağımsız hale geldiklerinde, kentsel bölgelerdeki kadınlara kendi seçimlerini yapma özgürlüğü tanınırken, kırsal bölgelerdeki kadınların bu fırsattan hala mahrum olmalarıdır.

1.3.5. Aile İçi Şiddet ve İstismar

Medeni Kanun'un 162. maddesi özel boşanma sebeplerinden ikincisini düzenlemektedir. Bu maddeye göre “eşlerden biri, diğerine pek kötü veya onur kırıcı davranışlarda bulunması ya da intihara teşebbüs etmesi sebebiyle boşanma davası açabilir.” Eşin dava açma hakkı, boşanma sebebinin öğrenilmesinden başlayarak altı ay ve her halde sebebin öğrenilmesinden başlayarak beş yıl sonra düşer. Affeden kişi dava açma hakkına sahip değildir.

Kanun koyucu, tek bir maddede sayılmış olmalarına rağmen, fiilen üç ayrı boşanma sebebini düzenlemiştir. Bunlar (Dural vd., 2008, s. 106);

a. Yaşamaya kast: Bu, eşlerden birinin haklı bir sebep olmaksızın diğerini kasten öldürmeye çalışması ve diğerinin hayatına son vermesini istemesi ya da teşvik etmesi halinde söz konusu olur.

b. Aşırı derecede kötü davranış: Bu kavram, eşin fiziksel bütünlüğüne ve esenliğine yönelik her türlü saldırıyı dikkate alır. Kötü davranış eşinizi dövmek, aç bırakmak veya bir odaya kilitlemek gibi davranışları içerir.

c. Saygısız davranış: Saygısız davranış eşin manevi varlığına diğer eş tarafından yapılan her türlü önemli saldırı olarak tanımlanabilir. Saldırı sözlü olarak ifade edilebilir veya eylemlerle kendini gösterebilir. Kullanılan araçlar bu konuda

değersizdir. Eşe yönelik aleni aşağılama ve diğer ciddi hakaretler onursuz davranış olarak kabul edilebilir.

Şikâyet süresine ilişkin olarak, altı aylık ve beş yıllık sürelerin zinaya dayalı boşanmalarda olduğu gibi olması öngörülmektedir. Dolayısıyla bu davanın, boşanmaya sebep olan fiilin öğrenildiği veya rastlandığı tarihten itibaren altı ay ve her halde fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde açılması gerekmektedir. Bu süre zaman aşımına uğramışsa ve geçmişse boşanma davası açılamaz. Hayata kast, ağır hakaret veya pek kötü davranışa maruz kalan eşin diğer eşi affetmesi halinde aynı sebeple yeniden boşanma davası açılamaz.

Bu madde getirilmeden önce, madde gerekçesine göre, haysiyetsiz davranış uygulamada ve özellikle yargı içtihatlarında bir boşanma sebebi olarak kabul edilmiştir. Düzenleme ile uygulama ve öğreti arasında paralellik sağlanmıştır. Dolayısıyla “haysiyetsiz davranış”ın artık hukuki bir temele sahip olduğu söylenebilir (Demir, 2004, s. 514). Maddede mutlak, özel ve kusura dayalı boşanma sebepleri sayılmıştır. Tarafların kusur durumunun araştırılması ve evlilik birliğinin tamamen sarsılıp sarsılmadığı sorusu, sebeplerin varlığının tespit edilmesi halinde sona erecektir.

1.3.6. Çocuklarla İlgili Faktörler

Boşanma süreci hem ebeveynler hem de çocuklar üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir ve aile yapısında köklü değişikliklere yol açabilir. Bu süreç boyunca boşanma, çocuklarla ilgili faktörlerden kaynaklanabilir veya bu faktörlerin bir sonucu olabilir.

En sık karşılaşılan boşanma nedenlerinden biri, ebeveynler arasında çocuklarını nasıl yetiştirecekleri konusunda yaşanan anlaşmazlıklardır. Çocukların eğitimi, disiplini veya genel terbiyesi ile ilgili tartışmalar evlilikte büyük sorunlara neden olabilir ve zamanla eşler arasındaki duygusal uçurumu genişletebilir. Ebeveynler, özel ihtiyaçları olan bir çocuk sahibi olduklarında ek stres yaşayabilirler. Çiftler bu durumun bir sonucu olarak duygusal mesafe ve iletişim sorunları yaşayabilir ve bu da boşanma olasılığını artırır. Bu durumun ele alınış biçimi, çocukların boşanma süreci

boyunca karşılaştıkları duygusal ve davranışsal zorluklar üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir (Gregory, 2016, s. 277).

Ebeveynler bu süreçte onlara tutarlı ve destekleyici bir şekilde davranırsa çocukların travması azaltılabilir. Çocukların psikolojik refahı hem boşanma öncesinde hem de sonrasında yüksek düzeyde ebeveyn çatışmasından olumsuz etkilenebilir. Devam eden çatışmalara tanık olan çocukların duygusal ve davranışsal sorunlar geliştirme ihtimali çok yüksektir. Çocukların yaşam kalitesi de boşanmanın ardından yaşanan maddi zorluklardan olumsuz etkilenebilir. Çocukların genel refahı, sosyal etkileşimleri ve eğitimleri bu tür sorunlardan olumsuz etkilenebilir.

Ebeveynler ve çocukları arasındaki ilişkiler de boşanmaya eşlik eden duygusal durumlardan ve eklenen sorumluluklardan etkilenir. Ebeveynlik becerileri, özellikle de velayeti alan ebeveyn çok fazla stres altındaysa, zarar görebilir. Yaşlarına ve gelişim evrelerine bağlı olarak çocuklar boşanmaya farklı tepkiler verir. Ergenler öfke ve isyan gibi duygular hissedebilirken, küçük çocuklar bu süreci anlamakta zorlanabilir ve gerileyen davranışlar sergileyebilir.

Araştırmalara göre boşanma erkekleri ve kızları farklı şekilde etkileyebilmektedir (Bilici, 2014, s. 81). Örneğin, babalarından ayrı büyüyen erkek çocukların daha agresif davranabildikleri söylenmektedir. Boşanmanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için ebeveynlerin açık iletişim kanallarına sahip olmaları, çocuklarının duygusal ihtiyaçlarıyla ilgilenmeleri ve profesyonel yardım almaktan korkmamaları çok önemlidir. Çocuklar bu şekilde bu zorlu süreci daha sağlıklı bir şekilde atlatabilirler.

1.3.7. Hukuki ve Toplumsal Nedenler

Türk Medeni Kanunu'na göre özel ve genel olmak üzere iki tür boşanma sebebi bulunmaktadır. Evlilik birliğinin temelinden sarsılması, boşanmada eşlerin anlaşması nedeniyle ortak hayatın kurulamaması ve gerçek ayrılık temel boşanma sebepleri iken, sadakatsizlik, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk ve akıl hastalığı özel sebepler olarak sayılmıştır (TMK, 2001).

Zina, eşlerden birinin bilerek ve isteyerek eşi dışında karşı cinsten biriyle cinsel ilişkiye girmesi durumunda evlilik kurumunun devam etmesi olarak tanımlanmaktadır

(Dural vd., 2008, s. 102). Bu, boşanmanın özel gerekçelerinden biridir. Boşanma genellikle özellikle kadının zinasının bir sonucudur. Bir diğer boşanma nedeni, eşlerden birinin diğerine bilerek ve isteyerek eziyet ederek ve acı çektirerek ruhsal ve fiziksel sağlığına zarar vermeyi amaçlayan eylemleri ifade eden çok kötü davranış ve eşlerden birinin sonuçlarını bilerek diğerinin hayatına son verme girişimi olan hayata kasttır. Buna karşılık, eşlerden birinin diğerinin şeref, haysiyet ve saygınlığını bilerek ve isteyerek ihlal etmesi onur kırıcı davranıştır (Oy, 2008, s. 13). Türk Medeni Kanunu'na göre, şiddet uygulayan, onur kırıcı veya hayati tehlike doğuran davranışlar nedeniyle eşinden şiddet gören bireyler boşanma talebinde bulunabilmektedir. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından 2010 yılında yapılan bir araştırma, boşanmış kadınların %17'sinin eşlerinin kendilerine şiddet uyguladığı için evliliklerini terk ettiklerini belirttiklerini ortaya koymuştur. Tecavüz, gasp, hırsızlık, dolandırıcılık, haysiyetsiz hayat sürme gibi onur kırıcı suçlar nedeniyle de boşanma kararı verilebilmektedir (Oy, 2008, s. 14).

Türk Medeni Kanunu'nun genel boşanma sebepleri listesinin ilk sırasında “evlilik birliğinin sarsılması” yer almaktadır. Evliliğin sona erdirilmesi kararı ancak eşler arasında şiddetli ve önemli geçimsizlik olması halinde alınmalıdır. Türkiye'de boşanmanın temel nedenlerinden biri geçimsizliktir. Böyle bir durumda evliliğin amaçları ve avantajları yerine getirilememekte ve çift ortak yaşamlarını katlanılmaz bulmaktadır. Eşlerden birinin bu durumu yaşaması yeterlidir (Özdemir, 2013, s. 32). Keskin'e (2007) göre, Türkiye'deki boşanmaların %75'inin nedeni şiddetli geçimsizliktir. Eşlerin anlaşmalı/anlaşmalı boşanmasına ilişkin maddeye göre, çiftlerin davayı birlikte açmaları, anlaşmalı boşanma iradelerini ve şartlarını hâkim önünde açıklamaları, mali konularda ve varsa çocukların velayeti konusunda anlaşmaları ve evliliğin en az bir yıl sürmüş olması gerekmektedir.

Ancak “ortak hayatın yeniden kurulamaması (fiili ayrılık)” gerekçesiyle ayrılık kararı verilebilmesi için eşlerin veya tanıkların dinlenmesinin ardından hâkimin ortak hayatın yeniden kurulamayacağına ikna olması için çiftlerden birinin boşanma davası açması gerekmektedir (Oy, 2008, s. 33).

Boşanmanın yasal bir prosedür olmasına rağmen, sosyal olarak kabul edilebilir bir gerekçe yoksa evliliğin devam etmesi yönünde toplumsal baskı artmaktadır. Bu

bağlamda boşanma, toplumsal normlar, gelenekler ve/veya yasalar uyarınca taraflardan birinin veya her ikisinin rızasıyla evliliğin sona erdirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Boşanma oranı bir ülkenin gelişmişlik derecesine göre değişmektedir. Dolayısıyla az gelişmiş ülkelere kıyasla gelişmiş bölgelerde boşanma oranları daha yüksektir (Yıldırım, 2004, s. 77). Bu bağlamda, metropollerde boşanma oranları diğer şehirlere ve kırsal alanlara göre daha yüksektir. Çünkü kentleşme ve metropollerdeki zenginlik ve finansal seçeneklerin genişlemesiyle insanların birbirlerine karşı yükümlülükleri azalmaktadır.

Boşanmayı etkileyen bir diğer önemli faktör de teknolojidir (Tarhanacı, 2017, s. 107). Bir yandan iletişim kolaylaşırken diğer yandan zorlaşmıştır. İletişim kanallarının sosyal medya ve yüz yüze etkileşimlere kayması sonucunda samimiyet azalmıştır. Günümüzde neredeyse herkesin bir cep telefonu vardır ve hemen hemen her evde en az bir bilgisayar bulunmaktadır. Sanal sohbetler, sosyal medya bağımlılığı, bilgisayar veya telefon oyunları evliliklerde sorunlara neden olmaktadır. Bunlara harcanan zaman nedeniyle eşler birlikte yeterince vakit geçiremez hale gelmektedir. Sonuç olarak çiftler birlikte daha az zaman geçirmekte, daha az konuşmakta, daha az paylaşımda bulunmakta ve kişiler ebeveyn ve eş olarak sorumluluklarını ihmal etmekte ya da yerine getirememektedir. Eşler gün boyunca sosyal medya veya kısa mesajlar aracılığıyla birbirleriyle iletişim kurmakta ve etkileşime geçmektedir (Tarhanacı, 2017, s. 107).

1.3.8. Zamanla Değişen Nedenler

Göç, kentleşme ve sanayileşmenin bir sonucu olarak aile yapısı çağdaş dönemde önemli ölçüde değişmiştir. Bu değişimler sonucunda boşanmalar artmıştır. Evlilik kurumu boşanma ile sona ermektedir. Evlilik bağının oluşturduğu aile birimi bu durumdan zarar görmektedir. Özellikle ilk beş yıl içinde gerçekleşen boşanmalar diğer yıllara göre daha fazladır. Zina, intihara teşebbüs, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk, akıl hastalığı, evlilik birliğinin temelinden sarsılması, eşlerden birinin anlaşmalı veya anlaşmalı boşanması, ortak hayatın yeniden kurulamaması Türk Medeni Kanunu'nda sayılan boşanma sebepleri arasındadır.

Boşanma ve erken boşanma sadece kanunla açıklanamaz, çünkü boşanmalar bireyleri olduğu kadar toplumu da etkilemektedir. Bu durumda boşanmanın diğer toplumsal nedenlerinin de incelenmesi gerekmektedir. Boşanma yasal olarak gerçekleşse bile toplum tarafından kabul görmesi ve meşruiyet kazanması gerekmektedir. Sosyolojik açıdan bakıldığında kentleşme, göç ve sanayileşme ile birlikte aile yapısı önemli değişimler geçirmiştir. Kadın haklarının ilerlemesi, eğitim seviyesinin yükselmesi ve kamusal hayata katılımı ile aile içi yaşam standardı yükselmiş, ancak eşler arasında rol çatışmasına dayalı sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Eşlerin sosyokültürel, sosyoekonomik ve dini eşitliklerinin özellikle evlilik huzuru açısından önemli olduğu açıktır (Güven ve Köroğlu, 2023, s. 7).

Söz konusu kaygılarda eşitlik sağlanamadığında eşler ve aileleri arasında çatışmalar ortaya çıkmaktadır. Bu durumda akrabaların da evlilik hayatına dahil olduğu söylenebilir. Ancak eşlerin “benim ailem” ve “senin ailen” diye ayrılması, birbirlerine saygısızlık etmeleri, ailelerin bir eşi diğerinden daha çok desteklemesi boşanma nedenleridir. Bu durumda bir diğer önemli faktör de evlilik yaşıdır. Erken yaşta yapılan evlilikler, evlilik bilgisi eksikliği ve görevlerin ağırlığı nedeniyle boşanmayla sonuçlanabilmekte; geç yaşta yapılan evlilikler gündelik hayata devam etme isteğiyle sonuçlanabilmekte; eşler arasında ciddi yaş farkı olan evliliklerde ise kuşak çatışmaları yaşanabilmektedir. Dolayısıyla evlilikte yaş eşitliği de olmalıdır. Yine eşlerden birinin diğerinden daha yüksek maaşlı bir işte çalışması durumunda diğer eş daha üstün hale gelebilir. Kadının çalışıyor olması ve göz önünde olması, kadının kocasına olan bağımlılığını ortadan kaldırmanın yanı sıra, ona özgürlük vermekte ve boşanma sürecini hızlandırmaktadır (Kaya ve Eren, 2020, s. 710).

1.4. Boşanmayı Açıklayan Teorik Yaklaşımlar

Genel bir değerlendirme yapıldığında, boşanma olgusuna yönelik akademik ilginin özellikle 1970’li yıllardan itibaren uygulamalı çalışmalarla birlikte artış gösterdiği; 1980’li yıllardan itibaren ise sosyoloji alanında sosyal alışveriş kuramı ile psikoloji alanında kriz kuramının boşanma araştırmalarında önemli bir yer edinmeye başladığı görülmektedir (Aksan ve Altunsu Sönmez, 2019: 38). Boşanmayı açıklamaya yönelik kuramsal yaklaşımlarda, boşanma sürecinin insanlar ve toplumlar tarafından anlaşılmasına yardımcı olmak amacıyla oluşturulan çeşitli bakış açıları yer

almaktadır. Bu teoriler boşanmanın nedenlerini, süreçlerini ve sonuçlarını anlamak için sosyal, psikolojik ve ekonomik boyutlara odaklanmaktadır.

1.4.1. Sosyolojik Teoriler

Temel varsayımları ve iddiaları bakımından aileye ilişkin kuramsal perspektifler, boşanmaya ilişkin kuramsal perspektifler için temel teşkil etmelidir.

Yapısal İşlevselci Kuram: İşlevselci kuram, biyolojik yapının işlevlerini oluşturan yapısal sistemi, tıpkı biyolojik bilimlerde olduğu gibi topluma uyarlar. İşlevselcilerden Durkheim'a göre toplumsal dayanışma ya da bütünleşme toplumsal dengenin korunması için çok önemlidir (Wallace ve Wolf, 2012, s. 47). Durkheim'ın toplumdaki intihar kavramını açıkladığı “İntihar” adlı kitabına göre, dul kadın ve erkekler evlilere kıyasla daha yüksek oranda intihar etmektedir. Ailenin işlevsel fonksiyonları hayatta kalmasını garanti eder ve üyelerini birbirine bağlayan bağları güçlendirir. Aile işlevleri işlevsizleşmeye başladığında bu bağlar kopar ve işlevini yitirir. Yapısal işlevselci yaklaşıma göre, belirli aile yapıları belirli işlevleri yerine getirir ve aile içindeki roller ve statüler ailenin düzenli işleyişini destekler (Ünal, 2016, s. 7).

Yapısal işlevselcilikte geleneksel vurgu erkek ve kadın rolleri üzerinedir. İşlevselci yaklaşım, aile içi sorumlulukların yerine getirilmemesinin boşanmalardaki artışın nedeni olduğunu öne sürer (Uğur, 2014, s. 38). Aile bütünlüğü, aile üyelerinin yerine getiremediği roller nedeniyle bozulmaktadır. Güçlü'ye (2011) göre yapısal-ışlevselcilik, erkek rollerinin araçsal işlevlerde, kadın rollerinin ise anlamsal işlevlerde uzmanlaştığını kabul ettiği için eleştirilmektedir. Buna göre, erkeklerin rolleri karar vermek, otorite sahibi olmak ve aileye maddi destek sağlamak iken, kadınların rolleri bebeğe, yaşlıya, eşin temel ihtiyaçlarına bakmak ve duygusal destek sunmaktır. İşlevselcilik, rekabet halindeki amaçları vurgulamaktan kaçınmış ve bunun yerine çıkarlardan çok değerlere vurgu yapmıştır. Topluma geniş bir perspektiften bakan işlevselcilik, süreçten ziyade yapısal bütünlüğün korunması açısından güvenliğin gerekliliği üzerinde çalışmış ve değişimden ziyade düzene öncelik vermiştir. Mutlak bir düzen olması gerektiği düşüncesi, toplumu oluşturan parçalar güvende olduğu

sürece toplumun varlığını sürdüreceği fikrine dayanır. Bu bakış açısı, işlevselcilerin üzerinde durmadığı çatışmanın önemini göz ardı ettiği için kusurludur.

Çatışma Teorisi: İşlevselci yaklaşım çatışma yaklaşımını doğurmuştur. İşlevselci yaklaşıma bir tepki olarak gelişmiştir. İşlevselci yaklaşımın varsayımlarıyla birlikte çatışma, değişim ve düzensizlik gibi fikirler tartışılmıştır. Toplumdaki bireyler, farklı ilgi, kaygı ve arzuları nedeniyle birbirleriyle gerilim ve çatışma yaşarlar (Kızılcı, 2013, s. 198). Her insanın kendine özgü düşünceleri, duyguları ve arzuları vardır. Bu aşamada, insan çatışmasını kaynak eksikliğine bağlayan çatışma teorisyenleri ateş altında kalmıştır. Çatışma teorisi, insanların çıkarları farklılaştığında sorunların ortaya çıkabileceğini ve bunları çözmek için bir çözüm bulunacağını iddia eder. Çatışmalar, her kişi veya kuruluş kendi çıkarlarını savunduğunda ortaya çıkmaktadır. Wallace ve Wolf'a (2012, s. 113) göre Weber ve Marx, insanların eylemlerinin çoğunlukla kendi çıkarları tarafından motive edildiğini iddia etmektedir. Weber'e göre, meşruiyetini genellikle geleneklerden alan ataerkillik, babanın, kocanın ve hane reisinin otoritesini ve kontrolünü ifade eder (Wallace ve Wolf, 2012, s. 114).

Kadınlar ev dışında çalışmaya başladıkça ev işlerini kimin yapacağı konusunda çatışma ortaya çıkmıştır. Çatışma teorisi, boşanma oranlarının aile dinamiklerindeki ve kadınların eğitim seviyelerindeki değişikliklere paralel olarak arttığını iddia etmektedir. Değişim, çatışmayla ortaya çıkar ve bu da dinamik bir yapı oluşturur. Boşanma olgusunun ve aile içinde boşanmaya yol açan sorunların, aile içinde de meydana gelen bireyler arasındaki çatışmalara ve anlaşmazlıklara atıfta bulunarak, insanların farklı çıkarlara ve arzulara sahip olmasından kaynaklandığını iddia eder. Çatışma kuramcıları, toplumsal sorunları azaltmak için çatışmalardan kaçınılabileceğini savunan işlevselcilerin aksine, tam da sorunların ortaya çıktığı anda insanların güç mücadelesi verdiğini ve bu çatışma sonucunda toplumsal değişim yoluyla düzenin kurulacağını göstermeye çalışmışlardır. Onlara göre aile her zaman değişmektedir.

Toplumsal amaçlar, çatışma teorisi tarafından kişisel davranışlara indirgenmiştir. İnsanların kişisel çıkar duygularının önceden belirlenmiş olduğunu ve olayları aklın değil maddi faktörlerin belirlediğini savunan Marx'a göre insanlar kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmelidir. Çatışma teorisi, gücün nasıl elde edileceğini

açıklamak yerine, gücün nasıl korunacağını açıklar. Ancak öncelikle gücün nasıl elde edildiğini tespit etmek çok önemlidir. Örneğin, eğitim yalnızca insanların statü ve konumlarını yükseltmek açısından değerlendirilmez. Bireyler eğitim sonucunda teknik beceriler ve zihinsel ilerlemeler de kazanırlar.

Feminist Teori: Feminizm teorisi ilk olarak on sekizinci yüzyılda ortaya çıkmıştır. İlk olarak cinsiyet eşitliği için verilen mücadelenin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Eril sistemin çöküşü üzerine çalışmalar başlatılmıştır çünkü eril toplumlarda kadınlar erkeklerin gerisinde kalan ve daha sonra erkek rollerini de üstlenebilen kadınlar tarafından üstlenilen roller üstlenmişlerdir. Bu roller eşitlik talep edilmesi üzerine şekillenmiştir. Sanayileşmeyle birlikte kadınlar da erkek rollerini üstlenmiştir. Kadınlar, erkekler gibi sanayide çalıştıkları ve ev işlerini yerine getirdikleri için eşitsiz bir sosyal çevrede yaşamak zorunda kalmışlardır. Toplumsal cinsiyet eşitliği, erkek egemen dünyanın kadınlar için ürettiği olumsuzlukları ortadan kaldırmaya yönelik bir güç oluşturan feminist teorinin nihai hedefidir. Feminist araştırma, feminist teorik çerçeveleri kullanarak kadın sorunlarına ve toplumsal cinsiyet ilişkilerine odaklanmasıyla karakterize edilir (Saygılıgil, 2016, s. 275).

Saygılıgil'e (2016) göre feminist araştırma, akademik bir alan olarak çeşitli yaklaşımlar kullanmaktadır. Antropoloji, ekonomi, sosyoloji ve tarih gibi disiplinlerde geniş bir çalışma üretmiştir. Feminist teoriye göre aile, toplumsal cinsiyet temelli ve ataerkil yapıya sahip bir kurumdur. Feminist teoriye göre, aile ilişkilerinin erkek egemen yapısı, kadına yönelik şiddet ve baskı, evlilik sorunlarına ve nihayetinde boşanmaya neden olmaktadır. Feminizm, çeşitli bakış açılarına bölünmüş olması nedeniyle boşanma olgusunu tek bir açıdan incelememiştir. Marksist, liberal, radikal, sosyalist ve kültürel, bu bakış açılarının girdiği kategorilerdir.

Sosyal Mübadele Teorisi: İnsan davranışı rasyoneldir, sosyal davranış ödüllendirildiğinde tekrarlanma olasılığı yüksektir ve mübadele karşılıklı bir sosyal davranıştır. Sosyal mübadele teorisine göre yaş, ırk, cinsiyet ve sınıf gibi yapısal faktörlerin yanı sıra etkileşim derecesi de evlilik ve cinsellik gibi davranışsal sonuçları etkilemektedir (Çiçek, 2014, s. 24). Boşanma perspektifinin kilit noktalarından biri, boşanmanın aile üyeleri arasında artık karşılıklılık kalmadığında gerçekleşebileceğini ortaya koymasıdır. Evlilik sürecini devam ettirmenin, aralarındaki iletişimin sona

ermesi halinde çift için kayıplarla sonuçlanabileceğini ortaya koymaktadır. İnsanlar karlı olma potansiyeli olan seçenekleri değerlendirir ve eylemlerini buna göre şekillendirir. Levinger, bir çiftin evlilikte birbirine bağlılığını üç temel unsurun belirlediğini ileri sürmektedir. Bunlar evliliğin çekiciliği, zorlukları ve diğer seçeneklerin cazibesidir (Cihan, 2015, s. 47).

Evliliğin değeri, kişinin maddi durumuna ve eğitim düzeyine bağlı olarak değişebilmektedir. Evliliğin artan popülaritesiyle orantılı olarak boşanmalar azalabilir. Öte yandan, evliliğin faydaları giderek azaldıkça boşanma daha arzu edilir bir senaryo haline gelecektir. Bu teoriye göre boşanma, eşlerin kaçınılmaz olarak birbirlerine bir şeyler verip karşılığında bir şeyler beklediği durumlarda, uygun değer faydası gerçekleşmediğinde meydana gelmektedir (Çiçek, 2014, s. 25). Eşlerin kâr-zarar ilişkisine dair verdikleri kararlar kâr içinde değerlendirildiğinde, evliliğin cazibesi bu noktada aniden zorluklarla karşılaşabilir. İnsanlar bir şey verdiklerinde karşılığında bir şey alırlar. Mübadele teorisine göre insanlar barınak, sosyal kabul ve diğer mal ve hizmetleri alır ve verirler. Kocasını çiftçi olan ve eve sık sık sarhoş dönen bir kadın için boşanmak, kocasını doktor olan, şehirde yaşayan ve sekreter olarak çalışan bir kadına göre daha zordur ve boşanma olasılığı daha da düşüktür. Çünkü köyde çiftçilik yapan bir kadın tamamen kocasına ve geçimini sağladığı tarlalara bağımlıdır. Ancak şehirde yaşayan sekreter bir kadının iş bulma şansı daha yüksektir ve evlenmeden bir başkasıyla yaşamayı daha kolay bulmaktadır. Tüm aile birlikte çiftçilik yaptığı ve köyde boşanmış başka bir kadın olmadığı için, boşanmaya karar veren bir sekreter kadın bunu yapabilir, ancak çiftçi bir kadın yapamaz. Başlangıçta karşılıklılık da evliliğin bir parçasıdır.

1.4.2. Psikolojik Teoriler

Boşanma sürecinde çeşitli aşamalar vardır. Başa çıkmanın içeriği ve düzeyi bu aşamalar arasında niteliksel olarak farklılık gösterir. Psikososyal modele göre bu aşamalar, birinden diğerine geçilen bir süreç olarak tanımlansa da bir halka üzerindeki istasyonlar gibidir. Aşamaların her zaman birinden diğerine geçişle aynı şekilde hareket etmemesi mümkündür. Bu aşamalar sırasında duraklamalar ve gerilemeler mümkündür. Bu süreçteki her bir adımın içeriği ve süresi değişiklik gösterir. Boşanma sürecinin aile kadar birey üzerinde de etkileri vardır. Boşanma bazı yazarlar tarafından

kriz olarak nitelendirilmektedir. Etkili algılama mekanizmaları dengeyi yeniden sağlayamadığında, bunalma bir kriz olarak kabul edilir. Wiseman (1975) bir yas süreci olarak boşanma modelini önermiştir. Wiseman kriz teorisini boşanma sürecini açıklamak için kullanmaya çalışmıştır. Bu modele göre boşanma, bir aile üyesinin vefatından sonra yas tutmaya benzer bir psikolojik krizdir (Kubler-Ross, 1969).

Kubler-Ross'un “yas süreci teorisi” ve Wiseman'ın “kriz teorisi” boşanma stresi modelinin teorik temelini oluşturmaktadır. Terk edilme, ayrılma ve ayrılan her bir kişinin yeniden başlama ihtiyacı boşanmanın iki farklı yönüdür. Yas tutma stresine benzer şekilde, boşanma sürecinde de büyüme ve gelişme için her zaman bir fırsat vardır. Bu prosedür Wiseman (1975) tarafından beş adıma ayrılmıştır:

1. Cehalet
2. Depresyon ve kayıp
3. Kararsızlık ve öfke
4. Yeni bir kimlik ve yola alışma
5. Yeniden bütünleşme ve kabullenme.

Boşanmanın altı paralel istasyondan oluştuğu düşünülmektedir. Bu evreler arasındaki ayrımları anlamak, boşanmayı bir süreç olarak kavramak için gereklidir. Bu aşamalar sırasında karşılaşılan zorluklar farklı zamanlarda ve farklı derecelerde ortaya çıkar.

1. Duygulara dayalı boşanma
2. Resmi boşanma
3. Mali temelli boşanma
4. Ebeveyn boşanması
5. Toplum içinde boşanma
6. Manevi ayrılık.

Bir evliliği sona erdirme süreci duygusal boşanma olarak bilinir. Bu ilk aşamada eşlerden en az birinde duygusal açıklık ve birliktelik arzusunda azalma görülür. Aile birimi işlevini yerine getirebilse de ilişkilerin kalitesi düşüktür. Aile aslında daha

sorunsuz işliyor gibi görünebilir. Ancak geriye dönüp bakıldığında, bu durgunluk her şeyin yolunda gittiği anlamına gelmez. Eşlerden biri bilinçli ya da bilinçsiz olarak ilgisizlik ve içe kapanma sergiler. Sık sık sorun yaşanan evlilikler genellikle daha zorlu olarak görülür. Bir çiftin evlilik sözleşmesinin mahkeme önünde sona ermesi yasal boşanma olarak bilinir. Yakın zamana kadar hiçbir toplum vatandaşlarına evlilik için aynı hakları ve kolaylıkları tanımamıştır. Bu, insanların birbirlerini boşamalarını engellemek için yapılmıştır. Özellikle avukatların, duygusal olarak yıpratıcı boşanmalar sırasında müvekkillerine destek olabilmeleri için eğitim almaları çok önemlidir. Ancak ne yazık ki, avukatlar ve kolluk kuvvetleri boşanmanın duygusal yükü hakkında bilgi sahibi değildir.

Boşanma, çocuklardan boşanmakla aynı şey değildir; eşlerin birbirinden ayrılmasıdır. Anne ve baba rollerini oynamaya devam eder. Evlilik sözleşmesi sona erer. Çocukların velayeti bir tarafa verilse bile bu durum değişmez. Bir asır önce çocukların velayeti otomatik olarak babaya verilirdi. Velayet konusunda artık mahkemeler tarafından anneye öncelik verilmektedir. Genel kanı, annenin çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılama konusunda daha donanımlı olduğu yönündedir. Annenin durumu elverişli değilse baba tercih edilmektedir. Toplumun (ya da toplumun içimizdeki temsilcilerinin) boşanmaya bakışı sosyal boşanma olarak adlandırılır. Boşanma sonucunda sosyal hayatımız önemli değişikliklere uğrayabilir. Boşanmış kişilerin çoğu, evliyken kurdukları arkadaşlıklar tarafından derinden hayal kırıklığına uğratılmış hissettiklerini bildirmektedir. Bu zor zamanlarda yalnız olduklarına ve arkadaşlarının yanlarında olmadığına inanmaktadırlar. Boşanma sürecindeki çiftler, eski arkadaşlarının onları anlamadığına inanır ve bunu gözlemlediklerinde sıklıkla kendileri için sorun yaratırlar. Boşanma nedeniyle eski arkadaşlarına veda etmek zorunda kalabilir ve yeni arkadaşlar edinmek için mücadele edebilirler. Girdikleri sosyal ortamlarda yeni arkadaşlıklar, topluluk duygusu ve destekleyici bir çevre bulurlar.

Psikolojik boşanma, psişik veya duygusal bir ayrılığı ifade eder. Psikolojik boşanma, eşin yokluğunun ve eşin kişiliğinden ayrılmasının bir sonucudur. Eski eş bağımsızlığını ve özerkliğini yeniden kazanana kadar bu süreç devam eder. Psikolojik boşanma son derece zor olsa da yakın zamanda ayrılmış olanlar, özellikle de kusurlarla

evlenmiş olanlar için kişilik gelişimi için harika bir fırsattır. Boşanma sürecinin en önemli aşamalarından biri psikolojik boşanmadır. Bu aşamada, yeni boşanmış eşlerin her biri daha yetenekli ve kendi kendine yeterli hale gelmek için çalışır. Her bir eşin diğerinden bağımsız olarak, eşinin desteği olmadan ve hatalarından ve eksikliklerinden sorumlu tutacak birini aramadan nasıl yaşayacağını öğrenmesi gerekir. Bu model, boşanmanın en kapsamlı psikososyal analizini temsil etmektedir.

Kessler'in farklı aşamalardan geçen yetişkinler üzerinde yaptığı klinik araştırmalar, analizlerinin temelini oluşturmuştur (Kessler, 1975). Kessler boşanmayı psikolojik stres olarak sınıflandırmış ve yedi duygusal aşamaya ayırmıştır: Erozyon, ayrılık, fiziksel ayrılık, yas, ikinci ergenlik, araştırma, sıkı çalışma ve kişinin gözlerini tatsız gerçeğe açması. Bu sürecin her adımının nerede başlayıp nerede bittiği belirsizdir. Bireyin yapısına bağlı olarak bu aşamalar farklı sürelerle sahiptir.

Erikson'un gelişim teorisinde boşanma sürecini analiz etmek için Erikson'un kişilik gelişimi teorisi kullanılmıştır. Erikson (1963), bir çocuğun gelişimini değerlendirirken, her aşamanın bir krizle işaretlendiğini ve çocuğun sağlıklı bir kişilik oluşturmak için bu süre zarfında çözmesi gerektiğini belirtir. Erken gelişim evrelerine -başarılı bir şekilde gözlemlenemeyen evrelere- gerileme, yaşamın ilerleyen dönemlerindeki krizler sırasında sıklıkla görülür. Gerileme, daha şiddetli krizlerde ileri düzeylerde gelişebilir, ancak bu gerilemeler bu sorunlara daha üst düzey çözümler geliştirme şansı sunar. Smart'a göre boşanma böyle bir krizdir ve kişi gerilemektedir.

1.4.3. Aile Sistemleri Teorisi

Aile sistemleri teorisi, insanların bir aile sisteminin üyeleri olarak görülmesi gerektiğini ve davranışlarını yalnızca bireysel olarak anlamının yetersiz olduğunu savunur. Bu teori, insanların karşılıklı bağımlılık ilişkileri içinde olduğunu vurgulayan ve aileye bir bütün olarak bakan bir sistem yaklaşımıdır. Bu ailesel ilişkiler, insanların eylemlerini, duygularını ve karar verme süreçlerini etkileyen temel bileşenler olarak kabul edilir. Aile üyeleri arasındaki duygusal bağlar, insanların başa çıkma stratejileri ve yaşamları boyunca karşılaştıkları zorluklarla başa çıkma becerileri üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir (Bridge, 2019, s. 68).

Bowen'a göre “duygusal sistem”, aile üyeleri arasındaki etkileşimler yoluyla oluşturulan bir sistemdir. Bu durumda, boşanma süreci sadece çiftler arasındaki bir anlaşmazlık veya çatışmadan ziyade tüm aile sistemini etkileyen bir kriz olarak görülmelidir. Boşanmanın getirdiği duygusal iniş çıkışlardan en çok etkilenen kesim çocuklardır. Çocukların psikolojik ve duygusal gelişimleri, ebeveynlerin duygusal gerilimlerinin “taşıyıcıları” olarak üstlendikleri rolün bir sonucu olarak zarar görebilir. Boşanma sürecinde aile sisteminin rolleri ve sınırları değişir. Örneğin, tek ebeveynli ailelerde ebeveynlerin boşanmanın ardından her iki rolü de üstlenmesiyle anne ve baba rollerinde dengesizlik ortaya çıkabilir.

Ayrıca, boşanmanın ardından ebeveynlerin birbirleriyle nasıl iletişim kurdukları, sürecin çocukları nasıl etkileyeceğini belirlemede çok önemlidir. Sağlıklı bir iletişim modeli sürdürülemezse çocuklar sıklıkla arada kalmış hissetmekle baş etmek zorunda kalırlar. Aile sistemleri teorisindeki bir diğer fikir de “sistem homeostazı” dır. Bir sistemin sabit kalma eğilimi homeostaz olarak bilinir. Boşanma, bu dengeyi bozabilecek ve aile içinde yeni bir denge arayışına yol açabilecek önemli bir değişikliktir. Ancak bu denge arayışı her zaman olumlu sonuçlara yol açmaz. Örneğin, boşanma sonrasında ebeveynlerden birinin aşırı koruyucu olması ya da suçu diğer ebeveyne yüklemesi durumunda çocuklar kendilerini daha endişeli ve suçlu hissedebilir. Bu nedenle, aile sistemleri teorisi, bireylerin ve aile üyelerinin ağa bağlı bir sistem içinde sahip oldukları etkileri inceleyerek boşanmayı açıklamayı amaçlamaktadır (Özburun, 2018, s. 178).

Boşanma, kişisel bir tercih olmasının yanı sıra, aile sisteminin tüm yönlerini etkileyen karmaşık bir olgudur. Bu nedenle, boşanmanın etkilerini yönetmek ve aile üyeleri için sağlıklı bir yeniden yapılanma süreci oluşturmak için aile sistemine kapsamlı bir yaklaşım gereklidir.

1.4.4. Rasyonel Tercih Teorisi

Rasyonel seçim teorisine göre insanlar rasyonel ve fayda odaklı karar verirler. Kökenleri sosyal bilimler ve ekonomiye dayanan bu teoriye göre, insanlar kazançlarını maksimize etmek için karar verirken maliyet ve faydaları tartmalıdır. Boşanma bağlamında, insanların evliliklerini sona erdirmeye tercihlerini rasyonel bir şekilde

değerlendirdiklerini varsaymak makuldür. Bu süreçte, insanlar bir karar vermeden önce evli kalmanın faydalarını boşanmanın masraflarına karşı tartarlar. Rasyonel seçim perspektifinden bakıldığında, ekonomik, duygusal ve sosyal faktörler boşanma kararını etkilemektedir. Örneğin, finansal bağımsızlık insanların boşanma kararlarını etkileyen önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle kadınlar için ekonomik bağımsızlık, evlilikteki hoşnutsuzluğa katlanmak yerine boşanmaya karar verme olasılıklarını artırabilir (Demir, 2023, s. 1410).

Kişinin kariyer hedefleri, sahip olduğu çocuk sayısı, sosyal çevresi ve toplumun boşanmaya bakışı da bu karar verme sürecini etkilemektedir. Rasyonel seçim teorisine göre insanlar hem kısa vadeli hem de uzun vadeli fayda analizlerini göz önünde bulundurmaktadır. Örneğin, evliliğin sürdürülmesi halinde ortaya çıkacak duygusal gerginlik eninde sonunda kişinin zihinsel ve fiziksel refahı üzerinde zararlı bir etki yaratabilir. Bu durumda, boşanma kararı kısa vadede bir krize neden olabilir, ancak uzun vadede kişiye daha fazla fayda sağlayabilir. Yine de boşanma masrafları göz ardı edilmemelidir. Örneğin, boşanmanın özellikle çocuklu aileler için önemli finansal ve duygusal yansımaları olabilir.

Bir kişinin bu süreçteki fayda-maliyet analizi, çocukların velayet durumu, nafaka ödemeleri ve sosyal itibar kaybı gibi faktörlerden büyük ölçüde etkilenir. Rasyonel seçim teorisinin diğer bileşenleri arasında “karar verme yetkinliği” ve “bilgiye erişim” yer almaktadır. Boşanma kararının rasyonelliği, insanların sahip oldukları bilgi miktarından ve bu bilgiyi değerlendirme becerilerinden doğrudan etkilenmektedir. Örneğin, boşanmanın mali ve hukuki sonuçları hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan kişiler bu süreci karmaşıktırabilir ve masraflarını artırabilir. Buna benzer şekilde, duygusal faktörler mantıksal muhakemenin önüne geçtiğinde insanların sağlıklı karar verme becerileri olumsuz etkilenebilir (Aksu, 2018, s. 60-62).

Sonuç olarak, rasyonel seçim teorisi boşanma sürecini insanların kasıtlı ve mantıklı kararları açısından çerçevelemektedir. Bu teoriye göre boşanma bir “karar verme” sürecidir ve insanlar kararlarını fayda ve maliyetleri tartarak verirler. Bununla birlikte, rasyonel tercihlerin boşanma gibi karmaşık bir sosyal olguyu açıklamak için tek başına yetersiz olduğunun altı çizilmelidir. Boşanma kararları sosyal, kültürel ve duygusal faktörlerden de önemli ölçüde etkilenmektedir.

1.5. Türkiye'de Boşanma Oranları ve Bölgesel Farklılıklar

Kentleşme ve ekonomik faktörlerin bir sonucu olarak aile ilişkileri değişmiş ve aile üyeleri daha bağımsız hale gelmiştir. Aile içindeki roller, kadınların eğitim düzeyinin ve istihdamının artması sonucunda yeniden düzenlenmiştir. Ekonomik bağımsızlığın, özellikle de kadın istihdamının boşanma kararlarını kolaylaştırdığı düşünülmektedir (Koç, 2014). Boşanıp boşanmamayı etkileyen diğer önemli faktörler arasında toplumsal cinsiyet rolleri ve aile içi güç dinamikleri yer almaktadır.

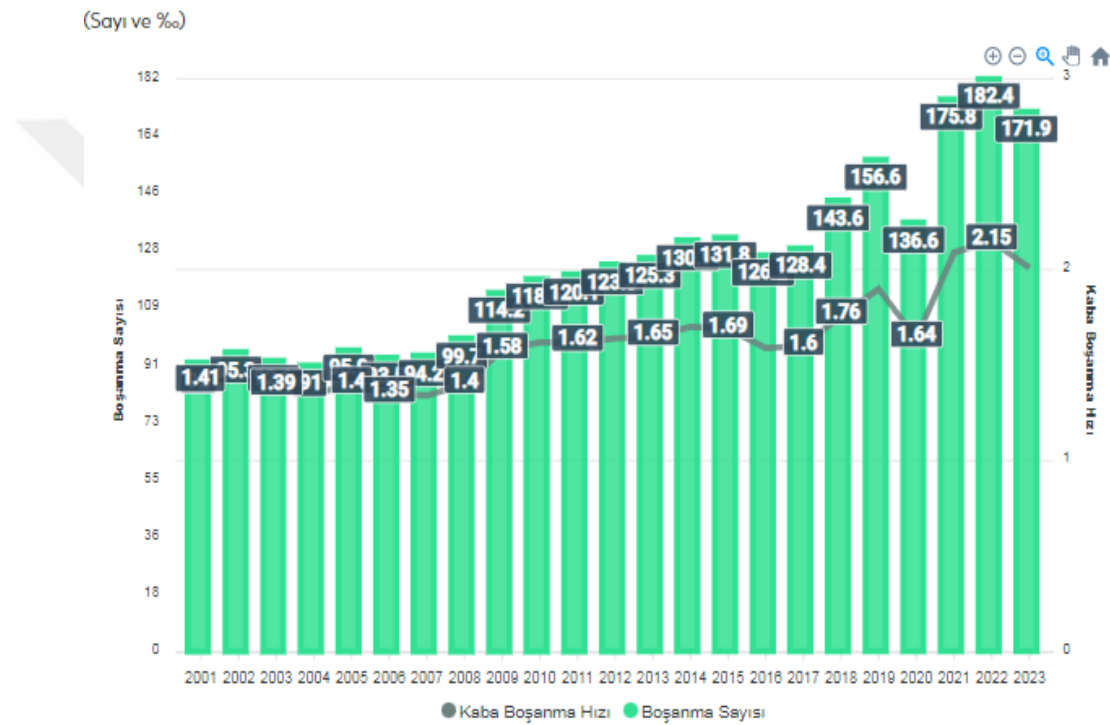
Toplumsal norm ve değerlerdeki değişimler, aile dinamiklerini değiştirerek geleneksel geniş aile modelinden çekirdek aile modeline geçişi hızlandırmıştır. Türkiye'de aile rolleri ve ilişkileri önemli ölçüde kültürel değerler ve gelenekler tarafından şekillendirilmektedir (Karakaya, 2018). Kültürel normlar ve geleneksel aile yapıları iç içe geçmiş olsa da modernleşme süreçleri bu normların değişmesine ve aile rollerinin yeniden tanımlanmasına neden olmaktadır (Kavas ve Thornton, 2013). Aile içindeki güç dinamikleri ve mali sorumluluklar ekonomik belirsizliklerden, işsizlik oranlarındaki değişimlerden ve gelir dağılımındaki eşitsizliklerden etkilenmektedir. Kadınları erkeklere daha bağımlı hale getirmenin ve mutsuz bir evliliği uzatmanın yanı sıra, ekonomik zorluklar aile içi anlaşmazlıkları yoğunlaştırabilir ve boşanmaya yol açabilir. Aile dinamikleri ve yapıları, kırsal ve kentsel alanlar arasındaki farklılıklardan önemli ölçüde etkilenmektedir. Caarls ve de Valk'a (2018) göre, kentsel alanlar daha modern aile yapılarına ve bireyci eğilimlere sahipken, kırsal alanlar daha geleneksel aile yapılarına ve sosyal normlara sahip olma eğilimindedir.

1.5.1. Türkiye'deki Boşanma İstatistiklerinin Genel Görünümü

En basit tanımıyla evlilik ve boşanma iki önemli sosyal olgudur. Boşanma ve evlilik hem kişisel tercihler hem de toplumsal değişimden büyük ölçüde etkilenen sosyal pratiklerdir. TÜİK verileri Türkiye'de evlilik oranının her geçen yıl azaldığını göstermektedir. 2010 yılında 582,7 bin evlilik gerçekleşirken, 2023 yılında bu sayı 565,4 bine düşmüştür. 2001 ve 2023 yılları arasında, bin kişi başına düşen evlenme oranı olan kaba evlenme hızında kayda değer bir düşüş yaşanmıştır. Kaba evlenme oranındaki düşüş, ülkenin mevcut ekonomik ve sosyal ikliminin yanı sıra evlilik kurumunun zaman içinde yaşadığı değişikliklere de bağlanabilir.

En temelde, evlilik kurumu geleneksel ve kültürel çağrışımları açısından zaman içinde evrim geçirmiştir. Buna ek olarak, Türkiye'nin pandemi sonrasında artan enflasyon nedeniyle yaşadığı ekonomik gerileme de evlilik sayısını etkilemiştir. Ayrıca, evliliğin önündeki engellerden biri de başta ekonomi olmak üzere geleceğe ve kurumlara ilişkin güven eksikliği ve belirsizliktir. Evlilik yaşının yükseltilmesinin bir sonucu olarak evlilik sayısı azalmıştır.

Şekil-1: Türkiye’de Boşanma İstatistikleri

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2021 yılında Türkiye'de boşanma nedenlerine ilişkin yaptığı araştırmaya göre, eşlerin sorumsuz ve ilgisiz davranması ilk sırada yer alırken, bunu sadakatsizlik, aileye destek olmayı ihmal etme, şiddet, madde bağımlılığı ve aile büyüklerinin aile meselelerine karışması takip etmektedir (TÜİK, 2021). TÜİK'in 2023 yılı verilerine göre en yaygın boşanma nedeni geçimsizlik olurken, bunu zina, çifte suç ve haysiyetsizlik, intihara teşebbüs ve kötü muamele takip etmiştir (TÜİK, 2024). Bu veriler boşanma öncesinde, sırasında veya sonrasında yaşanan olayları temsil etmemekle birlikte boşanma nedenlerinin yıllara göre değişebildiğini göstermektedir. Boşanmaya ilişkin tutumları tespit etmek ve yardım süreçlerinde gerekli müdahaleleri yapabilmek için boşanma nedenlerinin ve boşanma sürecinin

kapsamlı bir analizinin yapılması kritik önem taşımaktadır. Son on yılda evliliklerdeki düşüşe ek olarak boşanma sayısının da önemli ölçüde artmış olması dikkat çekicidir. Boşanma ile ilgili sosyal ve toplumsal olaylar daha yaygın hale gelmektedir.

Boşanma sonucunda ortaya çıkan çocuğun velayeti, bu durumlar arasında en belirgin sorundur. Her ne kadar tek ebeveynle yaşayan çocukların sayısı her geçen gün artsa da boşanmış aileler fikri toplumda ilgi görmeye başlamıştır. Ayrıca, uzun süreli birlikteliklerde artan boşanma oranları, mevcut evliliklerin ne kadar sağlıklı olduğu sorusunu gündeme getirmektedir. Bu sorunların giderek artan istatistiki görünürlüğünün de gösterdiği gibi, evlilik kurumunun kapsamlı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2020 yılına ait bölgesel birimlerin ve boşanmaların nedenlerine göre sınıflandırılması verilerine göre, o yıl Türkiye'de en yaygın ve en az görülen boşanma nedenleri geçimsizlik, diğer nedenler, aldatma, terk, suç ve haysiyetsizlik, akıl hastalığı ve intihar girişimidir (TÜİK, 2021). Bunun yanı sıra, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın 2016 Türkiye Aile Yapısı Araştırması Raporu, Türkiye'de en yaygın ve en az görülen boşanma nedenlerini şu şekilde sıralamaktadır: sorumsuz ve ilgisiz davranma (%50,9), aileyi maddi olarak geçindirememesi (%30,2), eşlerin ailelerine karşı saygısız davranması (%24,3), eşlerin ailelerine müdahale etmesi (%24,3), eşin ailesinin aile ilişkilerine karışması (%22,7), aldatma (%20,4), dayak/kötü muamele (%19,5), terk etme (%14,8), alkol tüketimi (%13,2), kumar (%6,7), madde bağımlılığı (%2,5), eşin hastalığa yakalanması (%2,4), yüz kızartıcı suç (%2,0) ve aile içi cinsel taciz (%1,5). Bu bulgular incelendiğinde, geniş aile ile ilgili sorunların en yüksek yüzdeye sahip ilk beş nedenden ikisini oluşturduğu görülmektedir (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2016).

1.5.2. Bölgesel Boşanma Oranlarının Analizi

Ailenin, sanayi öncesi geleneksel toplum düzeninde yakın akrabaların bir arada yaşadığı ve üretimin kolektif olarak gerçekleştirildiği bir yapı olduğu aile sosyolojisinde yaygın olarak kabul edilmektedir (Duman, 2012). Sanayi Devrimi'nin modern fabrikalara geçişi, kadın ve çocukların işgücüne dahil edilmesi başlangıçta geçici bir ekonomik refah getirmiş olsa da olumsuz çalışma koşulları ve otomasyon

işgücüne olan talebi azaltmış, ailelerin ekonomik güçlerini artırmak için küçülmelerini gerektirmiştir (Goody, 2004).

Ancak ailenin çekirdek aileye dönüşme süreci küreselleşme, akrabalık bağlarının azalması, bilgi endüstrisindeki ilerlemeler ve internet bağımlılığının artması ile hızlanmıştır. Bu durum daha az sayıda hane ve daha küçük bir aile yapısıyla sonuçlanmıştır (Özkiraz ve Baş, 2016; Artar, 2022). İkinci olarak, yaşam koşulları özellikle kadınların çalışmasını pratik olarak gerekli kıldığı için tüm aile üyeleri çalışma hayatına dahil olmuştur. Gelir dağılımının nominalleştiği ticari bir organizasyon ve ekonomik güç olan aile, insanların mutluluğu, sevinci, hüznü ve kederi paylaştığı bir kurum olmaktan çıkmıştır. Sanayi öncesi toplumda temel üretim birimi olan aile, gelirden çok şey kaybetmiş ve artık temel tüketim birimi olmuştur (Özbay, 2014; Turgut, 2017).

Toplu olarak düşünüldüğünde, bu değişimler kadınların işgücü üyesi olarak istihdam edilmesine ve çekirdek ailenin daha fazla tercih edilmesine neden olmuş, bu da doğal olarak doğurganlık oranının düşmesine yol açmıştır. Aile kurumu, sanayileşme ve kentleşme süreçlerinin bir sonucu olarak yapısal bir değişim yaşamış ve toplumsal yapıdaki ağırlığını ve önemini yitirmiştir. Kadınların işgücüne katılması, çekirdek ailenin büyümesi ve çocuk bakımı ve eğitimi gibi bazı aile sorumluluklarının okullar ve kreşler gibi yeni kurumlara devredilmesi, kurumun kırılganlığına katkıda bulunmuştur. Ünal (2013, s. 591), yaşanan değişimlerin kaçınılmaz olarak boşanma oranlarında artışa yol açtığını iddia etmektedir. İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine bakıldığında, Adıyaman, Ağrı, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Hakkâri, Kars, Mardin, Muş, Siirt, Şanlıurfa, Van, Batman, Şırnak, Ardahan ve Iğdır illerinin yer aldığı tüm bölgelerin farklı olduğunu belirtmek önemlidir. Söz konusu bölge diğer bölgelere kıyasla daha düşük bir boşanma oranına sahiptir. Bu durumun nedeni incelendiğinde çeşitli sosyolojik ve ekonomik faktörlerin rol oynadığı görülmektedir.

İğdeli ve Ay (2021) erkeklerde işsizliğin, Başkaya ve Ünal (2017) ise kadınlarda eğitimin baskın bir faktör olduğunu vurgulamaktadır. Ancak Beşpınar ve Beşpınar'a (2017) göre, evlilik örüntüleri olarak adlandırılan ilk evlenme yaşı, evlenmeye kimin karar verdiği ve çiftin ilk tanıştığı sosyal ortam gibi faktörler, bir evliliğin sürüp sürmeyeceğini belirlemede etkili olmakta ve bölgesel farklılıklara neden olmaktadır.

Ökten (2009) ayrıca namus cinayetleri, çok eşlilik, boşanma yasaları ve başlık parası gibi kültürel unsurların bölgedeki boşanma oranını nasıl düşürdüğünün altını çizmiştir.

Boşanma oranlarının sosyoekonomik gelişmişlik düzeyleri arasında farklılık göstermesinin üç temel nedeni olduğu tespit edilmiştir. İlk olarak, bu illerde ilk evlilik yaşı hem erkekler hem de kadınlar için diğer bölgelere kıyasla daha düşüktür (Başkaya ve Ünal, 2017). Tarım ve hayvancılığın temel geçim kaynağı olduğu bu bölgede genç yaşta evliliğin işgücüne katılım üzerinde önemli bir etkisi vardır. Öte yandan, erken yaşta evlilik, eğitim fırsatlarının azalmasına ve aile büyüklerine maddi bağımlılığa yol açmaktadır. Boşanma davası açma olasılığı da özellikle kadınlar için finansal bağımsızlık eksikliği nedeniyle azalmaktadır. İkinci olarak, boşanma bu bölgenin gelenekçi toplumsal yapısı nedeniyle anomi veya damgalanma olarak tasvir edilmektedir. Üçüncü olarak, bu bölgelerde yasal olarak evli olmamakla birlikte dini nikâhla yaşayan çiftlerin oranının diğer bölgelere göre daha yüksek olmasının boşanma istatistiklerinin sağlıklı bir şekilde toplanmasını zorlaştırdığı değerlendirilmektedir.

Tezcan ve Coşkun'un (2004) araştırmasına göre, özellikle kırsal kesimde ve erken yaşta yapılan evliliklerde evlilik öncesi veya sonrasında resmi nikâh sıklıkla kıyılsa da dini nikâh tercih edilmektedir. Ayrıca Bulut (2011), söz konusu bölgede Mardin ilinde yaşayanların %8,1'inin dini nikâhla yaşadığını tespit etmiştir ki bu önemli bir orandır. Ankara, Antalya, Bursa, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Muğla ve Tekirdağ boşanma oranlarının en yüksek olduğu illerdir; bu iller aynı zamanda sosyoekonomik gelişmişlik açısından da ilk sıralarda yer almaktadır.

Başkaya ve Ünal (2017) en yüksek boşanma oranının Ege Bölgesi'nde olduğunu tespit etse de bu çalışmada sadece iki ilin Ege Bölgesi'nde yer aldığı, geriye kalan yedi ilin dördünün Marmara Bölgesi'nde, ikisinin İç Anadolu Bölgesi'nde ve birinin Akdeniz Bölgesi'nde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, Özey'in (2016) de belirttiği gibi, Türkiye'yi coğrafi bölgeler açısından analiz etmek, farklı bilimsel disiplinlerin farklı bölge tipleri olduğu gerçeğini göz ardı edeceği için iyi bir yaklaşım olarak görülmemektedir. İllerin birbirlerinden önemli ölçüde farklılaşmamasının, bu iki grubun sosyoekonomik gelişmişlik düzeylerinin benzer olduğuna işaret ettiği düşünülmektedir.

Boşanma nedenlerinden biri olan ve çiftlerin geçimsizliğine önemli bir katkı sağlayan maddi durumun önemi, söz konusu illerdeki boşanma oranının birinci gruptaki illerle istatistiksel olarak benzer olması ve satın alma gücü paritesi açısından da karşılaştırılabilir olmasıyla desteklenmektedir. Boşanma oranlarındaki benzerlik, ekonomik satın alma gücünün birbirine yakın olmasının bir sonucu gibi görünmektedir.

1.5.3. Boşanmaya Etki Eden Faktörlerin Bölgesel Farklılıkları

Küresel ölçekte boşanma oranlarındaki artış, insanların evliliğe yönelik arzularının azalmasından ziyade, insanların evliliğe bakış açısındaki değişimle bağlantılıdır. Geleneksel değerler ve çocuk sahibi olmak gibi faktörler nedeniyle, günümüzde insanlar mutsuz bir evliliğe katlanmaktansa huzur içinde yaşamayı ve mutlu bir evlilik yapmayı tercih etmektedir. Aydın ve Baran'a (2010) göre, artan boşanma oranına ve bunun evrensel yaygınlığına (fiyat artışı) katkıda bulunan sosyal değişimle ilgili bir dizi faktör vardır.

Engin ve Demir'e (2022, s. 17) göre, toplumsal cinsiyet rolleri -kadın ve erkeğe yönelik geleneksel tutum ve beklentiler- ile çiftler arasındaki güven, iletişim ve hoşgörü eksikliği boşanmaya katkıda bulunan ve evlilik uyumunu olumsuz etkileyen en önemli faktörler olabilir. Ayrıca, evliliğin azalması ve boşanma oranlarının artması ile kadın hakları, eğitimi ve üretici olarak topluma katılımındaki ilerlemeler arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır (Aydın ve Baran, 2010, s. 117). Daha iyi eğitilmiş ve daha fazla sosyal avantaja sahip kişiler daha geç evlenme ve evliliği daha fazla düşünme eğilimindedir. Bu kişiler ekonomik güçleri nedeniyle yoksulluktan doğrudan etkilenmezler. Ayrıca, daha fazla eğitim almış kadınlar, işgücünde kilit pozisyonlara yükseldikçe daha fazla kazanmakta ve cinsiyetler arası ücret farkını kapatmaktadır. Bu nedenle, eğitimin daha yüksek boşanma oranına katkıda bulunduğu kabul edilmektedir (İğdeli ve Ay, 2021, s. 4).

Evliliği garanti altına alacak bir unsur da gelir artışıdır. Ancak, evlilikleri başarısız olursa çiftin geliri önemsiz hale gelir. Bu durumda, kadınların doğurganlık oranları düşer ve boşanma oranları, özellikle daha yüksek ücretli mesleklerde istihdam edilenler için yükselir (Eckstein ve Lifshitz, 2011, s. 1677). Zamanla, kadınların

özgürleşmesi ve istihdama katılımlarının artması aile yapılarını değiştirmiş, böylece kadınlar eskiden olduğu gibi arka plana itilmek yerine birbirleri tarafından sevilmiş ve saygı görmüşlerdir. Bu evliliklerde kadının erkeğe “bağımlılığının” yerini alan “karşılıklı bağıllık” ilişkisi, evliliğe yüklenen anlamları değiştirmiştir. Artık evlilikten daha fazla yoldaşlık, birliktelik, duygusal yakınlık ve sevgi paylaşımı beklenmiştir. Evlilik ilişkisinin kalitesi eşlerin beklentilerinin altında kaldığında boşanmalar daha sık görülmeye başlanmıştır. Ayrıca, içinde bulundukları evliliğin sadece çocuk sahibi olmakla sürdürülemeyeceği de anlaşılmıştır.

Endüstri 4.0 dijital sanayi devriminin yaşandığı bilim ve teknoloji çağında, insanların internet kullanımı da bu gelişmelere paralel olarak önemli ölçüde artmıştır. Başta akıllı telefonlar olmak üzere yeni iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla daha da kötüleşen sosyal medya ve internet kullanımının yaygınlaşmasının bir sonucu olarak insanlar arasında iletişim kopuklukları mevcuttur. Gerçekten de internet birçok faydasına rağmen zaman zaman ikili ilişkiler üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilmektedir. Bu durumda, çevrimiçi ilişkilerin sayısı artıyor olsa da, bu ilişkiler evliliğe zarar veriyor. Öncelikle eşlerin birlikte vakit geçirmek için sosyal medyayı kullanmaları ve sanal aldatmaya girişmeleri, aralarında güvensizlik olduğunu göstermektedir (Dızman, 2019, s. 548-549). Sonuç olarak, aşırı ve uygunsuz internet kullanımının eşler arasındaki sevgi, güven, sadakat, dayanışma, güvenlik, ilgi ve daha birçok unsuru yok ettiği, evlilik dışı ilişkilere yeni bir boyut kazandırdığı ve sadakatsizliği artırdığı savunulmaktadır. Buna göre, uygunsuz ve aşırı internet kullanımı boşanmaya katkıda bulunan önemli bir faktör olarak görünmektedir (Cafri ve Özdemir Çukadar, 2018, s. 419).

“Aile” işsizlikten en çok etkilenen kurumlardan biridir. Özellikle genç erkekler arasındaki yüksek işsizlik oranı, insanların evlilik tercihlerini etkilemekte ve geç evlenmelerine ya da hiç evlenmemelerine yol açmaktadır. Ayrıca, erkeklerin işsizliği evlilik sözleşmelerine zarar veren ve özellikle evliliğin ilk beş yılında boşanmaya neden olan bir faktör olarak görülmektedir. Geleneksel toplumlarda erkeğin işsizliğinin, ailenin geçimini sağlayan kişi olması nedeniyle boşanma kararları üzerinde kadına kıyasla daha büyük bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Sandalcılar, 2012, s. 227).

1.6. Yapılan Çalışmalar

Geleneksel bakış açısına göre evlilik, öncelikle üreme için yaratılmış, toplumsal olarak zorunlu bir kurumdur. Evlilik artık kendini gerçekleştirmeye giden farklı bir yol olarak görülmektedir. Günümüzde, yaygın olarak gözlemlenen evlilik bağı, sosyal yükümlülüklerden ve geleneklerden yoksun insanların istedikleri zaman kurabilecekleri ve sonlandırabilecekleri gönüllü bir ilişkidir. Popenoe'ya (1996, s. 533) göre insanlar artık “iyi ya da kötü, ölüm onları ayırana kadar” evli kalmak istememektedir. Bunun yerine, evlilik bağlılığı ancak her iki eş de memnun olduğu ve ihtiyaçlarının karşılandığını hissettiği sürece devam etmektedir.

Sosyal bir kurum olarak evliliğin “nasıl olması gerektiğine” dair yaygın kültürel inançlar vardır ve bu inançlar çığnendiğinde, kimin vazgeçtiğine bakılmaksızın, eşler kuralları çığnedikleri için kendilerini mutsuz hissederler. Eğitim, bir evliliğin boşanmayla sonuçlanıp sonuçlanmamasını etkileyebilecek faktörlerden biridir. Aughinbaugh ve diğerlerine (2013, s. 15) göre, boşanmayla sonuçlanan evliliklerin yüzdesi eğitim seviyesi arttıkça düşmektedir. Üniversite mezunları arasındaki boşanma oranı %30'a düşerken, lise diploması olmayanlar arasındaki evliliklerin yarısından fazlasının boşanmayla sonuçlandığına dikkat çekmektedirler. Ayrıca, veriler evliliğin başlangıcındaki yaşa göre ayrıştırıldığında, boşanma olasılığı ile eğitim düzeyi arasında ters bir ilişkinin ortaya çıktığı belirtilmiştir.

Cooke (2006, s. 442) da hane içi iş bölümünün evlilik istikrarını nasıl etkilediğini değerlendirmek için birbirine zıt iki yöntem kullanmaktadır. İlk yaklaşımda Becker (1981) ve Parsons (1953), cinsiyet uzmanlaşmasının çiftleri birbirine daha bağımlı hale getirerek aile bağlarını güçlendirdiğini iddia etmektedir. Ancak, kadınların çalışması cinsiyet uzmanlaşmasını riske atmakta ve kadınların erkeklere olan mali bağımlılığını azalttığı için boşanma olasılığını artırmaktadır. Daha elverişli bir hane içi iş bölümü müzakere edilemezse, kadınların istihdamı ve ekonomik bağımsızlığı boşanma tehdidini azaltabilir ve kocalar ev işlerine daha fazla katılırsa, ikinci yaklaşım, çiftlerin ücretli ve ücretsiz emeğin aile içinde göreceli ücretlere ve tercihlere dayalı eşitlikçi bir dağılıma bölünmesini müzakere ettiği sosyal değişim ve pazarlık yaklaşımıdır.

Evlilik kurumu ve aile üzerine günümüze kadar süregelen akademik araştırmalarda, evlilik kurumunun gerilemesi ile kadın istihdamının artması arasında doğrudan bir ilişki olduğuna inanılmaktadır. Parsons'a (1949) göre, kadınların özellikle üst düzey pozisyonlarda çalışması, karı koca arasında birlik yerine rekabet kültürünü teşvik ederek evliliğin altını oymuştur. Ayrıca, kadınların ailenin birincil geçimini sağlayan “kocanın” yerini alamayacağını, çünkü çalışan, kazanan kadınların çoğunun ya dul ya boşanmış ya da bekâr olduğunu vurgulamıştır (Parsons ve Bales, 1955, s. 5). Bu teorik çerçeveye göre, kadınların ücretli işlere katılımı zararlı statü rekabetine yol açacaktır ve evlilik istikrarını korumak için erkekler ve kadınlar aile içinde toplumsal cinsiyet rollerini benimsemelidir. Ancak ilk strateji de pek çok eleştiri almıştır. Aslında, Moffitt (2000) bu teorileri ekonomik açıdan eleştirmiştir çünkü kadın ve erkek ücretlerinin toplamını göz ardı edip kendi ücretlerine odaklanmaktadır. Çiftin toplam geliri daha yüksek olduğunda evlilikten elde edilen bazı faydalar daha büyük olmalı ve böylece göreceli ücret etkisinin önüne geçilebilmelidir (Schoen vd., 2002, s. 644).

Buna ek olarak Cooke, kadının ekonomik olarak bağımlı olmasının onu kocası tarafından istismar ve sömürüye açık hale getirdiğini ve kocasının ölümü ya da terk edilmesi durumunda yoksulluğa düşmesine neden olduğunu iddia etmektedir (Cooke, 2006, s. 445). Ekonomik olarak bağımsız kadınların, ev iilerinin büyük bir kısmı için kocalarıyla pazarlık yapmadıkları takdirde evliliklerini terk etme olasılıkları daha yüksek olabilir. Buna göre, daha fazla kadın ekonomik olarak bağımsız hale geldikçe ve boşanma davası açtıkça evlilik kurumu risk altına girmektedir.

Toplumsal cinsiyet devrimi, aile kurumunda ve boşanma nedenlerinde kadın ve erkek arasında asimetrik ilişkilere yol açmıştır. Cinsiyete dayalı iş bölümünün sınırlamalarından kurtulmak ve geleneksel olmayan uğraşlar ve roller peşinde koşmak söz konusu olduğunda, kadınlar erkeklerden daha fazla ilerleme kaydetmiştir. England'a (2010, s. 150) göre, kadınların yaşam koşullarının erkeklerden daha fazla değişmesi ve kadınların “erkek” alanlarına erişiminin artması sonucunda bazı toplumsal alanlarda kadın-erkek ilişkilerinde asimetrik değişimler meydana gelmiştir. Daha önce bahsedilen bu asimetrik değişimlerden biri, kadınların işgücüne katılımının bir sonucu olarak erkek istihdam oranlarındaki düşüştür (England, 2010, s. 151).

Bununla birlikte, erkeklerin sosyal faaliyet alanları da kadınlara göre daha az sıklıkta da olsa değişmektedir. Örneğin, erkeklerden artık çocuk bakımı ve ev işlerine “yardım etmelerinin” yanı sıra kadınlarla duygusal bağlar kurmalarının beklendiği iddia edilebilir. Bununla birlikte Adak (2007, s. 143), kadınların sosyal yaşamları ve çalışma koşullarındaki bu iyileşmelerin henüz “ileriye doğru bir sıçramaya yol açacak yapısal bir birikime” ulaşmadığını iddia etmektedir. Kadınlar, hem erkeklere yönelik modern beklentileri karşılayamama hem de kadınların işgücüne katılımının aileyi ve erkeklik statüsünü zayıflatacağı endişesi nedeniyle iş ve ev arasındaki çatışmada çifte sorumluluğun yükünü taşımaya devam etmektedir (Adak, 2007, s. 149).

Son elli yılda modernleşme ve bireyselleşmenin yükselişinin hem iş hem de aile hayatında önemli değişikliklere yol açtığı iddia edilebilir. Kadınların yaşamları ve sosyal statüleri bu değişimlerden erkeklere kıyasla daha fazla etkilenmiştir. Sonuç olarak, toplumsal çözülme sürecinde sosyal yaşamları değişen kadınlar- örneğin evlilik yoluyla - tipik olarak bu sürecin potansiyel suçluları olarak tanımlanmıştır. Bu sosyal değişimden bir ölçüde etkilenen erkeklerin sosyal yaşamları, kadınların suçlu olduğu ve geçiş süreçlerinden dışlandığı belirli örneklere atıfta bulunularak konumlandırılmıştır (Sayer vd., 2011, s. 1989). Demografik değişim ve dönüşümlerin bir sonucu olarak Türkiye de dâhil olmak üzere birçok Batı ülkesinde boşanma oranları artmaktadır. Türkiye’de hayatın daha geleneksel ya da çağdaş bir şekilde ilerlediği bölgesel farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkların boşanma nedenlerinde de önemli farklılıklara yol açtığı açıktır.

Aksan ve Altunsu Sönmez (2019: 46-50) tarafından yapılan araştırmada boşanma nedenlerine ilişkin çok sayıda çalışma incelenmiş ve bazı çarpıcı örneklere yer verilmiştir. Buna göre Kanada’da gerçekleştirilen bir araştırma (Yodanis, 2005: 653) eşleriyle benzer toplumsal statüye sahip olan kadınların boşanma oranlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu, kadınların sahip olduğu toplumsal statü ile boşanma olasılığı arasında doğrusal bir ilişki olabileceğini düşündürmektedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan başka bir çalışmada (Amato ve Cheadle, 2005: 199-201), boşanma nedenleri arasında fiziksel ve psikolojik şiddet, sadakatsizlik, ailevi sorumlulukların yerine getirilmemesi, kumar alışkanlığı, ekonomik sıkıntılar, işsizlik, duygusal bağların zayıflığı, cinsel uyumsuzluk, alkol ve

madde bağımlılığı gibi etkenlerin yanı sıra, eşler arasındaki sosyal statü farkları ve yaşam tarzı uyumsuzluklarının da önemli rol oynadığını göstermektedir.

Carls ve de Volke'nin (2018) araştırmasına göre sosyokültürel ve ekonomik faktörler bölgesel farklılıkları açıklamakta, kentleşme ve kişi başına düşen gelir boşanma oranlarını etkileyen başlıca faktörler olmaktadır. Boşanma genel olarak sosyal, kültürel, ekonomik ve toplumsal cinsiyet gibi çok çeşitli faktörlerden etkilenen karmaşık ve çok boyutlu bir olgudur. Evliliklerinde veya ilişkilerinde, erkekler ve kadınlar benzer zorluklarla karşılaşmakta, ancak bunları farklı şekilde ele almaktadırlar.

Sonuç olarak, boşanma sürecini başlatan kişi, olgunun sosyal konumu hakkında yeterince bilgi vermeyebilir. Boşanma sürecinde veya sonrasında ortaya çıkan toplumsal meseleleri tespit etmek için boşanmanın toplumsal nedenlerinden bahsederek olgu hakkında daha kapsamlı bilgi sağlanacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini boşanmış olan ve Bolu’da yaşayan genç yetişkinler ve yetişkinler oluşturmaktadır. Katılımcılar, Bolu ili Merkez ilçede yaşayan, 18 yaş ve üzeri, yeni boşanmış, rastgele seçilmiş ve gönüllük esasına göre katılım sağlayan bireylerdir. Örneklem grubu toplam 147 boşanmış bireyden oluşmaktadır. Bu grubun %63,3’ü (93 kişi) kadınlardan oluşurken, %36,7’si (54 kişi) erkeklerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan bireylerde boşanmış olma şartı aranırken çift olma şartı aranmamıştır.

2.2. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, Bolu İlinde ikamet eden boşanmış bireylerin boşanma nedenlerinin; yaş, meslek, cinsiyet, eğitim durumu, evlilik şekli ve süresi, çocuk sahibi olma, çocuk sayısı, gelir düzeyi, akrabalık durumu, gibi değişkenlere göre nasıl ilişkilendirildiği belirlenmiştir.

Bu amaçla da boşanmanın nedenlerinin değerlendirilmesi için ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. İlişkisel tarama modelinin temel amacı, aralarında ilişki olduğu düşünülen iki ya da daha fazla değişkenin derecelerini, var olan değişkenlerin birbirlerini etkileme durumlarını ve değişimlerini incelemektedir (Bekman, 2022).

2.3. Araştırmanın Kapsamı, Sınırlılıkları ve Sayıtlar

Araştırmaya katılan kişilerin Bolu ilinde yaşayan kadın ve erkeklerden oluşturulmuş örneklem ile Türkiye’de 2003 yılında Aile Mahkemelerinin kurulması ile bu tarihten itibaren boşanmış kadın ve erkek bireyler ile hukuki boyutta resmi nikah akdi bulunmayan boşanmış olan kadın ve erkeklerin anket sorularına verdikleri cevaplar, araştırma hakkında elde edilmiş olan sonuçlar anket ve tutum ölçeği ile sınırlıdır.

Araştırmada izlenen yöntem, araştırmanın problemine ve amacına uygundur. Araştırmaya katılan katılımcılara yöneltilen Kişisel Bilgi Formu, Anket ve Ölçekteki sorulara içten ve samimi yanıt verdikleri varsayılmaktadır.

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma verilerinin elde edilmesi için boşanmaya etki eden faktörlere ilişkin literatür taraması yapılarak görüşme soruları için kavramsal çerçeve belirlenmiş ve araştırma amacına uygun olan bireylerle görüşme için sorulacak anket soruları ve ölçek hazırlanmıştır. Araştırma, bir öğretim yılı (2024–2025) içerisinde tamamlanmıştır. Araştırmacı, bu çalışmayı yürütmeye başlamadan önce araştırmada kullanılacak ölçek ve formların uygunluğuna dair Etik Kurul Onayı alınmıştır. 24.04.2024 toplantı tarihli T. C. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilimsel Etik Değerlendirme Kurulu Toplantı ve Karar Tutanağı ile uygulanacak tüm formların yayın etiği ve bilimsel araştırma açısından uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir. T.C. Adalet Bakanlığı'ndan uygulama çalışması için gerekli izinlerin alınmasının ardından, Bolu Adliyesi'nde bulunan Aile Mahkemeleri'nde boşanma davası tamamlanan gönüllü katılımcıların isteği doğrultusunda, anketi ve ölçeği cevaplandırmaları sağlanmıştır.

Araştırmanın katılımcıları Bolu ili merkez ilçelerinde ikamet eden 18-40 yaş arası evli bireylerdir. Veri toplama aşaması yüz yüze ve Google Formlar aracılığıyla anket ile ölçek internet ortamına yüklenmiş ve katılımcılara ulaştırılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan ve araştırmaya katılan kişilerin demografik özelliklerini belirlemek için Kişisel Bilgiler Formu kullanılmıştır. Araştırmaya katkıda bulunan boşanmış bireyler, gönüllü kişilerden oluşmaktadır. Anket ve Ölçekler, araştırmacı tarafından katılımcılara gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra uygulanmıştır. Ölçeklerin uygulanması yaklaşık 25-30 dakika sürmüştür. Katılımcılar ölçekleri Google Forms üzerinden ya da elden araştırmacıya teslim etmişlerdir. İnternet aracılığıyla veri toplamanın bazı avantajlı yönleri bulunmaktadır. Verilerin ve katılımcıların gizliliğinin sağlanması, zaman kısıtlaması olmaması, veri kayıplarının daha az indirilebilmesi ve daha rahat ve samimi cevapların veriliyor olması bunlardan bazılarıdır. Bununla beraber araştırmanın kapsamı, amacı çalışmanın başlangıcı

belirtilmiş katılımcılardan yine yüz yüze ve elektronik ortamda onam alınmıştır. Katılımcıların gönüllülük esasına göre seçildiği çalışmada anket sorularını cevaplamak yaklaşık 20-25 dakika sürmüştür.

2.5. Veri Analizi ve İstatistiksel Yöntemler

Tüm analizler için SPSS 25.0 (SPSS Inc., Chicago, IL, ABD) istatistik yazılımı kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak 0.05 kabul edilmiştir. Veri analizine başlamadan önce sayısal değişkenlerin dağılım özellikleri analiz edilmiş ve uygun formatta kategorik değişkenlere dönüştürülmüştür. Değişkenlerin dağılımlarını göstermek için frekans tabloları ve yüzde değerleri kullanılmıştır.

Kategorik değişkenlerin dağılımları frekans tabloları ve yüzde değerleri kullanılarak sunulmuştur. Boşanma sebebi değişkeni ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkileri analiz etmek için Ki-Kare Testinin parametrik olmayan versiyonu olan Fisher-Freeman-Halton Exact Testi kullanılmıştır (IBM, 2023). Bağımlı değişkenin beş kategoriden oluşan nominal bir değişken olması ve bağımsız değişkenlerin kategorik değişkenler olması nedeniyle Ki-Kare Bağımsızlık Analizleri yapılması planlanmıştır. Ancak analizlerin yapılması sürecinde, verinin Ki-Kare analizi için sağlaması gereken varsayımlardan birini ihlal ettiği belirlenmiştir. Ki-Kare testinin güvenilir sonuçlar vermesi için sağlanması gereken varsayımlar şunlardır:

1. Hücrelerdeki veriler frekans veya sayı olmalıdır.
2. Her bir katılımcı veya gözlem, yalnızca bir kategoride yer almalıdır.
3. Her katılımcı yalnızca bir hücreye veri sağlamalıdır.
4. Gruplar birbirinden bağımsız olmalıdır.
5. En az iki değişken olmalı ve her ikisi de kategorik değişkenler olmalıdır.
6. Chi-square testinin geçerli olabilmesi için, hücrelerdeki beklenen frekansların en az %80'inde 5 veya daha fazla değer olmalıdır. Ayrıca, hiçbir hücrede beklenen frekans 1'den az olmamalıdır. Bu varsayım, örneklem büyüklüğünün yeterli olmasını gerektirir (McHugh, 2013).

Bu çalışmada, boşanma sebebi değişkeninin sınıflarından birinde gözlem sayısının 4 olması bazı hücrelerde beklenen değerin 5'ten küçük olmasına neden

olmuştur ve beklenen frekans varsayımı ihlal edilmiştir. Yapılan tüm analizler için, hücrelerin %20'sinden fazlasında beklenen değerin 5'ten küçük olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle tüm analizlerde Fisher-Freeman-Halton Exact Testi tercih edilmiştir. Bu test Fisher's Exact Testinin genelleştirilmiş halidir ve 2X2'den büyük tablolar için de kullanılabilir (Mehta & Patel, Exact tests, 1996).

Bazı analizlerde SPSS'in yetersiz bellek hatası ("Cannot be computed because there is insufficient memory") vermesi üzerine, Monte Carlo yöntemi (10,000 örnekleme) ile exact p-değerleri tahmin edilmiştir. Monte Carlo yöntemi, tekrarlanan bir örnekleme yöntemidir. Herhangi bir gözlemlenen tablo için, her biri gözlemlenen tablo ile aynı boyutlara, sütun ve satır marjlarına sahip birçok tablo bulunur. Monte Carlo yöntemi, gerçek p değerinin tarafsız bir tahminini elde etmek için bu olası tablolardan belirli bir sayıda tekrar tekrar örneklem alır (Mehta & Patel, Exact tests, 1996).

Fisher-Freeman-Halton Exact testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edildiği durumlarda ($p < 0,05$), hangi gruplar arasında farklılık olduğu belirlenmek amacıyla post-hoc analizler uygulanmıştır. Post-hoc analizler için, SPSS'in Crosstabs menüsündeki Bonferroni düzeltmesi ile "Compare Column Proportions" testi kullanılmıştır. Bu test, her bir kategori için sütun oranlarını karşılaştırarak istatistiksel anlamlı farklılıkları belirlemektedir (IBM, 2023). Daha basit bir ifadeyle hangi spesifik sütun çiftleri arasında anlamlı farklılıklar olduğunu belirler. SPSS, anlamlı farklılıkları belirtmek için harf notasyonu kullanır. Aynı satırda aynı harfi bulunduran oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur, aynı satırda farklı harfler bulunduran oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır. Bu çalışmada SPSS tarafından kullanılan orijinal harf notasyonu değiştirilmeden sunulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Katılımcılar

3.1.1. Katılımcıların Demografik Profilleri

Çalışmaya 93 kadın (%63,3) ve 54 erkek (%36,7) katılmıştır. Katılımcıların eğitim seviyeleri incelendiğinde, en büyük grubu lise mezunları (%29,9) ve ilkokul mezunları (%23,1) oluştururken, yükseköğrenim görmüş bireylerin oranı daha düşük kalmıştır (%20,4 lisans, %7,5 yüksek lisans/doktora). Katılımcıların ailelerinin eğitim düzeyleri genellikle düşüktür. Annelerin çoğunluğu ilkokul mezunudur (%54,4), babaların ise %45,6'sı ilkokul, %18,4'ü yalnızca okur-yazardır. Eski eşlerin eğitim durumu benzer bir dağılım göstermekte olup, lise (%27,9) ve ilkokul mezunları (%24,5) çoğunluktadır (Tablo 1).

Tablo-1: Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

		n	%
Cinsiyet	Kadın	93	63.3
	Erkek	54	36.7
Yaş	25 yaşından küçük	3	2.2
	25 - 34 yaş	23	16.8
	35 - 49 yaş	99	72.3
	50 yaş ve üzeri	12	8.8
Eğitim durumu	Yalnızca Okur-Yazar	1	0.7
	İlkokul Mezunu	34	23.1
	Ortaokul Mezunu	15	10.2
	Lise Mezunu	44	29.9
	Ön Lisans Mezunu	12	8.2
	Yüksekokul ya da Lisans Mezunu	30	20.4
	Yüksek Lisans / Doktora Mezunu	11	7.5
Annenin eğitim durumu	Okur-Yazar Değil	12	8.2
	Yalnızca Okur-Yazar	29	19.7
	İlkokul Mezunu	80	54.4
	Ortaokul Mezunu	10	6.8
	Lise Mezunu	13	8.8
	Ön Lisans Mezunu	2	1.4
	Yüksekokul ya da Lisans Mezunu	1	0.7
	Okur-Yazar Değil	1	0.7

Babanın eğitim durumu	Yalnızca Okur-Yazar	27	18.4
	İlkokul Mezunu	67	45.6
	Ortaokul Mezunu	25	17.0
	Lise Mezunu	20	13.6
	Ön Lisans Mezunu	3	2.0
	Yüksekokul ya da Lisans Mezunu	4	2.7
Eski eşin eğitim durumu	Yalnızca Okur-Yazar	1	0.7
	İlkokul Mezunu	36	24.5
	Ortaokul Mezunu	18	12.2
	Lise Mezunu	41	27.9
	Ön Lisans Mezunu	10	6.8
	Yüksekokul ya da Lisans Mezunu	33	22.4
	Yüksek Lisans / Doktora Mezunu	8	5.4

Katılımcıların büyük çoğunluğu il merkezlerinde (%64,6) yaşamış olup, köyde yaşayanların oranı %21,8'dir. İlçede yaşamış olanlar %12,2 iken, kasaba ve yurt dışı geçmişli olanlar oldukça düşük oranlardadır (%0,7). Katılımcıların meslek dağılımına bakıldığında, en büyük grubu işçiler (%26,5) ve memurlar (%25,2) oluştururken, çalışmayanların oranı %19,7'dir. Eski eşlerin meslek dağılımı da benzer özellikler gösteriyordu; en yaygın meslekler işçilik (%30,1) ve memurluk (%29,5) olarak belirlenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu 1 (%46,3) veya 2 (%42,2) çocuk sahibidir. Çocuğu olmayanların oranı düşüktü (%4,8).

Tablo-2: Katılımcılara İlişkin Kişisel Bilgiler

		n	%
Yaşamının büyük bölümünün geçtiği yer	İl	95	64.6
	İlçe	18	12.2
	Kasaba	1	0.7
	Köy	32	21.8
	Yurt Dışı	1	0.7
Meslek	Çalışmıyor	29	19.7
	İşçi	39	26.5
	Memur	37	25.2
	Özel Sektör Çalışanı	20	13.6
	Serbest Meslek	9	6.1
	Esnaf	8	5.4
	Üst Kademe Yöneticisi	5	3.4
	Çalışmıyor	25	17.1
	İşçi	44	30.1
	Memur	43	29.5

Eski eşin mesleği	Özel Sektör Çalışanı	14	9.6
	Serbest Meslek	7	4.8
	Esnaflık	8	5.5
	Üst Kademe Yöneticisi	5	3.4
Çocuk sayısı	Çocuğu yok	7	4.8
	1 çocuk	68	46.3
	2 çocuk	62	42.2
	3 çocuk	9	6.1
	6 çocuk	1	0.7

3.2. Evlilik Öncesi Dönem

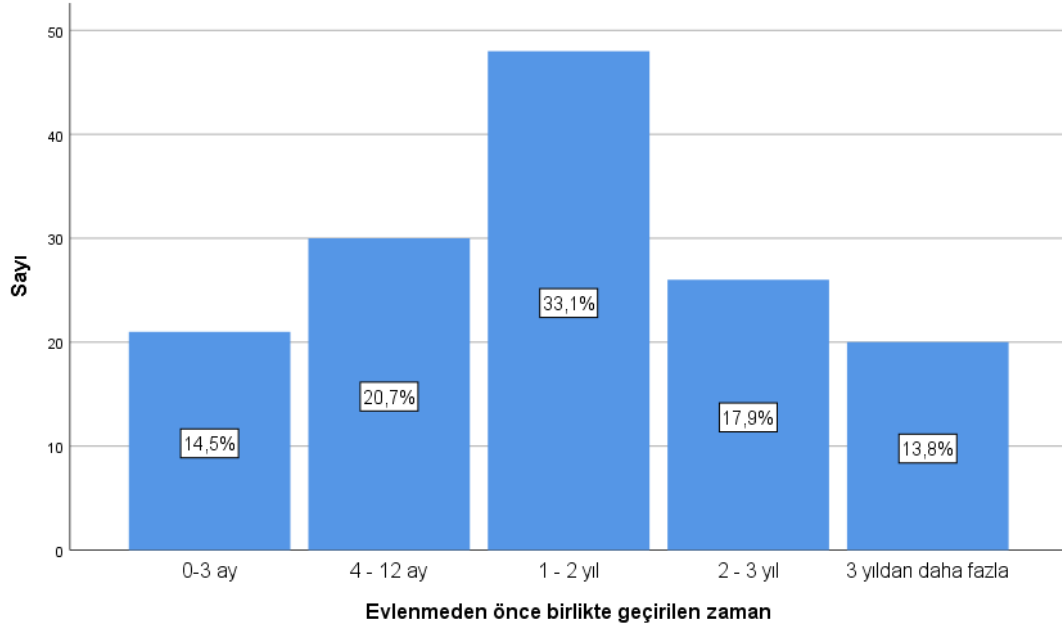
Katılımcıların çoğunluğu, evlenmeden önce eşleriyle 1-2 yıl (%33,1) ve 4-12 ay (%20,7) süreyle birlikte zaman geçirdiğini belirtmiştir. Evlilik yaşı dağılımında en büyük grup 25-34 yaş (%41,8) aralığında evlenenlerdir. 18-24 yaş arasında evlenenlerin oranı ise %39,7 olup, 17 yaş ve altı evlenenler %12,3'lük bir kesimi oluşturmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu eski eşlerinden 1-5 yaş büyük veya küçük (%59,2) olup, aynı yaşta olanların oranı %15,6'dır. Tüm katılımcılar eski eşleriyle akraba olmadıklarını (%100,0) ifade etmiştir. Evliliklerin %54,4'ü arkadaşlık yoluyla, %32,7'si isteyerek görücü usulüyle, %12,9'u ise istemeyerek görücü usulüyle gerçekleşmiştir (Tablo 3).

Tablo-3: Katılımcıların Evliliklerine İlişkin Bilgiler

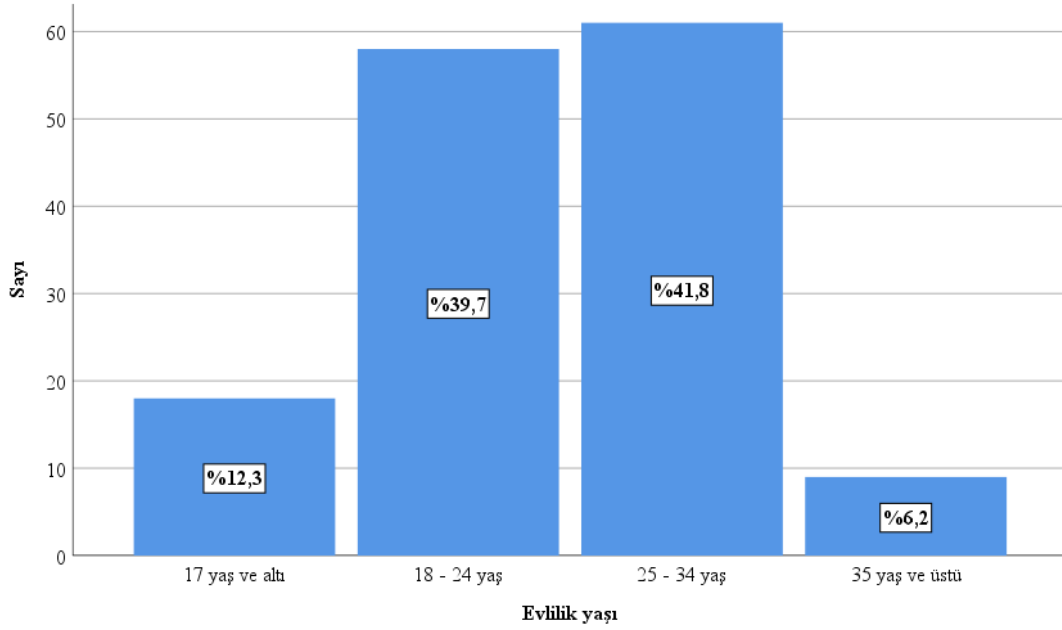
		n	%
Evlenmeden önce birlikte geçirilen zaman	0-3 ay	21	14.5
	4 - 12 ay	30	20.7
	1 - 2 yıl	48	33.1
	2 - 3 yıl	26	17.9
	3 yıldan daha fazla	20	13.8
Evlilik yaşı	17 yaş ve altı	18	12.3
	18 - 24 yaş	58	39.7
	25 - 34 yaş	61	41.8
	35 yaş ve üstü	9	6.2
Eşle yaş farkı	Aynı yaşta	23	15.6
	1 - 5 yaş	87	59.2
	6 - 11 yaş	31	21.1
	12 yaş ve daha fazla	6	4.1
Eski eşinizle akrabalık var mı?	Hayır	147	100.0

Eski eşinizle nasıl evlendiniz?	Arkadaşlık kurarak	80	54.4
	Görücü usulü istemeyerek	19	12.9
	Görücü usulü isteyerek	48	32.7

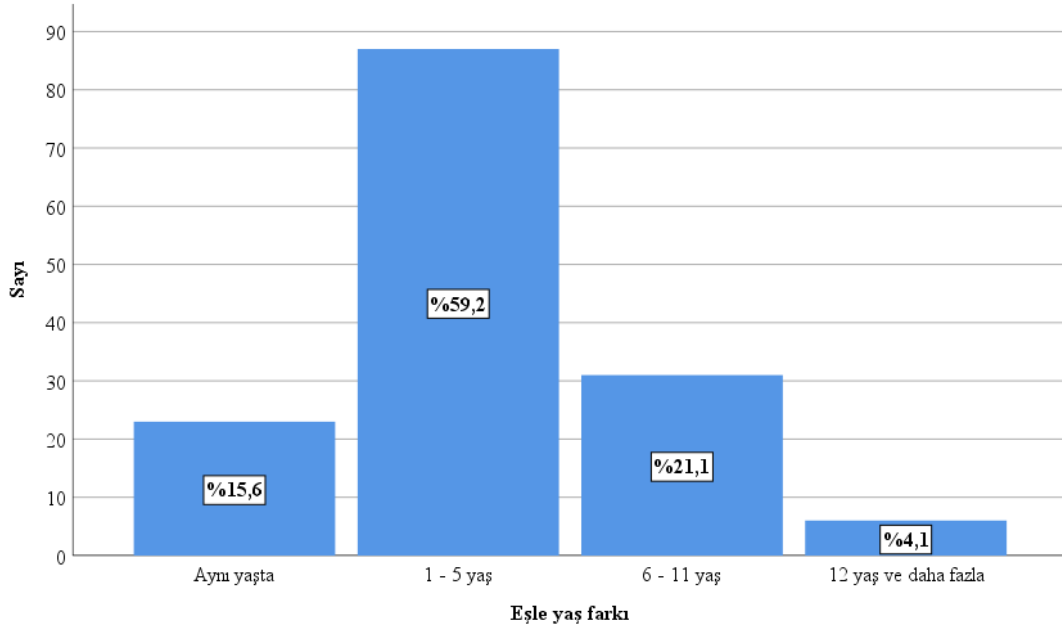
Şekil-2: Evlenmeden Önce Birlikte Geçirilen Zaman

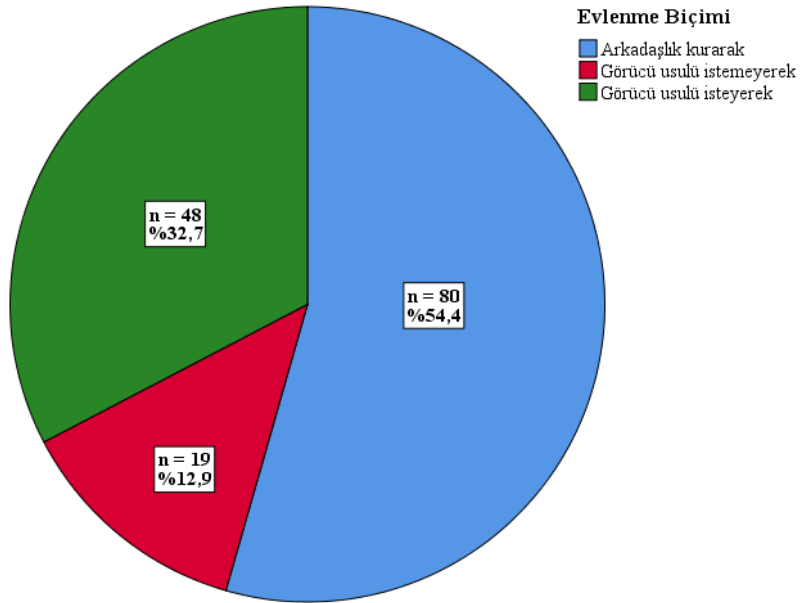
Şekil-3: Evlilik Yaşı

Şekil-4: Eşle Yaş Farkı

Şekil-5: Evlenme Biçimi

3.3. Evlilik Süreci: Evlilik ve Aile Yaşamı

Katılımcıların büyük çoğunluğu evliliklerini mutsuz (%44,2) veya çok mutsuz (%12,2) olarak tanımlamış, mutlu olarak tanımlayanların oranı ise %11,6 olmuştur.

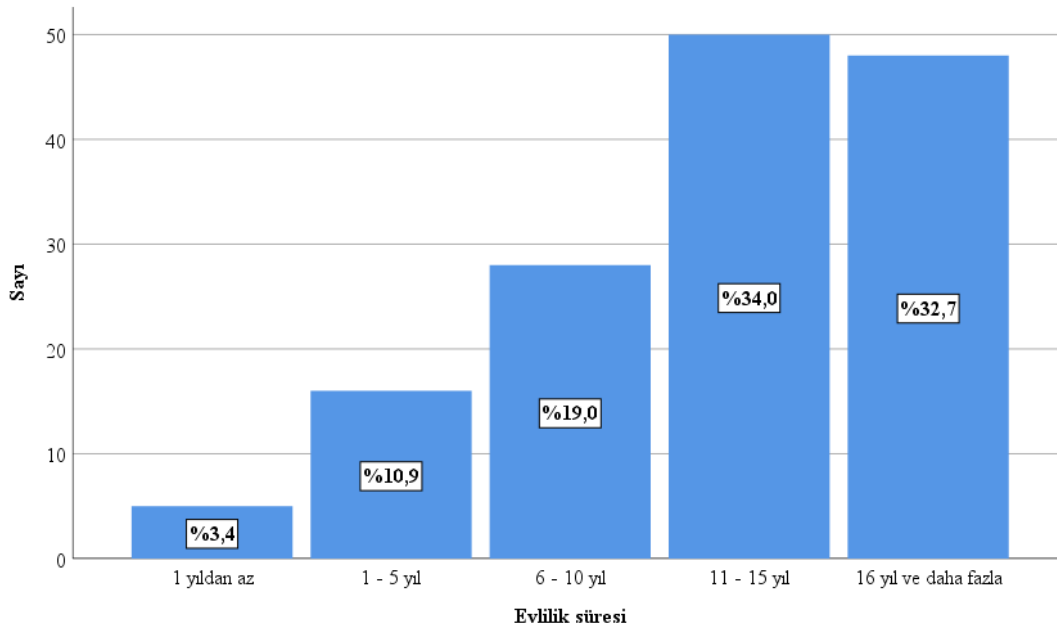
Çok mutlu olarak tanımlayan katılımcı bulunmamaktadır (%0,0). Anne ve babalarının evliliğine dair değerlendirmelerde ise ne mutlu ne mutsuz (%36,7) ve mutlu (%34,0) yanıtları büyük çoğunluğu oluşturuyordu, mutsuz tanımlaması yapanların oranı %22,4'tü. Katılımcıların çoğu, eski eşleriyle iletişimlerini kötü (%48,3) ve normal (%28,6) olarak tanımlamışlardır. İyi iletişim kurduklarını söyleyenlerin oranı %12,2'di, çok iyi iletişim kurduğunu belirten katılımcı bulunmamaktaydı (%0,0) (Tablo 4).

Evlilik süreleri açısından, en büyük grubu 11-15 yıl evli kalanlar (%34,0) ve 16 yıl ve üzeri evlilik sürdürenler (%32,7) oluşturmaktadır. Bunu 6 – 10 yıl evli kalanlar (%19,0), 1-5 yıl evli kalanlar (%10,9) ve 1 yıldan kısa evli kalanlar (%3,4) takip etmektedir.

Tablo-4: Katılımcıların Evlilik Hakkındaki Düşünceleri

		n	%
24. Kendi evliliğinizi nasıl tanımlarsınız?	Çok Mutsuz	18	12.2
	Mutsuz	65	44.2
	Ne Mutlu Ne Mutsuz	47	32.0
	Mutlu	17	11.6
	Çok Mutlu	0	0.0
25. Anne ve babanızın evliliğini nasıl tanımlarsınız?	Çok Mutsuz	7	4.8
	Mutsuz	33	22.4
	Ne Mutlu Ne Mutsuz	54	36.7
	Mutlu	50	34.0
	Çok Mutlu	3	2.0
26. Eski eşinizle iletişiminiz nasıldı?	Çok Kötü	16	10.9
	Kötü	71	48.3
	Normal	42	28.6
	İyi	18	12.2
	Çok İyi	0	0.0
28. Evlilik süresi	1 yıldan az	5	3.4
	1 - 5 yıl	16	10.9
	6 - 10 yıl	28	19.0
	11 - 15 yıl	50	34.0
	16 yıl ve daha fazla	48	32.7

Şekil-6: Evlilik Süresi Dağılımı

Katılımcıların birinci evlenme sebebi olarak en yaygın biçimde âşık olmak ve çok sevmek (%57,8) yanıtını verdikleri görülmektedir. Bunu mutlu yuva kurma düşüncesi (%18,4) ve sosyal zorunluluklar (%15,0) takip etmektedir. İkinci evlenme sebebi olarak en çok ihtiyaçlarını karşılayacağını düşünmek (%27,2) cevabı verilmiştir. Bunun ardından mutlu yuva kurma düşüncesi (%19,7) ve yalnız kalma korkusu (%15,0) gelmektedir. Üçüncü evlenme sebebi olarak en sık ifade edilen sebepler doğru kişiyi bulduğunu düşünmek (%20,4), mutlu yuva kurma düşüncesi (%19,7) ve aile olma düşüncesi (%16,3) olmuştur. Düzenli bir hayat kurma isteği (%12,2) de sık ifade edilen sebepler arasındadır (Tablo 5).

Tablo-5: Eski Eşle Evlenme Sebepleri

	n	%
Birinci evlenme sebebi		
Âşık olmak, Çok sevmek	85	57.8
Mutlu Yuva Kurma Düşüncesi	27	18.4
Sosyal Zorunluluklar	22	15.0
Yalnız Kalma Korkusu	5	3.4
İhtiyaçlarını Karşılayacağını Düşünmek (Sevgi, Cinsellik ve Maddi İhtiyaçlar)	3	2.0
Borçtan Kurtulma Düşüncesi	2	1.4
Herkes Evleniyor Düşüncesi	1	0.7
Doğru Kişiyi Bulduğunu Düşünmek	1	0.7
Aile Olma Düşüncesi	1	0.7

İkinci sebebi	evlenme	İkinci sebep belirtmedi	19	12.9
		İhtiyaçlarını Karşılacağını Düşünmek (Sevgi, Cinsellik ve Maddi İhtiyaçlar)	40	27.2
		Mutlu Yuva Kurma Düşüncesi	29	19.7
		Yalnız Kalma Korkusu	22	15.0
		Doğru Kişiyi Bulduğunu Düşünmek	13	8.8
		Çocuk Sahibi Olma İsteği	11	7.5
		Düzenli Bir Hayat Kurma Düşüncesi	5	3.4
		Herkes Evleniyor Düşüncesi	4	2.7
		Sosyal Zorunluluklar	3	2.0
		Aile Olma Düşüncesi	1	0.7
Üçüncü sebebi	evlenme	Üçüncü sebep belirtmedi	27	18.4
		Doğru Kişiyi Bulduğunu Düşünmek	30	20.4
		Mutlu Yuva Kurma Düşüncesi	29	19.7
		Aile Olma Düşüncesi	24	16.3
		Düzenli Bir Hayat Kurma Düşüncesi	18	12.2
		Herkes Evleniyor Düşüncesi	11	7.5
		Çocuk Sahibi Olma İsteği	7	4.8
		Yalnız Kalma Korkusu	1	0.7

3.4. Evlilik Süreci: Evlilikte Anlaşmazlık ve Şiddet

Katılımcıların ilk kavga/tartışma nedenleri arasında en yaygın sebep fikir uyuşmazlığı (%47,6) olup, bunu sorumsuzluk (%14,3) ve akrabaların karışması (%11,6) takip etmektedir. İlk kavga/tartışmanın ne zaman yaşandığı homojen bir dağılım gösteriyordu, katılımcıların %23,6'sı evliliğinin ilk ayında, %29,2'si 2 – 3 ay içinde, %28,5'i 4 – 11 ay içinde ve %18,8'i ilk yılında veya daha uzun zaman sonra ilk kavga/tartışmalarını yaşadıklarını ifade etmiştir. Tartışma sıklığı açısından, en büyük grup haftada birkaç kez tartışanlar (%44,2) olurken, bunu ayda birkaç kez tartışanlar (%38,8) takip etmektedir. Her gün tartıştığını belirtenlerin oranı ise %12,2'dir. Katılımcıların %37,4'ü eski eşlerinden şiddet gördüğünü belirtmiştir. Şiddet sıklığı incelendiğinde, çoğunluğun ayda birkaç kez (%17,7) ve haftada birkaç kez (%11,6) şiddet gördüğü belirlenmiştir. Her gün şiddet görenlerin oranı %1,4'tür (Tablo 6).

Tablo-6: Katılımcıların Evliliklerindeki Anlaşmazlık Durumları

	n	%
Fikir uyuşmazlığı	70	47.6
Sorumsuzluk	21	14.3

İlk kavganız veya ilk tartışmanız hangi konuda oldu?	Akrabaların karışması	17	11.6
	Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	11	7.5
	Diğer	28	19.0
İlk kavganız veya ilk tartışmanız evliliğinizin hangi zamanında oldu?	İlk 1 ay içinde	34	23.6
	2 - 3 ay içinde	42	29.2
	4- 11 ay içinde	41	28.5
	1 yıl ve üzeri	27	18.8
Ne sıklıkla tartıştınız?	Hiç	1	0.7
	Yılda Birkaç Kez	6	4.1
	Ayda Birkaç Kez	57	38.8
	Haftada Birkaç Kez	65	44.2
	Her Gün	18	12.2
Eski eşinizden şiddet gördünüz mü?	Evet	55	37.4
	Hayır	92	62.6
Eski eşinizden ne sıklıkla şiddet gördünüz?	Hiç	91	61.9
	Yılda Birkaç Kez	11	7.5
	Ayda Birkaç Kez	26	17.7
	Haftada Birkaç Kez	17	11.6
	Her Gün	2	1.4

3.5. Boşanma Süreci

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%85,7), boşanma sürecinde herhangi bir uzman desteği almadığını belirtmiştir. Katılımcıların %63,9'u davayı kendilerinin açtığını ifade etmiştir. Boşanmaların %59,2'si çekişmeli, %40,8'i ise anlaşmalı olarak gerçekleşmiştir. Çocuğu olup velayet talebinde bulunanların oranı %77,6 olup, %17,7'si velayet talep etmemiştir. Nafaka talep edenlerin oranı ise %53,1'dir (Tablo 7).

Tablo-7: Katılımcıların Boşanma Süreçlerine İlişkin Bilgiler

		n	%
Eski eşinizle beraber boşanma sürecinde uzman (aile danışmanı, psikolog, pedagog vb.) desteği aldınız mı?	Evet	21	14.3
	Hayır	126	85.7
Boşanma davasını kim açtı?	Ben	94	63.9
	Eski Eşim	53	36.1
Boşanma türünüz nedir?	Anlaşmalı	60	40.8
	Çekişmeli	87	59.2
Çocuğunuz var ise velayet talebiniz oldu mu?	Çocuğu yok	7	4.8
	Evet	114	77.6
	Hayır	26	17.7
Nafaka talebiniz oldu mu?	Evet	78	53.1
	Hayır	69	46.9

Katılımcıların %56,4'ü ile çoğunluğu boşanma kararını çocuklarına kendilerinin açıkladığını, %32,1'i ise eski eşlerinin açıkladığını belirtmiştir. Katılımcılardan yalnızca %10,9'unu çocuklarının boşanma sürecinde çocukların psikolojik destek aldığını belirtmiştir. Katılımcıların %11,6'sı çevresinde boşanmış kimsenin olmadığını belirtmiştir, %29,9'u çevresinde boşanmış akrabası olduğunu, %29,3'ü arkadaşı olduğunu belirtmiştir. Boşanma süreleri incelendiğinde, davaların büyük kısmı olarak %69,2'sinin 4-12 ay arasında sonuçlandığı, %11,0'inin 1 ay veya daha kısa sürede sonuçlandığı gözlenmiştir. 1 yıldan uzun süren davaların oranı %15,8'dir (Tablo 8).

Tablo-8: Katılımcıların Boşanma Kararlarına İlişkin Bilgiler

		n	%
Eski eşinizle boşanacağınızı çocuğunuza veya çocuklarınıza kim söyledi?	Ben	79	56.4
	Birlikte	5	3.6
	Çocuk küçük	10	7.1
	Eski eşim	45	32.1
	Kimse	1	0.7
Boşanma sürecinde çocuğunuz veya çocuklarınız psikolojik destek aldı mı?	Çocuğu yok	7	4.8
	Evet	16	10.9
	Hayır	124	84.4
Çevrenizde hiç boşanan var mı? Varsa kim veya kimler?	Akraba	44	29.9
	Akraba, Arkadaş	4	2.7
	Anne-Baba	13	8.8
	Anne-Baba, Arkadaş	1	0.7
	Anne-Baba, Kardeş	2	1.4
	Arkadaş	43	29.3
	Kardeş	21	14.3
	Kardeş, Akraba	1	0.7
	Kardeş, Arkadaş	1	0.7
	Yok	17	11.6
Boşanma davanız ne kadar sürdü?	1 ay veya daha kısa	16	11.0
	2 - 3 ay	6	4.1
	4 - 12 ay	101	69.2
	1 yıldan uzun	23	15.8

3.6. Boşanma Nedeni ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlişki

Bu çalışmada bağımlı değişken, katılımcıların boşanma davasında Türk Medeni Kanunu'na göre belirttikleri boşanma nedenidir. Katılımcılar, boşanma nedenlerini ya tek bir sebep olarak ya da önem sırasını belirterek birden fazla sebep şeklinde ifade

etmiştir. Analizlerde katılımcıların belirttiği ilk sebep bağımlı değişken olarak tanımlanmıştır.

Boşanma sebebi dağılımı Tablo 9’da paylaşılmıştır. En yaygın sebep şiddetli geçimsizliktir (%52,4). Bunu sırasıyla hayata kast (%25,2), zina (%14,3), terk (%5,4), suç işleme ve haysiyetsiz yaşam sürme (%2,0) ve akıl hastalığı (%0,7) izlemiştir. Ancak son iki kategori olan “suç işleme ve haysiyetsiz yaşam sürme” ve “akıl hastalığı” sınıfları, düşük frekansları nedeniyle birleştirilmiş ve toplam 4 katılımcıdan oluşan yeni bir kategori oluşturulmuştur (Suç işleme veya akıl hastalığı). Tüm analizlerde bağımlı değişken, bu beş sınıflı yapıda ele alınmıştır.

Tablo-9: Türk Medeni Kanun’a Göre Davada Gösterilen Boşanma Sebebi: 1. Sebep

		n	%
(1)Türk Medeni Kanun’a göre davanızda boşanma sebebinizi ne olarak gösterdiniz?	Şiddetli geçimsizlik	77	52.4
	Hayata kast	37	25.2
	Zina	21	14.3
	Terk	8	5.4
	Suç işleme ve haysiyetsiz yaşam sürme	3	2.0
	Akıl hastalığı	1	0.7

Katılımcıların Türk Medeni Kanunu’na göre boşanma davasında belirttikleri ikinci ve üçüncü sebeplerin dağılımı Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo-10: Türk Medeni Kanunu’na Göre Davada Gösterilen İkinci ve Üçüncü Boşanma Sebebi

		n	%
35. (2) Türk Medeni Kanun’a göre davanızda boşanma sebebinizi ne olarak gösterdiniz?	Pek kötü veya onur kırıcı davranış	37	71.2
	Şiddetli geçimsizlik	8	15.4
	Hayata kast	6	11.5
	Terk	1	1.9
35. (3) Türk Medeni Kanun’a göre davanızda boşanma sebebinizi ne olarak gösterdiniz?	Pek kötü veya onur kırıcı davranış	6	37.5
	Şiddetli geçimsizlik	10	62.5

3.6.1. Boşanma Sebeplerinin Demografik Değişkenlerle İlişkisi

Katılımcıların boşanma sebebine göre cinsiyet dağılımı Tablo 11’de sunulmuştur. Dağılımlar incelendiğinde, ‘şiddetli geçimsizlik’ (%59,7), ‘hayata kast’ (%67,6), ‘zina’ (%81,0) ve ‘suç işleme/akıl hastalığı’ (%100) kadınlar tarafından daha

sık olarak boşanma sebebi gösterilmişken, ‘terk’ sebebiyle boşanma davalarının daha sık olarak erkekler tarafından açıldığı görülmüştür (terk içinde erkek oranı %87,5). Fisher’s Exact Test sonucunda, boşanma sebepleri ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($p = 0,005$). Çalışmanın kadın ve erkek katılımcıları boşanma sebepleri açısından farklılık göstermektedir.

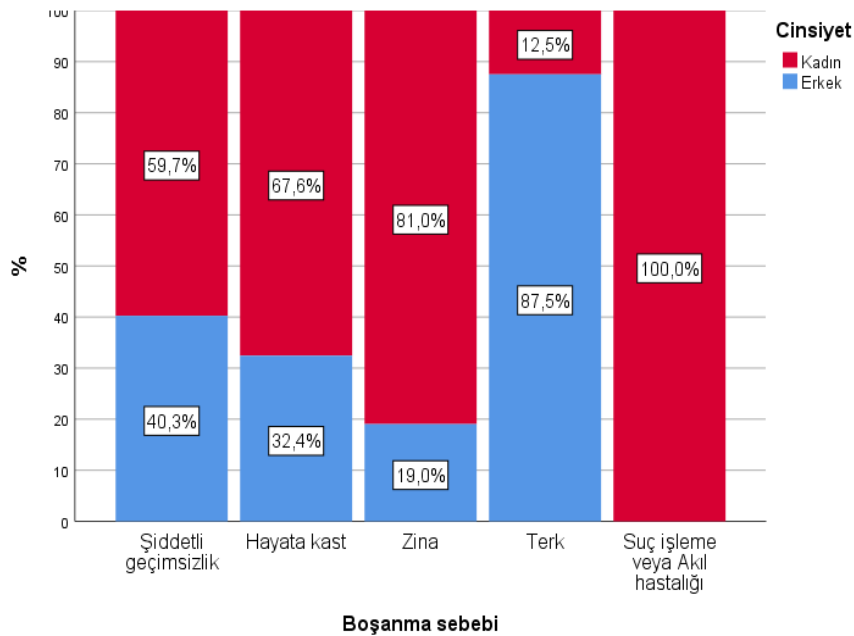
Tablo-11: Boşanma Sebeplerine Göre Cinsiyet Dağılımı

		Boşanma sebebi					Suç işleme veya Akıl hastalığı
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	
Cinsiyet	Kadın	n	46 _{a, b, c, d, e}	25 _{d, e}	17 _{c, e}	1 _b	4 _{a, c, d, e}
		%	59.7	67.6	81.0	12.5	100.0
	Erkek	n	31 _{a, b, c, d, e}	12 _{d, e}	4 _{c, e}	7 _b	0 _{a, c, d, e}
		%	40.3	32.4	19.0	87.5	0.0
Total		n	77	37	21	8	4
		%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 13.679, $p = 0.005$

Not: a., b $p < 0.05$; aynı satırda farklı harf taşıyan oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede fark vardır.

Şekil-7: Boşanma Sebeplerine Göre Cinsiyet Dağılımı

Katılımcıların boşanma sebebine göre yaş dağılımları Tablo 12’de sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşanan katılımcılar içinde en büyük grup ‘35 – 49 yaş’

grubudur (%73,3), bunu '25 – 34 yaş' (%14,7) ve 50 yaş ve üzeri (%10,7) takip etmiştir. Hayata kast sebebiyle boşananlar da yaklaşık benzer bir dağılım göstermektedir; en büyük grubu '35 – 49 yaş' grubu (%75,0) oluşturmuştur, bunu '25 – 34 yaş' (%15,6) ve 25 yaşından küçük (%6,3) grupları takip etmiştir. Zina sebebiyle boşananlar arasında da en büyük grubu '35 – 49 yaş' grubu (%63,2) oluşturmuştur, bunu '25 – 34 yaş' (%26,3) grubu takip etmektedir. Terk sebebiyle boşananların çok büyük kısmı '35 – 49 yaş' aralığındadır (%85,7), kalan %14,3'ü ise 50 ve üzeri yaştadır. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların yaşları ise '25 – 34 yaş' (%50,0) ile '35 – 49 yaş' (%50,0) seviyeleri arasında homojen dağılmıştı. Fisher's Exact Test sonucunda, boşanma sebepleri ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p = 0,453$).

Tablo-12: Boşanma Sebebine Göre Yaş Dağılımı

		Boşanma sebebi					Suç veya hastalığı	işleme Akıl
		Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk			
Yaş	25 yaşından küçük	n 1	2	0	0	0	0	
		% 1.3	6.3	0.0	0.0	0.0	0.0	
	25 - 34 yaş	n 11	5	5	0	2	2	
		% 14.7	15.6	26.3	0.0	50.0	50.0	
	35 - 49 yaş	n 55	24	12	6	2	2	
		% 73.3	75.0	63.2	85.7	50.0	50.0	
	50 yaş ve üzeri	n 8	1	2	1	0	0	
		% 10.7	3.1	10.5	14.3	0.0	0.0	
	Total	n 75	32	19	7	4	4	
		% 100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 11.066, p değeri = 0.453

Katılımcıların boşanma sebebine göre eğitim durumu dağılımı Tablo 13'te sunulmuştur. Dağılımlar incelendiğinde, şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşanan katılımcılar içinde en büyük grubu yüksekokul/lisans mezunları (%28,6), lise mezunları (%24,7) ve ilkokul mezunları (%16,9) oluştururken, hayata kast sebebiyle boşananların en büyük kısmını ilkokul mezunları (%35,1) ve lise mezunları (%32,4) oluşturmaktadır. Zina sebebiyle boşananlar arasında da en yaygın eğitim seviyesi lise mezunları (%38,1) olup, bunu ilkokul mezunları (%28,6) ve yüksek lisans/ doktora mezunları (%14,3) takip etmektedir. Terk sebebiyle boşananların eğitim seviyeleri daha homojen dağılmış olup, bu grupta ilkokul, lise ve yüksekokul/lisans mezunları

eşit oranlarda (%25,0) temsil edilmektedir. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananlar ise ağırlıklı olarak lise mezunlarından (%75,0) oluşmaktadır. Fisher's Exact testi sonucu, boşanma sebebi ile eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir ($p = 0,358$, %99 GA = [0,346, 0,370]). Katılımcıların belirttikleri birinci boşanma nedeni eğitim seviyesine göre farklılık göstermemiştir.

Tablo-13: Boşanma Sebebine Göre Eğitim Durumu Dağılımı

		Boşanma sebebi					Suç işleme veya Akıl hastalığı
		Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk		
Eğitim durumu	Yalnızca Okur-Yazar	n 1 % 1.3	0 0.0	0 0.0	0 0.0	0 0.0	0
	İlkokul Mezunu	n 13 % 16.9	13 35.1	6 28.6	2 25.0	0 0.0	0
	Ortaokul Mezunu	n 7 % 9.1	5 13.5	2 9.5	1 12.5	0 0.0	0
	Lise Mezunu	n 19 % 24.7	12 32.4	8 38.1	2 25.0	3 75.0	3
	Ön Lisans Mezunu	n 8 % 10.4	2 5.4	1 4.8	1 12.5	0 0.0	0
	Yüksek Lisans / Doktora Mezunu	n 22 % 28.6	4 10.8	1 4.8	2 25.0	1 25.0	1
	Yüksek Lisans / Doktora Mezunu	n 7 % 9.1	1 2.7	3 14.3	0 0.0	0 0.0	0
	Total	n 77 % 100.0	37 100.0	21 100.0	8 100.0	4 100.0	4

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 25.087, p değeri = 0.358, %99 GA = [0.346, 0.370], başlangıç çekirdeği 2000000 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Katılımcıların boşanma sebebine göre annelerinin eğitim durumu dağılımı Tablo 14'te sunulmuştur. Dağılımlar incelendiğinde, şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşanan katılımcıların annelerinin büyük bir kısmı ilkokul mezunudur (%57,1), bunu ortaokul mezunları (%11,7) ve yalnızca okur – yazar olanlar (%11,7) takip etmektedir. Hayata kast sebebiyle boşanan katılımcıların annelerinin ise büyük bir kısmı ilkokul mezunu (%43,2) veya yalnızca okur-yazar (%37,8) düzeyindedir. Zina nedeniyle boşananların annelerinin de eğitim düzeyi benzer şekilde ilkokul (%66,7) ve sadece okuryazar (%19,0) düzeyinde yoğunlaşmaktadır. Terk sebebiyle boşananların da anne eğitim

düzeyi diğerlerine benzer bir dağılım gösteriyordu: büyük çoğunluğu ilkökul mezunu (%50,0) veya yalnızca okur-yazardı (%25,0). Suç işleme/ akıl hastalığı sebebiyle boşananların annelerinin ise yarısı (%50,0) ilkökul mezunuydu. Fisher's Exact testi sonucu, boşanma sebebi ile annenin eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir ($p = 0,077$, %99 GA = [0,070, 0,084]). Katılımcıların belirttiği birinci boşanma nedeni, annelerinin eğitim seviyesine göre farklılık göstermemiştir.

Tablo-14: Boşanma Sebebine Göre Annelerinin Eğitim Durumu Dağılımı

		Boşanma sebebi					Suç işleme veya Akıl hastalığı
		Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk		
Annenin eğitim durumu	Okur-Yazar	n 6	4	1	0	1	
	Değil	% 7.8	10.8	4.8	0.0	25.0	
	Yalnızca Okur-Yazar	n 9	14	4	2	0	
		% 11.7	37.8	19.0	25.0	0.0	
	İlkokul Mezunu	n 44	16	14	4	2	
		% 57.1	43.2	66.7	50.0	50.0	
	Ortaokul Mezunu	n 9	0	0	1	0	
		% 11.7	0.0	0.0	12.5	0.0	
	Lise Mezunu	n 7	3	1	1	1	
		% 9.1	8.1	4.8	12.5	25.0	
	Ön Lisans Mezunu	n 2	0	0	0	0	
		% 2.6	0.0	0.0	0.0	0.0	
	Yüksekokul ya da Lisans Mezunu	n 0	0	1	0	0	
		% 0.0	0.0	4.8	0.0	0.0	
Total		n 77	37	21	8	4	
		% 100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 31.932, p değeri = 0.077, %99 GA = [0.070, 0.084], başlangıç çekirdeği 957002199 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Katılımcıların boşanma sebebine göre babalarının eğitim durumu dağılımı Tablo 15'te sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların babalarının büyük bir kısmı (%46,8) ilkökul mezunudur, bunu sırasıyla ortaokul mezunları (%19,5) ve lise mezunları (%16,9) takip etmektedir. Hayata kast nedeniyle boşananların babalarının çoğunluğu (%40,5) ilkökul mezunu, %35,1'i ise yalnızca okur- yazar düzeyindedir. Zina nedeniyle boşananların yarısının (%47,6) eğitim düzeyi ilkökuldur, diğer eğitim düzeyleri daha dengeli dağılmıştır: yalnızca okur- yazar (%14,3), ortaokul mezunu

(%14,3), lise mezunu (%14,3). Boşanma nedeni terk ve suç işleme/ akıl hastalığı olan katılımcıların babalarının eğitim düzeyi de ilkököl mezunu seviyesinde yoğunlaşmıştı (her iki grup içinde de ilkököl mezunu oranı %50). Fisher's Exact testi sonucunda, boşanma sebebi ile babanın eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p = 0,383$, %99 GA [0,370, 0,395]). Katılımcıların belirttiği birinci boşanma nedeni, babalarının eğitim seviyesine göre farklılık göstermemiştir.

Tablo-15: Boşanma Sebebine Göre Babalarının Eğitim Durumu Dağılımı

		Boşanma sebebi				
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk
Babanın eğitim durumu	Okur-Yazar Değil	n	0	0	1	0
		%	0.0	0.0	4.8	0.0
	Yalnızca Okur-Yazar	n	9	13	3	1
		%	11.7	35.1	14.3	25.0
	İlkokul Mezunu	n	36	15	10	4
		%	46.8	40.5	47.6	50.0
	Ortaokul Mezunu	n	15	5	3	2
		%	19.5	13.5	14.3	25.0
	Lise Mezunu	n	13	2	3	1
		%	16.9	5.4	14.3	12.5
	Ön Lisans Mezunu	n	3	0	0	0
		%	3.9	0.0	0.0	0.0
	Yüksekokul ya da Lisans Mezunu	n	1	2	1	0
		%	1.3	5.4	4.8	0.0
Total		n	77	37	21	8
		%	100.0	100.0	100.0	100.0

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 25.536, p değeri = 0.383, %99 GA = [0.370, 0.395], başlangıç çekirdeği 957002199 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Katılımcıların boşanma sebebine göre eski eşlerinin eğitim durumu dağılımı Tablo 16'da sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik nedeniyle boşanan katılımcıların büyük kısmının eski eşlerin eğitim durumu, yüksekokul veya lisans mezunu (%27,3), lise mezunu (%24,7) ve ilkököl mezunu (%20,8) düzeyindeydi. Hayata kast nedeniyle boşanan katılımcılarda da eski eşlerin eğitim düzeyi, lise (%40,5), ilkököl (%27,0) ve yüksekokul veya lisans mezunu (%16,2) düzeylerinde yoğunlaşmıştı. Zina nedeniyle boşananlarda, eski eşlerin eğitim düzeyleri genel olarak dengeli bir dağılım

göstermiştir: ilkokul (%23,8), ortaokul (%28,6), lise (%23,8) ve yüksekokul veya lisans (%19,0) mezunu. Terk sebebi ile boşanma davası açan katılımcıların yarısının (%50,0) eski eşi ilkokul mezunuydu. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle dava açan grupta ise eğitim düzeyleri ilkokul mezunu (%50,0) ile lisans mezunu (%50,0) seviyeleri arasında homojen dağılmıştı. Fisher's Exact testi sonucunda, boşanma sebebi ile eski eşin eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p = 0,270$, %99 GA [0,258, 0,281]). Katılımcıların birinci boşanma nedeni, eski eşlerinin eğitim seviyesine göre farklılık göstermemiştir.

Tablo-16: Boşanma Sebebine Göre Eski Eşlerinin Eğitim Durumu Dağılımı

				Boşanma sebebi				Suç işleme veya Akıl hastalığı
				Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	
Eski eşin eğitim durumu	Yalnızca Yazar	Okur-	n	1	0	0	0	0
			%	1.3	0.0	0.0	0.0	0.0
	İlkokul Mezunu		n	16	10	5	4	1
			%	20.8	27.0	23.8	50.0	25.0
	Ortaokul Mezunu		n	7	5	6	0	0
			%	9.1	13.5	28.6	0.0	0.0
	Lise Mezunu		n	19	15	5	1	1
			%	24.7	40.5	23.8	12.5	25.0
	Ön Lisans Mezunu		n	7	1	0	1	1
			%	9.1	2.7	0.0	12.5	25.0
	Yüksekokul ya da Lisans Mezunu		n	21	6	4	1	1
			%	27.3	16.2	19.0	12.5	25.0
	Yüksek Lisans / Doktora Mezunu		n	6	0	1	1	0
			%	7.8	0.0	4.8	12.5	0.0
Total			n	77	37	21	8	4
			%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 26.390, p değeri = 0.270, %99 GA = [0.258, 0.281], başlangıç çekirdeği 1993510611 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Katılımcıların boşanma sebebine göre yaşamlarının büyük bölümünün geçtiği yerleşim yeri dağılımı Tablo 17'de sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle dava açan katılımcıların büyük çoğunluğu (%79,2) yaşamlarının büyük bölümünü il veya yurt dışında geçirmiştir. Hayata kast sebebini gösteren katılımcıların neredeyse yarısı (%48,6) hayatlarının büyük bölümünü köyde, diğer yarısı (%43,2) ise il veya yurt dışında geçirmiştir. Zina sebebini gösterenlerin çoğu (%57,1) yaşamlarının büyük

çoğunluğunu il veya yurt dışında, geri kalanları köyde (%23,8) ve ilçede/kasabada (%19,0) geçirmiştir. Terk sebebi ile dava açanların yarısı (%50) yaşamının büyük bölümünü il veya yurt dışında, %37,5'i ise ilçe veya kasabada geçirmiştir. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle dava açanların büyük çoğunluğu (%75,0) yaşamının büyük bölümünü il veya yurt dışında geçirmiştir (Şekil 8).

Yapılan Fisher's Exact Testi sonucunda, boşanma sebebi ile yaşamının büyük bölümünün geçtiği yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($p < 0,001$). Bu sonuç katılımcıların belirttiği boşanma sebebinin, yaşamının büyük bölümünün geçtiği yere göre farklılık gösterdiğini işaret etmektedir. Post-hoc analizleri sonucunda, istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösteren gruplar belirlenmiştir. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşanan bireylerde il merkezi veya yurt dışında ikamet edenlerin oranı (%79,2), hayata kast sebebiyle boşananlara kıyasla (%43,2) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$). Buna karşılık, şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananlar arasında köyde yaşayanların oranı (%9,1), hayata kast sebebiyle boşananlardaki orandan (%48,6) anlamlı düzeyde düşüktür ($p < 0,05$).

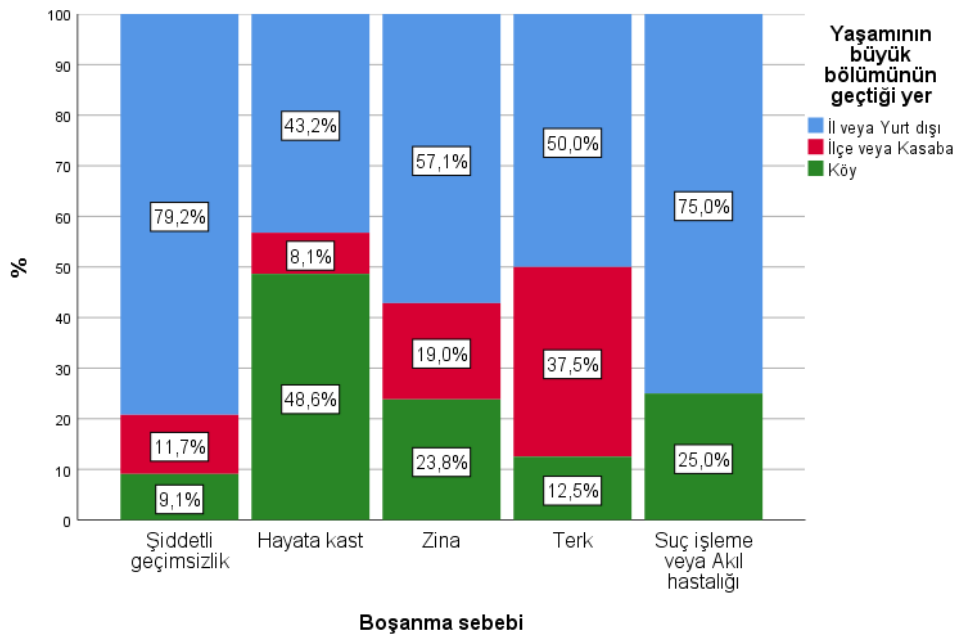
Tablo-17: Boşanma Sebebine Göre Yaşamlarının Büyük Bölümünün Geçtiği Yerleşim Yeri Dağılımı

		Boşanma sebebi					Suç işleme veya akıl hastalığı
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	
Yaşamının büyük bölümünün geçtiği yer	İl veya Yurt dışı	n	61 _a	16 _b	12 _{a, b}	4 _{a, b}	3 _{a, b}
		%	79.2	43.2	57.1	50.0	75.0
	İlçe veya Kasaba	n	9 _a	3 _a	4 _a	3 _a	0 _a
		%	11.7	8.1	19.0	37.5	0.0
	Köy	n	7 _a	18 _b	5 _{a, b}	1 _{a, b}	1 _{a, b}
		%	9.1	48.6	23.8	12.5	25.0
Total		n	77	37	21	8	4
		%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 26.959, $p < 0.001$

Not: a., b $p < 0.05$; aynı satırda farklı harf taşıyan oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede fark vardır.

Şekil-8: Boşanma Sebebine Göre Yaşamlarının Büyük Bölümünün Geçtiği Yerleşim Yeri Dağılımı

Katılımcıların boşanma sebebine göre meslek dağılımı Tablo 18'de sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik nedeniyle boşananların büyük bir kısmı (%33,8) memurdu, bunu sırasıyla işçiler (%20,8) ve çalışmayanlar (%20,8) takip etmiştir. Hayata kast nedeniyle boşananların ise büyük bir kısmı (%37,8) işçiydi, bunu sırasıyla çalışmayanlar (%24,3), memurlar (%16,2) ve özel sektör çalışanları (%16,2) takip etmiştir. Zina nedeniyle boşananlarda ise en yüksek oran özel sektör çalışanlarına (%33,3) aitti, bunu sırasıyla işçiler (%28,6) ve çalışmayanlar (%14,3) takip etmiştir. Terk ve suç işleme/akıl hastalığı nedeniyle boşananlarda meslek dağılımları kısmen homojendi, işçi ve memur mesleklerinde yoğunlaşma görülüyordu. Fisher's Exact testi sonucunda, boşanma sebebi ile meslek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($p = 0,030$, %99 GA [0,026, 0,035]). Elde edilen sonuç katılımcıların boşanma nedenlerinin mesleklerine göre farklılık gösterdiğine işaret etmektedir. Yapılan post-hoc analizleri sonucunda, şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananlar içinde özel sektör çalışanı oranının (%7,8), zina sebebiyle boşananlar içindeki özel sektör çalışanlarına (%33,3) göre anlamlı düzeyde düşük olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$).

Tablo-18: Boşanma Sebebine Göre Meslek Dağılımı

		Boşanma sebebi					Suç işleme veya Akıl hastalığı
		Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk		
Meslek	Çalışmıyor	n 16 _a	9 _a	3 _a	1 _a	0 _a	
		% 20.8	24.3	14.3	12.5	0.0	
	İşçi	n 16 _a	14 _a	6 _a	1 _a	2 _a	
		% 20.8	37.8	28.6	12.5	50.0	
	Memur	n 26 _a	6 _a	2 _a	2 _a	1 _a	
		% 33.8	16.2	9.5	25.0	25.0	
	Özel Sektör Çalışanı	n 6 _a	6 _{a, b}	7 _b	0 _{a, b}	1 _{a, b}	
		% 7.8	16.2	33.3	0.0	25.0	
	Serbest Meslek	n 5 _a	1 _a	1 _a	2 _a	0 _a	
		% 6.5	2.7	4.8	25.0	0.0	
	Esnaf	n 5 _a	1 _a	0 _a	2 _a	0 _a	
		% 6.5	2.7	0.0	25.0	0.0	
	Üst Kademe Yöneticisi	n 3 _a	0 _a	2 _a	0 _a	0 _a	
		% 3.9	0.0	9.5	0.0	0.0	
Total		n 77	37	21	8	4	
		% 100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 32.599, p değeri = 0.030, %99 GA = [0.026, 0.035], başlangıç çekirdeği 2000000 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Not: a, b $p < 0.05$; aynı satırda farklı harf taşıyan oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede fark vardır.

Katılımcıların boşanma sebebine göre eski eşlerinin meslek dağılımı Tablo 19'da sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik nedeniyle boşanan katılımcıların eski eşlerin büyük bir kısmı (%36,8) memurdu, bunu sırasıyla işçiler (%26,3) ve çalışmayanlar (%14,5) takip etmekteydi. Hayata kast sebebiyle boşananlarda ise eski eşlerin büyük bir kısmı (%35,1) işçiydi, bunu sırasıyla memurlar (%21,6), özel sektör çalışanları (%14,5) ve çalışmayanlar (%16,2) takip etmekteydi. Zina sebebiyle boşananlarda ise en yüksek oran işçilere (%33,3) aitti, bunu çalışmayanlar (%19,0) ve memurlar (%19,0) takip etmekteydi. Terk sebebi ile boşanan grubun yarısı (%50,0) çalışmıyordu, %25'i ise memurdu. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşanan katılımcıların büyük çoğunluğu işçi (%75,0) ve kalan bir kişi de memurdu (%25,0). Fisher's Exact testi sonucunda, boşanma sebebi ile eski eşin mesleği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p = 0,527$, %99 GA [0,514, 0,540]). Elde edilen sonuç, katılımcıların boşanma nedenlerinin eski eşin mesleğine göre farklılaşmadığını göstermektedir.

Tablo-19: Boşanma Sebebine Göre Eski Eşin Meslek Dağılımı

			Boşanma sebebi				Suç işleme veya Akıl hastalığı
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	
Eski eşin mesleği	Çalışmıyor	n	11	6	4	4	0
		%	14.5	16.2	19.0	50.0	0.0
	İşçi	n	20	13	7	1	3
		%	26.3	35.1	33.3	12.5	75.0
	Memur	n	28	8	4	2	1
		%	36.8	21.6	19.0	25.0	25.0
	Özel Çalışanı	n	4	7	2	1	0
		%	5.3	18.9	9.5	12.5	0.0
	Serbest Meslek	n	5	1	1	0	0
		%	6.6	2.7	4.8	0.0	0.0
	Esnaf	n	4	2	2	0	0
		%	5.3	5.4	9.5	0.0	0.0
	Üst Kademe Yöneticisi	n	4	0	1	0	0
		%	5.3	0.0	4.8	0.0	0.0
Total	n	76	37	21	8	4	
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 21.020, p değeri = 0.527, %99 GA = [0.514, 0.540], başlangıç çekirdeği 957002199 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Katılımcıların boşanma sebebine göre çocuk sayısı dağılımı Tablo 20'de sunulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu 1 veya 2 çocuğa sahipti, ve boşanma sebebine göre oluşturulmuş gruplarda sahip olunan çocuk sayısı benzer dağılımlar gösteriyordu: şiddetli geçimsizlik nedeniyle boşanan katılımcıların yaklaşık yarısı (%44.2) bir çocuğa, büyük bir kısmı (%41.6) ise iki çocuğa sahipti; hayata kast sebebi ile boşanan katılımcıların yarısından fazlası (%59,5) bir çocuğa, %37,8'i ise iki çocuğa sahipti; zina nedeniyle boşanan katılımcıların yaklaşık yarısı (%42,9) bir çocuğa, yine yaklaşık yarısı (%42,9) iki çocuğa sahipti; terk nedeniyle boşanan katılımcıların büyük bir kısmı (%37,5) bir çocuğa, yarısı (%50,0) iki çocuğa sahipti; Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşanan katılımcıların büyük çoğunluğu (%75,0) iki çocuğa, %25'i üç çocuğa sahipti. Yapılan Fisher's Exact Testi sonucunda, boşanma sebebi ile çocuk sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p = 0,224$). Katılımcıların birincil boşanma sebepleri çocuk sayısına göre farklılık göstermemiştir.

Tablo-20: Boşanma Sebebine Göre Çocuk Sayısı Dağılımı

			Boşanma sebebi				Suç işleme veya akıl hastalığı
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	
Çocuk sayısı	Çocuk yok	n	6	0	0	1	0
		%	7.8	0.0	0.0	12.5	0.0
	1 çocuk	n	34	22	9	3	0
		%	44.2	59.5	42.9	37.5	0.0
	2 çocuk	n	32	14	9	4	3
		%	41.6	37.8	42.9	50.0	75.0
	3 çocuk	n	4	1	3	0	1
		%	5.2	2.7	14.3	0.0	25.0
	6 çocuk	n	1	0	0	0	0
		%	1.3	0.0	0.0	0.0	0.0
	Total	n	77	37	21	8	4
		%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 19.577, $p = 0.224$.

3.6.2. Boşanma Sebeplerinin Evlilik Öncesi Döneme İlişkin Değişkenlerle İlişkisi

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre evlenmeden önce birlikte geçirdikleri zaman dağılımı Tablo 21'de sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların büyük çoğunluğu 1-2 yıl (%34,2), 4-12 ay (%23,7) ve 3 yıldan fazla (%18,4) birlikte zaman geçiren katılımcılar oluşturmaktadır. Hayata kast sebebiyle boşananlarda da en yüksek oran 1-2 yıl (%37,8) grubundadır, bunu 0-3 ay (%24,3) ve 2-3 yıl (%16,2) birlikte zaman geçirenler takip etmiştir. Zina sebebiyle boşananlarda çok büyük çoğunluğu 2-3 yıl (%30,0), 1-2 yıl (%25,0) ve 4-12 ay (%20,0) birlikte zaman geçiren katılımcılar oluşturmaktadır. Terk sebebiyle boşananlarda en yüksek oran 2-3 yıl (%37,5) grubunda olup, 4-12 ay ve 1-2 yıl grupları eşit (%25,0) dağılım göstermiştir. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananlarda 0-3 ay (%25,0), 4-12 ay (%25,0), 1-2 yıl (%25,0) ve 3 yıldan fazla (%25,0) kategorilerinde eşit dağılım gözlemlenmiştir. Fisher's Exact Test sonuçlarına göre, boşanma sebebi ile evlenmeden önce birlikte geçirilen zaman arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p = 0,455$, %99 GA = [0,442, 0,468]). Katılımcıların boşanma sebeplerine göre evlenmeden önce birlikte geçirdikleri zaman farklılık göstermemiştir.

Tablo-21: Boşanma Sebeplerine Göre Evlenmeden Önce Birlikte Geçirdikleri Zaman Dağılımı

		Boşanma sebebi					
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	Suç işleme veya Akıl hastalığı
Evlenmeden önce birlikte geçirilen zaman	0-3 ay	n	7	9	3	1	1
		%	9.2	24.3	15.0	12.5	25.0
	4 - 12 ay	n	18	5	4	2	1
		%	23.7	13.5	20.0	25.0	25.0
	1 - 2 yıl	n	26	14	5	2	1
		%	34.2	37.8	25.0	25.0	25.0
	2 - 3 yıl	n	11	6	6	3	0
		%	14.5	16.2	30.0	37.5	0.0
	3 yıldan daha fazla	n	14	3	2	0	1
		%	18.4	8.1	10.0	0.0	25.0
Total		n	76	37	20	8	4
		%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 14.720, p değeri = 0.455, %99 GA = [0.442, 0.468], başlangıç çekirdeği 624387341 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre evlilik yaşlarına ilişkin dağılım Tablo 22'de sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananlarda en yüksek oranı (%48,1) 25-34 yaş grubundadır, bunu %35,1 ile 18-24 yaş grubu izlemiştir. Hayata kast sebebiyle boşananlarda ise en yüksek oran 18-24 yaş grubunda (%50,0) gözlenmiş, bunu %33,3 ile 25-34 yaş grubu takip etmiştir. Zina sebebiyle boşananlarda da dağılım 18-24 yaş (%42,9) ve 25-34 yaş (%38,1) gruplarında yoğunlaşmıştır. Terk sebebiyle boşananlarda ise 18-24 yaş (%37,5) ve 25-34 yaş (%37,5) gruplarının eşit dağılım sergilediği görülmüştür. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananlarda 17 yaş ve altı grubunun oranı (%50,0) dikkat çekerken, diğer yaş gruplarında düşük oranlar kaydedilmiştir. Fisher's Exact Test sonucunda, boşanma sebebi ile evlilik yaşı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p = 0,219$, %99 GA = [0,208, 0,229]). Katılımcıların evlilik yaşları boşanma sebebine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Tablo-22: Boşanma Sebeplerine Göre Evlilik Yaşı Dağılımı

		Boşanma sebebi					
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	Suç işleme veya Akıl hastalığı
Evlilik yaşı	17 yaş ve altı	n	7	5	4	0	2
		%	9.1	13.9	19.0	0.0	50.0

18 - 24 yaş	n	27	18	9	3	1
	%	35.1	50.0	42.9	37.5	25.0
25 - 34 yaş	n	37	12	8	3	1
	%	48.1	33.3	38.1	37.5	25.0
35 yaş ve üstü	n	6	1	0	2	0
	%	7.8	2.8	0.0	25.0	0.0
Total	n	77	36	21	8	4
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 14.075, p değeri = 0.219, %99 GA = [0.208, 0.229], başlangıç çekirdeği 1993510611 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre eşleriyle aralarındaki yaş farkı dağılımı Tablo 23'te sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların büyük çoğunluğu (%62,3) eşleriyle 1-5 yaş aralığında bir fark olduğunu belirtirken, aynı yaşta olanların oranı %19,5 olmuştur. Hayata kast sebebiyle boşananlarda da en yüksek oran 1-5 yaş grubunda (%56,8) görülmüş, bunu 6-11 yaş farkı olanların oranı (%27,0) takip etmiştir. Zina sebebiyle boşananlarda büyük çoğunluğu 1-5 yaş farkı grubu (%47,6) ve 6-11 yaş farkı grubu (%38,1) oluşturmuştur. Terk sebebiyle boşananlarda ise çoğunluğun eşleriyle arasında 1-5 yaş fark (%62,5) varken, kalan katılımcıların eşleriyle arasında 6 -11 yaş farkı (%37,5) olduğu tespit edilmiştir. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananlarda da benzer şekilde eşler arası yaş farkının tamamı 1-5 yaş (%75,0) ve 6-11 yaş (%25,0) gruplarında dağılmıştır. Fisher's Exact Test sonuçlarına göre, boşanma sebebi ile eşler arası yaş farkı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p = 0,304$). Katılımcıların eşleriyle aralarındaki yaş farkı boşanma sebebine göre farklılık göstermemektedir.

Tablo-23: Boşanma Sebeplerine Göre Eşleriyle Aralarındaki Yaş Farkı Dağılımı

			Boşanma sebebi				
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	Suç işleme veya Akıl hastalığı
Eşle yaş farkı	Aynı yaşta	n	15	5	3	0	0
		%	19.5	13.5	14.3	0.0	0.0
	1 - 5 yaş	n	48	21	10	5	3
		%	62.3	56.8	47.6	62.5	75.0

6 - 11 yaş	n	9	10	8	3	1
	%	11.7	27.0	38.1	37.5	25.0
12 yaş ve daha fazla	n	5	1	0	0	0
	%	6.5	2.7	0.0	0.0	0.0
Total	n	77	37	21	8	4
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 12.643, p değeri = 0.304

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre evlenme biçimlerinin dağılımı Tablo 24'te sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların çoğunluğu (%57,1) eşleriyle arkadaşlık kurarak evlendiğini belirtirken, görücü usulü isteyerek evlenenlerin oranı %35,1 ve görücü usulü istemeyerek evlenenlerin oranı %7,8 olarak kaydedilmiştir. Hayata kast sebebiyle boşananlarda ise arkadaşlık kurarak evlenenlerin oranı %40,5, görücü usulü isteyerek evlenenlerin oranı %35,1 ve görücü usulü istemeyerek evlenenlerin oranı (%24,3) olmuştur. Zina sebebiyle boşananlarda arkadaşlık kurarak evlenenlerin oranı %57,1, görücü usulü isteyerek evlenenlerin oranı %23,8 ve görücü usulü istemeyerek evlenenlerin oranı %19,0 olmuştur. Terk sebebiyle boşananlarda görücü usulü istemeyerek evlenen katılımcı bulunmazken, arkadaşlık kurarak evlenenlerin oranı %62,5, görücü usulü isteyerek evlenenlerin oranı %37,5 olmuştur. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların tamamı eşleriyle arkadaşlık kurarak evlendiklerini ifade etmiştir. Fisher's Exact Test sonuçları, boşanma sebebi ile evlenme şekli arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir ($p = 0,164$). Katılımcıların evlenme şekilleri boşanma sebebine göre farklılık göstermemiştir.

Tablo-24: Boşanma Sebeplerine Göre Evlenme Biçimlerinin Dağılımı

			Boşanma sebebi				
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	Suç işleme veya Akıl hastalığı
*S23	Arkadaşlık kurarak	n	44	15	12	5	4
		%	57.1	40.5	57.1	62.5	100.0
	Görücü usulü istemeyerek	n	6	9	4	0	0
		%	7.8	24.3	19.0	0.0	0.0

Görücü usulü isteyerek	n	27	13	5	3	0
	%	35.1	35.1	23.8	37.5	0.0
Total	n	77	37	21	8	4
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

23. Eski eşinizle nasıl evlendiniz?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 10.803, p değeri = 0.164

3.6.3. Boşanma Sebeplerinin Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Değişkenlerle İlişkisi

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre “Kendi evliliğinizi nasıl tanımlarsınız?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı Tablo 25’te sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların %41,6’sı evliliklerini "mutsuz", %31,2’si "ne mutlu ne mutsuz", %19,5’i "mutlu" ve %7,8’i "çok mutsuz" olarak tanımlamıştır. Hayata kast sebebiyle boşananların büyük çoğunluğu evliliklerini "mutsuz" (%51,4) veya "ne mutlu ne mutsuz" (%29,7) olarak nitelendirmiştir. Bu grupta hiçbir katılımcı evliliğini "mutlu" olarak tanımlamamıştır. Zina sebebiyle boşananlar arasında "mutsuz" (%38,1) ve "ne mutlu ne mutsuz" (%38,1) kategorileri eşit oranda temsil edilirken, bu grupta da "mutlu" tanımlaması yapılmamıştır. Terk ve suç işleme/akıl hastalığı sebeplerinde ise en yüksek oranların sırasıyla "mutsuz" (%37,5 ve %75,0) ve "ne mutlu ne mutsuz" (%37,5 ve %25,0) kategorilerinde olduğu gözlenmiştir (Şekil 9). Monte Carlo yöntemi ile yapılan Fisher’s Exact testi sonucu, boşanma sebebi ile evlilik memnuniyeti algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir ($p = 0,021$, %99 GA [0,017, 0,024]). Post-hoc analizleri sonucunda, şiddetli geçimsizlik ve terk sebebiyle boşananlarda evliliklerini “mutlu” olarak tanımlayanların oranının (%19,5 ve %25,0) hayata kast sebebiyle boşanan katılımcılardaki orana (%0,0) göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Tablo-25: Boşanma Sebeplerine Göre “Kendi Evliliğinizi nasıl Tanımlarsınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

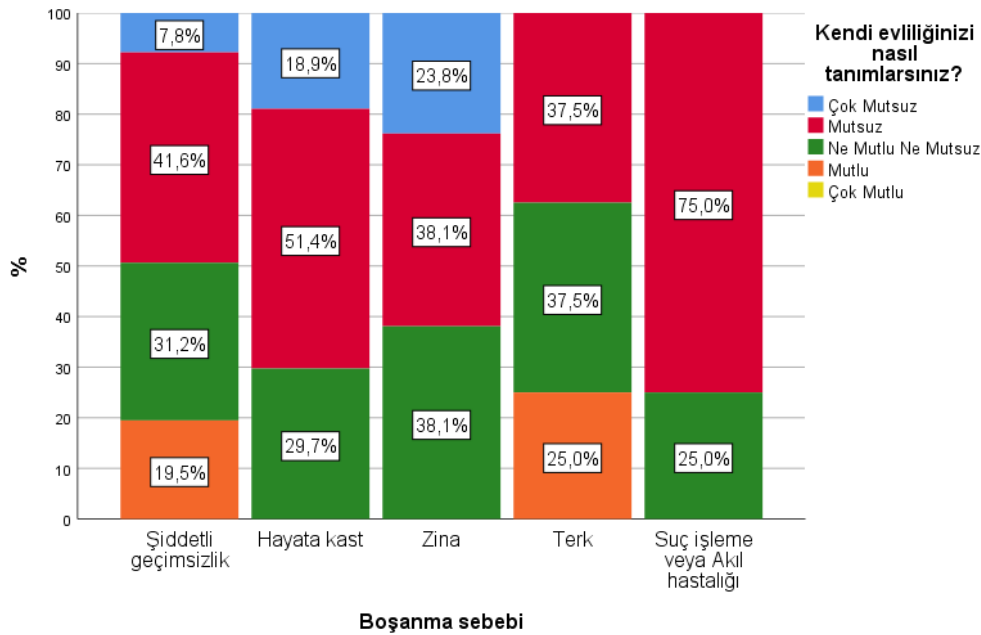
			Boşanma sebebi				
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	Suç işleme veya Akıl hastalığı
*S24	Çok Mutsuz	n	6 _a	7 _a	5 _a	0 _a	0 _a
		%	7.8	18.9	23.8	0.0	0.0
	Mutsuz	n	32 _a	19 _a	8 _a	3 _a	3 _a

	%	41.6	51.4	38.1	37.5	75.0
Ne Mutlu Ne Mutsuz	n	24 _a	11 _a	8 _a	3 _a	1 _a
	%	31.2	29.7	38.1	37.5	25.0
Mutlu	n	15 _a	0 _b	0 _{a, b}	2 _a	0 _{a, b}
	%	19.5	0.0	0.0	25.0	0.0
Total	n	77	37	21	8	4
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

*24. Kendi evliliğinizi nasıl tanımlarsınız?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 20.692, p değeri = 0.021, %99 GA = [0.017, 0.024], başlangıç çekirdeği 2000000 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Şekil-9: Boşanma Sebeplerine Göre “Kendi Evliliğinizi Nasıl Tanımlarsınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre “Anne ve babanızın evliliğini nasıl tanımlarsınız?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı Tablo 26’da sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların çok büyük çoğunluğu anne babalarının evliliğini mutlu (%40,3), ne mutlu ne mutsuz (%35,1) ve mutsuz (%18,2) olarak tanımlamıştır. Hayata kast sebebiyle boşananların büyük çoğunluğu anne babalarının evliliğini ne mutlu ne mutsuz (%37,8), mutlu (%29,7) ve mutsuz (%24,3) olarak tanımlamıştır. Zina sebebiyle boşananların %38,1’i anne babalarının evliliğini “ne mutlu ne mutsuz”, %33,3’ü “mutsuz” ve %28,6’sı “mutlu” olarak tanımlamıştır. Terk sebebiyle boşananların %50,0’si anne babalarının evliliğini “ne mutlu ne mutsuz”, %37,5’i “mutsuz” ve %12,5’i “mutlu” olarak tanımlamıştır. Suç işleme veya akıl

hastalığı sebebiyle boşananlar içinde "çok mutsuz" (%25,0), "ne mutlu ne mutsuz" (%25,0), "mutlu" (%25,0) ve "çok mutlu" (%25,0) cevapları homojen bir dağılım göstermiştir. Monte Carlo yöntemi ile yapılan Fisher's Exact Test sonucunda, boşanma sebebi ile anne babanın evlilik memnuniyeti algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p = 0,378$, %99 GA [0,365, 0,390]).

Tablo-26: Boşanma Sebeplerine Göre "Anne ve Babanızın Evliliğini Nasıl Tanımlarsınız?" Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

			Boşanma sebebi				Suç veya hastalığı	İşleme Akıl
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk		
*S25	Çok Mutsuz	n	4	2	0	0	1	
		%	5.2	5.4	0.0	0.0	25.0	
	Mutsuz	n	14	9	7	3	0	
		%	18.2	24.3	33.3	37.5	0.0	
	Ne Mutlu Ne Mutsuz	n	27	14	8	4	1	
		%	35.1	37.8	38.1	50.0	25.0	
	Mutlu	n	31	11	6	1	1	
		%	40.3	29.7	28.6	12.5	25.0	
	Çok Mutlu	n	1	1	0	0	1	
		%	1.3	2.7	0.0	0.0	25.0	
	Total	n	77	37	21	8	4	
		%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

*25. Anne ve babanızın evliliğini nasıl tanımlarsınız?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 16.070, $p = 0.378$, %99 GA [0,365, 0,390], başlangıç çekirdeği 624387341 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Katılımcıların boşanma nedenlerine göre "Eski eşinizle iletişiminiz nasıldı?" sorusuna verdikleri cevapların dağılımı Tablo 27'de sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların çok büyük çoğunluğu eski eşleriyle iletişimlerini kötü (%49,4), normal (%23,4) ve iyi (%20,8) olarak tanımlamıştır. Hayata kast sebebiyle boşananların yarısı eski eşleriyle iletişimlerini kötü (%51,4), ve %32,4'ü normal olarak tanımlamıştır. Zina sebebiyle boşananların büyük çoğunluğu eski eşleriyle iletişimlerini kötü (%38,1), normal (%38,1) olarak, %23,8'i çok kötü şeklinde tanımlamıştır. Terk sebebiyle boşananların büyük çoğunluğu eski eşleriyle iletişimlerini kötü (%37,5) ve normal (%37,5) olarak, %25,0'i iyi olarak tanımlamıştır. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların %75'i eski eşleriyle iletişimlerini kötü, %25'i normal olarak tanımlamıştır (Şekil 10). Fisher's Exact Test sonuçlarına göre, boşanma sebebi ile eski eşle iletişim arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki

bulunmuştur ($p = 0,012$, %99 GA [0,009, 0,014]). Post-hoc analizleri sonucunda, şiddetli geçimsizlik ve terk sebebiyle boşananlarda eski eşleriyle iletişimlerini "iyi" olarak tanımlayanların oranının (%20,8 ve %25,0) hayata kast sebebiyle boşanan katılımcılardaki orana (%0,0) göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$).

Tablo-27: Boşanma Sebeplerine Göre "Eski Eşinizle İletişiminiz Nasıldı?" Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

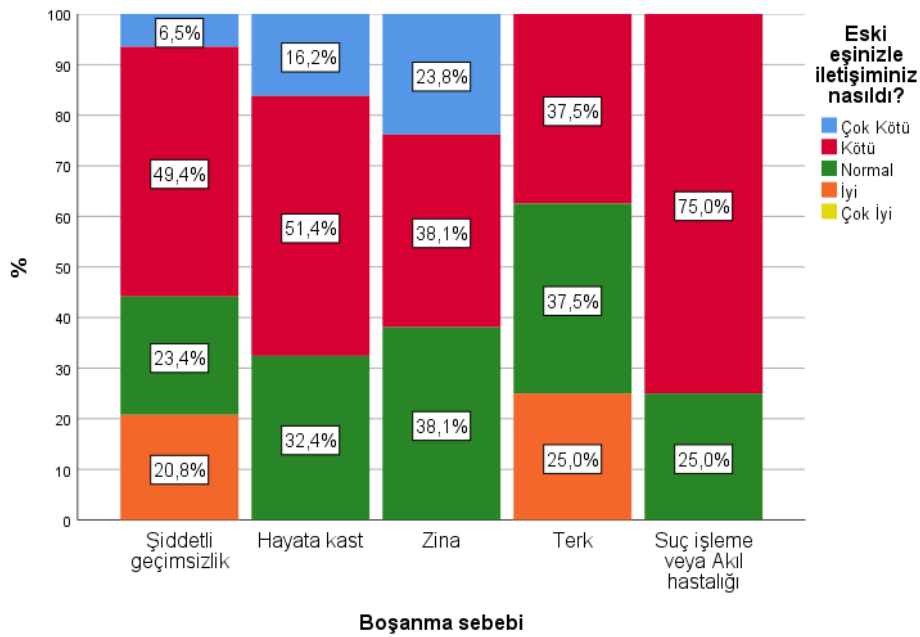
		Boşanma sebebi					Suç veya hastalığı	İşleme Akıl
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk		
*S26	Çok Kötü	n	5 _a	6 _a	5 _a	0 _a	0 _a	
		%	6.5	16.2	23.8	0.0	0.0	
	Kötü	n	38 _a	19 _a	8 _a	3 _a	3 _a	
		%	49.4	51.4	38.1	37.5	75.0	
	Normal	n	18 _a	12 _a	8 _a	3 _a	1 _a	
		%	23.4	32.4	38.1	37.5	25.0	
	İyi	n	16 _a	0 _b	0 _{a, b}	2 _a	0 _{a, b}	
		%	20.8	0.0	0.0	25.0	0.0	
Total		n	77	37	21	8	4	
		%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

*26. Eski eşinizle iletişiminiz nasıldı?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 23.123, $p = 0.012$, %99 GA [0,009, 0,014], başlangıç çekirdeği 957002199 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Not: a., b $p < 0.05$; aynı satırda farklı harf taşıyan oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede fark vardır.

Şekil-10: Boşanma Sebeplerine Göre "Eski Eşinizle İletişiminiz Nasıldı?" Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre "Birinci evlenme sebebiniz neydi?" sorusuna verdikleri cevapların dağılımı Tablo 28'de sunulmuştur. Katılımcıların birinci evlenme sebepleri incelendiğinde, büyük çoğunluğunun (%57,8) bu sebebi "Âşık olmak, çok sevmek" olarak belirttiği görülmektedir. Bunu "Mutlu yuva kurma düşüncesi" (%18,4) ve "Sosyal zorunluluklar" (%15,0) sebepleri takip etmektedir. Analizler yapılırken, "Sosyal zorunluluklar" kategorisinden sonraki kategoriler bir araya getirilerek "diğer" adı altında tek bir kategori olarak ele alınmıştır.

Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların büyük bir kısmı (%58,4) birinci evlenme sebebini 'Âşık olmak, çok sevmek' olarak belirtirken, bu kategoriye 'Mutlu yuva kurma düşüncesi' (%22,1) ve 'Sosyal zorunluluklar' (%10,4) sebepleri izlemiştir. Diğer sebeplerin oranları ise daha düşüktür. Hayata kast sebebiyle boşananların da büyük bir kısmı (%51,4) birinci evlenme sebebini 'Âşık olmak, çok sevmek' olarak belirtmiş, bunu 'Sosyal zorunluluklar' (%24,3) ve 'Mutlu yuva kurma düşüncesi' (%10,8) sebepleri izlemiştir. Diğer sebeplerin oranları ise daha düşüktür. Zina sebebiyle boşananların da büyük çoğunluğu (%57,1) birinci evlenme sebebini 'Âşık olmak, çok sevmek' olarak ifade ederken, bu kategoriye 'Sosyal zorunluluklar' (%23,8) ve 'Mutlu yuva kurma düşüncesi' (%14,3) sebepleri takip etmiştir. Diğer sebeplerin oranları ise daha düşüktür. Terk sebebiyle boşananların büyük çoğunluğu (%62,5) birinci evlenme sebebini 'Âşık olmak, çok sevmek' olarak belirtirken, kalanı ise 'Mutlu

yuva kurma düşüncesi' (%37,5) sebebini belirtmiştir. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların tamamı birinci evlenme sebebini 'Âşık olmak, çok sevmek' olarak belirtmiştir. Fisher's Exact test sonuçlarına göre, boşanma sebebi ile birinci evlenme sebebi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p = 0,407$).

Tablo-28: Boşanma Sebeplerine Göre "Birinci Evlenme Sebebiniz Neydi?" Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

			Boşanma sebebi				Suç işleme veya Akıl hastalığı
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	
*S27	Aşık olmak, Çok sevmek	n	45	19	12	5	4
		%	58.4	51.4	57.1	62.5	100.0
	Mutlu Yuva Kurma Düşüncesi	n	17	4	3	3	0
		%	22.1	10.8	14.3	37.5	0.0
	Sosyal Zorunluluklar	n	8	9	5	0	0
		%	10.4	24.3	23.8	0.0	0.0
	Diğer	n	7	5	1	0	0
		%	9.1	13.5	4.8	0.0	0.0
Total		n	77	37	21	8	4
		%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

* 27. Birinci evlenme sebebi

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 11.375, $p = 0.407$

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre evlilik sürelerinin dağılımı Tablo 29'da sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların büyük bir çoğunluğu (%36,4) 16 yıl ve daha fazla evli kalmıştır, bunu 11-15 yıl (%26,0) ve 6-10 yıl (%23,4) kategorileri takip etmektedir. Hayata kast sebebiyle boşananların büyük kısmı (%45,9) 11-15 yıl, 16 yıl ve daha fazla (%27,0) ve 1-5 yıl (%16,2) evli kalmıştır. Zina sebebiyle boşananların üçte biri (%33,3) 16 yıl ve daha fazla, üçte biri (%33,3) de 11-15 yıl evli kalmıştır. Bunu 6-10 yıl evli kalanların oranı (%19,0) takip etmiştir. Terk sebebiyle boşananların %62,5'i 11-15 yıl, %25,0'i 16 yıl ve daha fazla ve %12,5'i 1 yıldan az evli kalmıştır. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların %50,0'i 6-10 yıl, %25,0'i 11-15 yıl ve %25,0'i 16 yıl ve daha fazla evli kalmıştır. Fisher's Exact Testi, boşanma sebebi ile evlilik süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir ($p = 0,276$, %99 GA [0,264, 0,287]).

Tablo-29: Boşanma Sebeplerine Göre Evlilik Sürelerinin Dağılımı

		Boşanma sebebi					Suç işleme veya akıl hastalığı
		Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk		
Evlilik süresi	1 yıldan az	n	4	0	0	1	0
		%	5.2	0.0	0.0	12.5	0.0
	1 - 5 yıl	n	7	6	3	0	0
		%	9.1	16.2	14.	0.0	0.0
	6 - 10 yıl	n	18	4	4	0	2
		%	23.4	10.8	19.0	0.0	50.0
	11 - 15 yıl	n	20	17	7	5	1
		%	26.0	45.9	33.3	62.5	25.0
	16 yıl ve daha fazla	n	28	10	7	2	1
		%	36.4	27.0	33.3	25.0	25.0
	Total	n	77	37	21	8	4
		%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 17.182, $p = 0.276$, %99 GA [0,264, 0,287], başlangıç çekirdeği 92208573 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

3.6.4. Boşanma Sebeplerinin Evlilikte Anlaşmazlık ve Şiddet ile İlişkisi

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre ilk kavga/tartışma konularının dağılımı Tablo 30'da sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların büyük çoğunluğu (%53,2) ilk kavga veya tartışma konusunu "fikir uyuşmazlığı" olarak belirtmiştir. Bu kategoriyi "diğer" (%16,9), "sorumsuzluk" (%13,0) ve "akrabaların karışması" (%11,7) konuları takip etmiştir. Sözlü ve/veya fiziksel şiddet (%5,2) ise en az belirtilen konu olmuştur. Hayata kast sebebiyle boşananların büyük bir kısmı da (%43,2) ilk kavga veya tartışma konusunu "fikir uyuşmazlığı" olarak belirtmiştir. Bu kategoriyi "sorumsuzluk" (%18,9), "akrabaların karışması" (%13,5), "diğer" (%13,5) ve "sözlü ve/veya fiziksel şiddet" (%10,8) konuları takip etmiştir. Zina sebebiyle boşananların %33,3'ü ilk kavga veya tartışma konusunu "fikir uyuşmazlığı", %33,3'ü "diğer", %14,3'ü "sorumsuzluk", %9,5'i "akrabaların karışması" ve %9,5'i "sözlü ve/veya fiziksel şiddet" olarak belirtmiştir. Terk sebebiyle boşananların büyük çoğunluğu (%62,5) ilk kavga veya tartışma konusunu "fikir uyuşmazlığı" olarak belirtmiştir. Bu kategoriyi "diğer" (%25,0) ve "akrabaların karışması" (%12,5) konuları takip etmiştir. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların %25,0'i ilk kavga veya tartışma konusunu "fikir uyuşmazlığı", %25,0'i "sorumsuzluk", %25,0'i "sözlü ve/veya fiziksel şiddet" ve %25,0'i "diğer" olarak belirtmiştir. Fisher's Exact

Test sonuçlarına göre, boşanma sebebi ile ilk kavga veya tartışma konusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktu ($p = 0,672$, %99 GA [0,660, 0,684]). Katılımcıların ilk tartışmalarının konusu boşanma sebebine göre farklılık göstermemiştir.

Tablo-30: Boşanma Sebeplerine Göre İlk Kavga/Tartışma Konularının Dağılımı

		Boşanma sebebi				
		Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	Suç işleme veya Akıl hastalığı
*S36	Fikir uyuşmazlığı	n 41	16	7	5	1
		% 53.2	43.2	33.3	62.5	25.0
	Sorumsuzluk	n 10	7	3	0	1
		% 13.0	18.9	14.3	0.0	25.0
	Akrabaların karışması	n 9	5	2	1	0
		% 11.7	13.5	9.5	12.5	0.0
	Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	n 4	4	2	0	1
		% 5.2	10.8	9.5	0.0	25.0
	Diğer	n 13	5	7	2	1
		% 16.9	13.5	33.	25.0	25.0
Total		n 77	37	21	8	4
		% 100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

*36. İlk kavganız veya ilk tartışmanız hangi konuda oldu?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 12,206, $p = 0,672$, %99 GA [0,660, 0,684], başlangıç çekirdeği 1993510611 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre ilk kavga/tartışmanın evliliklerinin hangi döneminde gerçekleştiğine ilişkin dağılım Tablo 31'de sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların ilk kavga zamanı homojen bir dağılım göstermiştir: ilk 1 ay içinde (%20,3), 2 – 3 ay içinde (%29,7), 4 – 11 ay içinde (%23,0), 1 yıl ve üzeri (%27,0). Hayata kast sebebiyle boşananların büyük çoğunluğu 2 – 3 ay içinde (%32,4), 4 – 11 ay içinde (%37,8) ve ilk 1 ay içinde (%21,6) ilk kavga veya tartışmalarını yaşadığını ifade etmişlerdir. Zina sebebiyle boşananların büyük kısmı ilk 1 ay içinde (%28,6), 2 – 3 ay içinde (%23,8) ve 4 – 11 ay içinde (%33,3) ilk kavga veya tartışmalarını yaşadığını belirtmiştir. Terk sebebiyle boşananların %37,5'i ilk 1 ay içinde, %25,0'i 2 – 3 ay içinde ve %37,5'i 4 – 11 ay içinde ilk tartışmalarını yaşadığını belirtmiştir. Fisher's Exact Test sonucunda, boşanma sebebi ile ilk kavga veya tartışma zamanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p = 0,299$, %99 GA [0,288, 0,311]). Katılımcıların ilk kavga veya

tartışmalarının gerçekleştiği zaman boşanma sebebine göre farklılık göstermemektedir.

Tablo-31: Boşanma Sebeplerine Göre İlk Kavga veya Tartışmanın Gerçekleştiği Zaman Dağılımı

		Boşanma sebebi					Suç veya hastalığı	işleme Akıl
		Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk			
*S37	İlk 1 ay içinde	n 15 % 20.3	8 21.6	6 28.6	3 37.5	2 50.0		
	2 - 3 ay içinde	n 22 % 29.7	12 32.4	5 23.8	2 25.0	1 25.0		
	4 - 11 ay içinde	n 17 % 23.0	14 37.8	7 33.3	3 37.5	0 0.0		
	1 yıl ve üzeri	n 20 % 27.0	3 8.1	3 14.3	0 0.0	1 25.0		
	Total	n 74 % 100.0	37 100.0	21 100.0	8 100.0	4 100.0		

*37. İlk kavganız veya ilk tartışmanız evliliğinizin hangi zamanında oldu?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 12.975, $p = 0.299$, %99 GA [0.288, 0.311], başlangıç çekirdeği 2000000 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre tartışma sıklıklarının dağılımı Tablo 32'de sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların büyük bir kısmı (%42,9) haftada birkaç kez, %33,8'i ayda birkaç kez, %14,3'ü her gün, %7,8'i yılda birkaç kez ve %1,3'ü hiç tartışmadığını belirtmiştir. Hayata kast sebebiyle boşananların büyük bir kısmı (%54,1) ayda birkaç kez, %35,1'i haftada birkaç kez ve %10,8'i her gün tartıştığını belirtmiştir. Zina sebebiyle boşananların büyük bir kısmı (%52,4) haftada birkaç kez, %42,9'u ayda birkaç kez ve %4,8'i her gün tartıştığını belirtmiştir. Terk sebebiyle boşananların %75,0'i haftada birkaç kez ve %12,5'i ayda birkaç kez ve %12,5'i de her gün tartıştığını belirtmiştir. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların %50,0'i haftada birkaç kez, %25,0'i ayda birkaç kez ve %25,0'i de her gün tartıştığını belirtmiştir. Fisher's Exact Test sonuçlarına göre, boşanma sebebi ile tartışma sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p = 0,394$, %99 GA [0,382, 0,407]). Katılımcıların tartışma sıklıkları boşanma sebebine göre farklılık göstermemektedir.

Tablo-32 Boşanma Sebeplerine Göre Tartışma Sıklıklarının Dağılımı

		Boşanma sebebi				
		Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	Suç işleme veya Akıl hastalığı
*S38	Hiç	n 1	0	0	0	0
		% 1.3	0.0	0.0	0.0	0.0
	Yılda Birkaç Kez	n 6	0	0	0	0
		% 7.8	0.0	0.0	0.0	0.0
	Ayda Birkaç Kez	n 26	20	9	1	1
		% 33.8	54.1	42.9	12.5	25.0
	Haftada Birkaç Kez	n 33	13	11	6	2
		% 42.9	35.1	52.4	75.0	50.0
	Her Gün	n 11	4	1	1	1
		% 14.3	10.8	4.8	12.5	25.0
	Total	n 77	37	21	8	4
		% 100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

*38. Ne sıklıkla tartıştınız?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 17.460, $p = 0.394$, %99 GA [0.382, 0.407], başlangıç çekirdeği 79654295 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Katılımcıların boşanma nedenlerine göre eski eşlerinden şiddet görüp görmeme durumlarının dağılımı Tablo 33'te sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların %27,3'ü eski eşinden şiddet gördüğünü, %72,7'si ise görmediğini belirtmiştir. Hayata kast sebebiyle boşananların %56,8'i eski eşinden şiddet gördüğünü, %43,2'si ise görmediğini belirtmiştir. Zina sebebiyle boşananların %52,4'ü eski eşinden şiddet gördüğünü, %47,6'sı ise görmediğini belirtmiştir. Terk sebebiyle boşananların tamamı eski eşinden şiddet görmediğini belirtmiştir. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların %50,0'i eski eşinden şiddet gördüğünü, %50,0'i ise görmediğini belirtmiştir. Fisher Exact Test sonuçlarına göre, boşanma sebebi ile eski eşten şiddet görme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p = 0,001$). Katılımcıların şiddet görme durumları boşanma sebeplerine göre farklılık göstermektedir. Post-hoc analizleri, hayata kast sebebiyle boşananlarda eski eşlerinden şiddet görenlerin oranının (%56,8) şiddetli geçimsizlik ve terk sebebiyle boşananlara (%27,3 ve %0,0) göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir. ($p < 0,05$).

Tablo-33: Boşanma Sebeplerine Göre Eski Eşlerinden Şiddet Görüp Görmeme Durumlarının Dağılımı

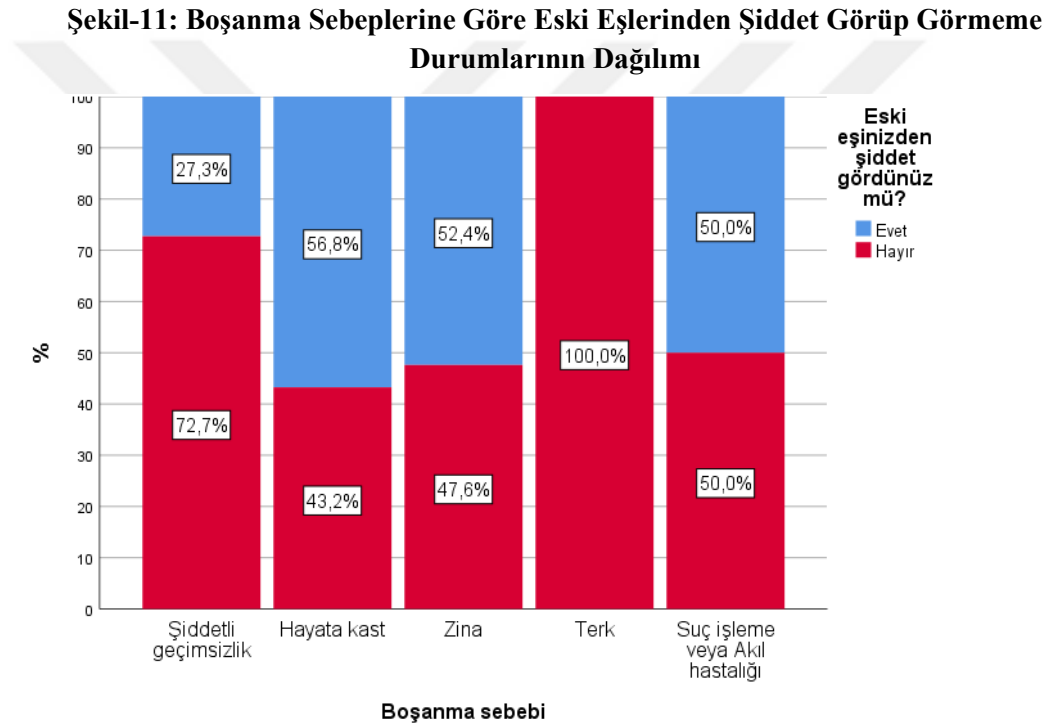
Boşanma sebebi

			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	Suç veya hastalığı	işleme Akıl
*S39	Evet	n	21 _a	21 _b	11 _{a, b}	0 _a	2 _{a, b}	
		%	27.3	56.8	52.4	0.0	50.0	
	Hayır	n	56 _a	16 _b	10 _{a, b}	8 _a	2 _{a, b}	
		%	72.7	43.2	47.6	100.0	50.0	
Total		n	77	37	21	8	4	
		%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

*39. Eski eşinizden şiddet gördünüz mü?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 16.620, $p = 0.001$

Not: a., b $p < 0.05$; aynı satırda farklı harf taşıyan oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede fark vardır.

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre eski eşlerinden ne sıklıkla şiddet gördüklerinin dağılımı Tablo 34'te sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların büyük çoğunluğu (%72,7) eski eşinden hiç şiddet görmediğini belirtirken, şiddet görenlerin büyük bir kısmı yılda birkaç kez (%11,7) ve ayda birkaç kez (%6,5) şiddet gördüğünü ifade etmiştir. Hayata kast sebebiyle boşananların önemli bir kısmı (%40,5) eski eşinden hiç şiddet görmediğini belirtmiştir. Bu grupta ayda birkaç kez (%32,4) ve haftada birkaç kez (%24,3) şiddet görenlerin oranı yüksekti. Zina sebebiyle boşananların yaklaşık yarısı (%47,6) eski eşinden hiç şiddet görmediğini belirtirken, ayda birkaç kez (%33,3) ve haftada birkaç kez (%14,3) şiddet

görenlerin oranı bu grupta da yüksekti. Terk sebebiyle boşananların tamamı eski eşinden hiç şiddet görmediğini belirtmiştir. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların yarısı (%50,0) eski eşinden hiç şiddet görmediğini, diğer yarısı ise ayda birkaç kez (%50,0) şiddet gördüğünü ifade etmiştir (Şekil 12). Elde edilen Fisher's Exact Test sonuçlarına göre, boşanma sebebi ile eski eşten şiddet görme sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0,001$, %99 GA [0,000, 0,001]). Katılımcıların eski eşlerinden şiddet görme sıklıkları boşanma sebebine göre farklılık göstermiştir. Post-hoc analizleri sonucunda, hayata kast sebebiyle boşananlarda hiç şiddet görmeyenlerin oranı (%40,5) şiddetli geçimsizlik (%72,7) ve terk (%100,0) sebebiyle boşananlara göre anlamlı düzeyde düşük olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$). Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananlar içinde ayda birkaç kez şiddet görenlerin oranının (%6,5) hayata kast (%32,4), zina (%33,3) ve suç işleme/akıl hastalığı (%50,0) sebebiyle boşananlara göre anlamlı düzeyde düşük olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

Tablo-34: Boşanma Sebeplerine Göre Eski Eşten Şiddet Görme Sıklığı Dağılımı

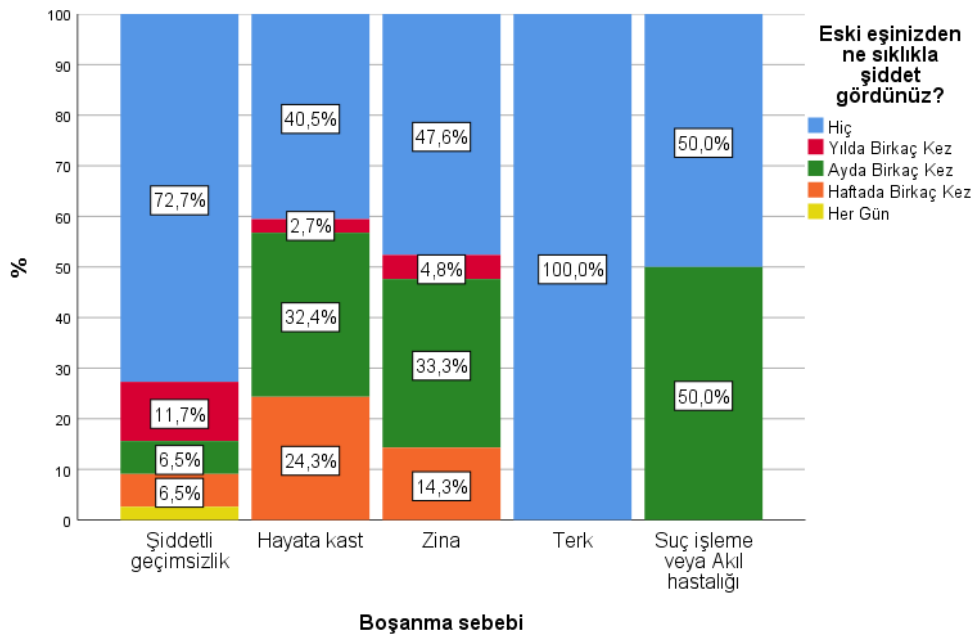
		Boşanma sebebi				Suç veya hastalığı	İşleme Akıl
		Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk		
*S40	Hiç	n	56 _a	15 _b	10 _{a, b}	8 _a	2 _{a, b}
		%	72.7	40.5	47.6	100.0	50.0
	Yılda Birkaç Kez	n	9 _a	1 _a	1 _a	0 _a	0 _a
		%	11.7	2.7	4.8	0.0	0.0
	Ayda Birkaç Kez	n	5 _a	12 _b	7 _b	0 _{a, b}	2 _b
		%	6.5	32.4	33.3	0.0	50.0
	Haftada Birkaç Kez	n	5 _a	9 _a	3 _a	0 _a	0 _a
		%	6.5	24.3	14.3	0.0	0.0
	Her Gün	n	2 _a	0 _a	0 _a	0 _a	0 _a
		%	2.6	0.0	0.0	0.0	0.0
	Total	n	77	37	21	8	4
		%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

*40. Eski eşinizden ne sıklıkla şiddet gördünüz?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 35.427, $p < 0.001$, %99 GA [0.000, 0.001], başlangıç çekirdeği 2000000 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Not: a., b $p < 0.05$; aynı satırda farklı harf taşıyan oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede fark vardır.

Şekil-12: Boşanma Sebeplerine Göre Eski Eşten Şiddet Görme Sıklığı Dağılımı

3.6.5. Boşanma Sebeplerinin Boşanma Sürecine İlişkin Değişkenlerle İlişkisi

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre boşanma sürecinde uzman desteği alıp almama durumlarının dağılımı Tablo 35'te sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların %84,4'sı, hayata kast sebebiyle boşananların %89,2'i, zina sebebiyle boşananların %76,2'si, terk ve suç işleme/akıl hastalığı sebebiyle boşananların tamamı boşanma sürecinde uzman desteği almadığını belirtmiştir. Fisher Exact Test sonucunda, boşanma sebebi ile boşanma sürecinde uzman desteği alma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p = 0,530$). Boşanma sürecinde uzman desteği alanların oranı boşanma sebebine göre farklılık göstermiyordu.

Tablo-35: Boşanma Sebeplerine Göre Boşanma Sürecinde Uzman Desteği Alıp Almama Durumlarının Dağılımı

			Boşanma sebebi				
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	Suç işleme veya Akıl hastalığı
*S29	Evet	n	12	4	5	0	0
		%	15.6	10.8	23.8	0.0	0.0
	Hayır	n	65	33	16	8	4
		%	84.4	89.2	76.2	100.0	100.0

Total	n	77	37	21	8	4
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

*29. Eski eşinizle beraber boşanma sürecinde uzman (aile danışmanı, psikolog, pedagog vb.) desteği aldınız mı?
Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 2.904, $p = 0.530$

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre boşanma davasını kimin açtığına dair dağılım Tablo 36'da sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların %61,0'i, Hayata kast sebebiyle boşananların %59,5'i, Zina sebebiyle boşananların %95,2'si, Terk sebebiyle boşananların %12,5'i, Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların tamamı davayı kendisinin açtığını belirtmiştir (Şekil 13). Fisher's Exact Testi sonucunda boşanma sebebi ile boşanma davasını kimin açtığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($p < 0,001$). Boşanma davasını kimin açtığı boşanma sebebine göre farklılık göstermektedir. Post-hoc analizleri, zina nedeniyle boşananlarda davayı kendilerinin açma oranının (%95,2) şiddetli geçimsizlik (%61,0), hayata kast (%59,5) ve terk (%12,5) sebebiyle boşananlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir ($p < 0,05$).

Tablo-36: Boşanma Sebeplerine Göre Davayı Açan Kişi Dağılımı

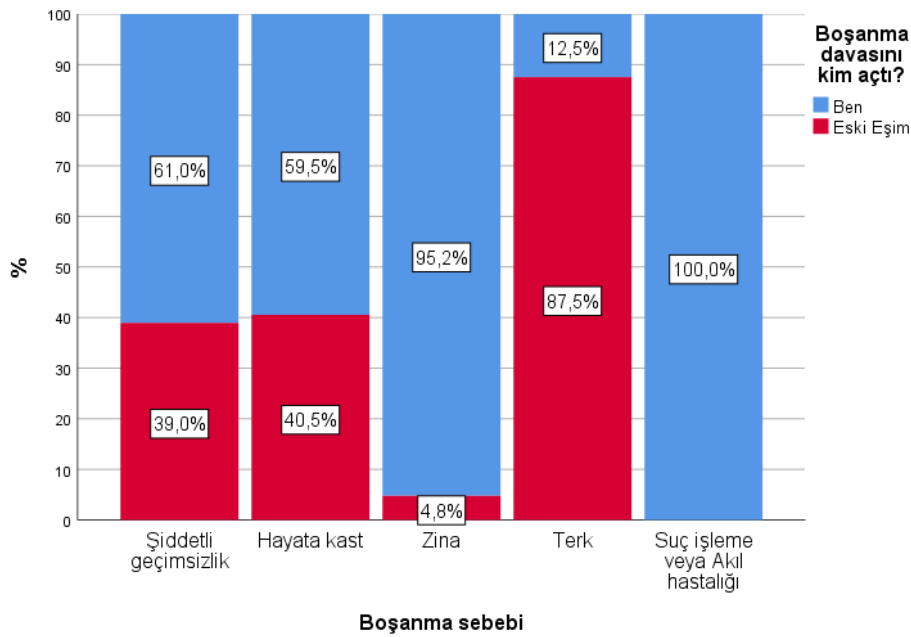
			Boşanma sebebi				Suç veya hastalığı	işleme Akıl
		Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk			
*S30	Ben	n	47 _{a, b}	22 _{a, b}	20 _c	1 _b	4 _{a, c}	
		%	61.0	59.5	95.2	12.5	100.0	
	Eski Eşim	n	30 _{a, b}	15 _{a, b}	1 _c	7 _b	0 _{a, c}	
		%	39.0	40.5	4.8	87.5	0.0	
Total		n	77	37	21	8	4	
		%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

*30. Boşanma davasını kim açtı?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 21.499, $p < 0.001$

Not: a., b $p < 0.05$; aynı satırda farklı harf taşıyan oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede fark vardır.

Şekil-13: Boşanma Sebeplerine Göre Davayı Açan Kişi Dağılımı

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre boşanma türlerinin dağılımı Tablo 37'de sunulmuştur. Verilere göre, şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların yaklaşık yarısı (%51,9) anlaşmalı, diğer yarısı ise çekişmeli boşanma yolunu tercih etmiştir. Hayata kast sebebiyle boşananların ise yaklaşık üçte ikisi (%75,7) çekişmeli boşanma yolunu tercih etmiştir. Zina sebebiyle boşanan çiftlerin büyük bir çoğunluğu (%66,7) çekişmeli boşanma yolunu tercih etmiştir. Hayata kast sebebiyle boşananların ise yaklaşık üçte ikisi (%75,7) çekişmeli boşanma yolunu tercih etmiştir. Terk sebebiyle boşananların büyük bir çoğunluğu (%75,0) ve suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların yarısı (%50) çekişmeli boşanma yolunu tercih etmiştir (Şekil 13). Fisher's Exact Test sonuçlarına göre, boşanma sebebi ile boşanma türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($p = 0,039$). Ancak, yapılan post-hoc testleri sonucunda, hangi sütun oranları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilememiştir. Sonuç olarak, boşanma sebebi ile boşanma türü arasında genel bir ilişki bulunmakla birlikte, bu ilişkinin hangi boşanma sebepleri ile boşanma türleri arasında daha belirgin olduğu saptanamamıştır.

Tablo-37: Boşanma Sebeplerine Göre Boşanma Türlerinin Dağılımı

Boşanma sebebi

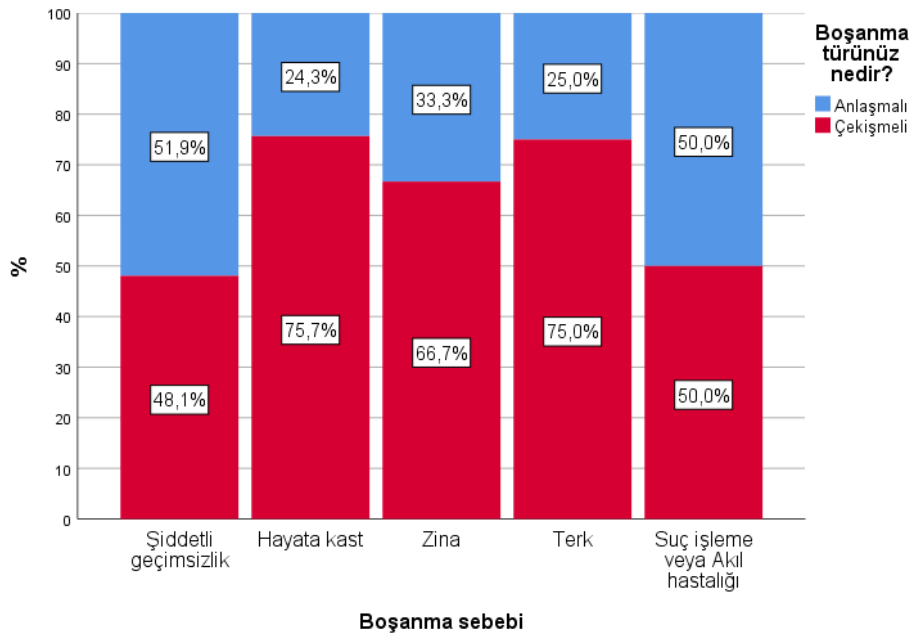
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	Suç veya hastalığı	işleme Akıl
*S31	Anlaşmalı	n	40 _a	9 _a	7 _a	2 _a	2 _a	
		%	51.9	24.3	33.3	25.0	50.0	
	Çekişmeli	n	37 _a	28 _a	14 _a	6 _a	2 _a	
		%	48.1	75.7	66.7	75.0	50.0	
Total		n	77	37	21	8	4	
		%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

*31. Boşanma türünüz nedir?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 9.562, $p = 0.039$

Not: a., $b p < 0.05$; aynı satırda farklı harf taşıyan oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede fark vardır.

Şekil-14: Boşanma Sebeplerine Göre Boşanma Türlerinin Dağılımı

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre çocuk velayeti talebinde bulunma durumlarının dağılımı Tablo 38’de sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların yaklaşık üçte ikisi (%71,8), hayata kast sebebiyle boşananların büyük bir çoğunluğu (%91,9), zina sebebiyle boşanan çiftlerin tamamı (%100,0), terk sebebiyle boşananların çoğunluğu (%57,1) ve suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların tamamı (%100,0) çocuk velayeti talebinde bulunmuştur (Şekil 15). Fisher's Exact Test sonuçlarına göre, boşanma sebebi ile çocuk velayeti talebinde bulunma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardı ($p = 0,002$). Katılımcıların çocuk velayeti konusundaki talebi boşanma sebeplerine göre farklılaşmaktadır. Post-hoc testlerin sonuçlarına göre, zina sebebiyle boşananlarda çocuk velayeti talebinde

bulunma oranı (%57,1), terk sebebiyle boşananlara (%100,0) göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$).

Tablo-38: Boşanma Sebeplerine Göre Çocuk Velayeti Talebinde Bulunma Durumlarının Dağılımı

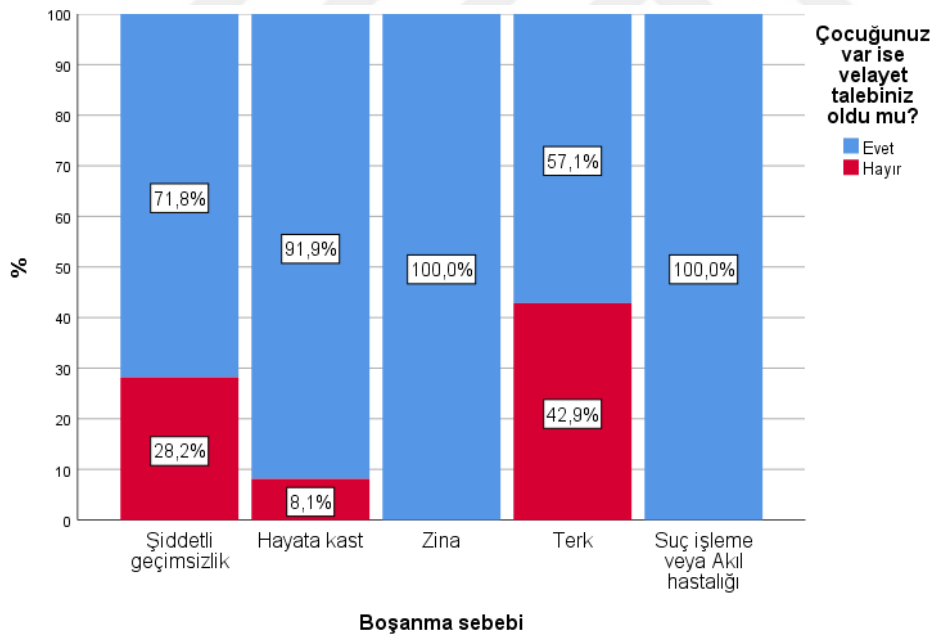
		Boşanma sebebi					
			Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	Suç işleme veya A hastalığı
*S32	Evet	n	51 _{a, b}	34 _{a, b}	21 _b	4 _a	4 _{a, b}
		%	71.8%	91.9%	100.0%	57.1%	100.0%
	Hayır	n	20 _{a, b}	3 _{a, b}	0 _b	3 _a	0 _{a, b}
		%	28.2%	8.1%	0.0%	42.9%	0.0%
Total		n	71	37	21	7	4
		%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

*32. Çocuğunuz var ise velayet talebiniz oldu mu?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 15.444, $p = 0.002$

Not: a., b $p < 0.05$; aynı satırda farklı harf taşıyan oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede fark vardır.

Şekil-15: Boşanma Sebeplerine Göre Çocuk Velayeti Talebinde Bulunma Durumlarının Dağılımı

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre nafaka talebinde bulunma durumlarının dağılımı Tablo 39’da sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların %37,7’si, hayata kast sebebiyle boşananların çoğunluğu (%67,6), zina sebebiyle boşanan çiftlerin yaklaşık dörtte üçü (%76,2), terk sebebiyle boşananların yarısı (%50,0) ve suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların tamamı (%100,0)

nafaka talebinde bulunmuştur (Şekil 16). Fisher's Exact Test sonucunda, boşanma sebebi ile nafaka talebinde bulunma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($p = 0,001$). Katılımcıların nafaka konusundaki talebi boşanma sebeplerine göre farklılaşmaktadır. Post-hoc testlerin sonuçlarına göre, şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananlarda nafaka talebinde bulunma oranı (%37,7), hayata kast sebebiyle boşananlara (%67,6) ve zina sebebiyle boşananlara (%76,2) göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$).

Tablo-39: Boşanma Sebeplerine Göre Nafaka Talebinde Bulunma Durumlarının Dağılımı

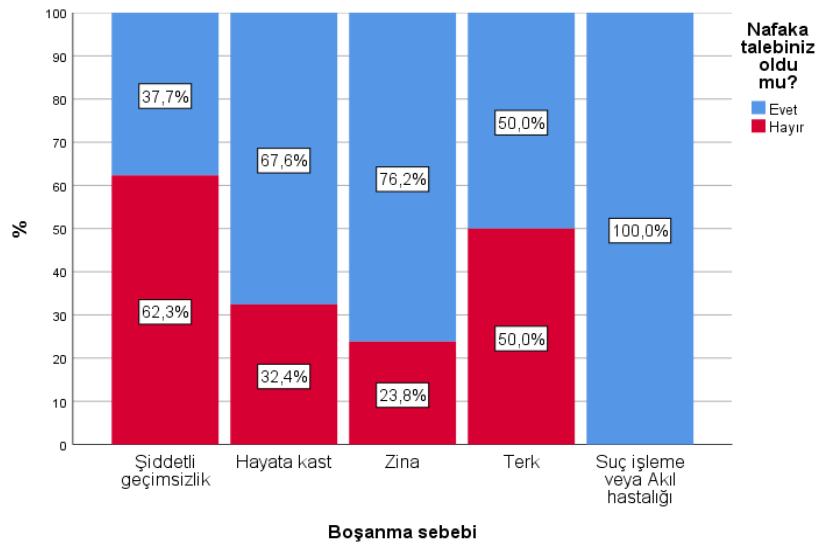
		Boşanma sebebi				Suç veya hastalığı	işleme Akıl
		Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk		
*S33	Evet	n	29 _a	25 _b	16 _b	4 _{a, b}	4 _{a, b}
		%	37.7	67.6	76.2	50.0	100.0
	Hayır	n	48 _a	12 _b	5 _b	4 _{a, b}	0 _{a, b}
		%	62.3	32.4	23.8	50.0	0.0
Total		n	77	37	21	8	4
		%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

*33. Nafaka talebiniz oldu mu?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 18.240, $p = 0.001$

Not: a., b $p < 0.05$; aynı satırda farklı harf taşıyan oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede fark vardır.

Şekil-16: Boşanma Sebeplerine Göre Nafaka Talebinde Bulunma Durumlarının Dağılımı

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre çocuklarına boşanma haberini kimin söylediğine ilişkin dağılım Tablo 40'ta sunulmuştur. Bir katılımcı bu soruya “kimse”

şeklinde cevap vermiştir. İlgili analiz bu gözlem veriden çıkarılarak yapılmıştır. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların yarısı (%50,0) bu haberi kendilerinin söylediğini belirtirken, %35,7'si eski eşinin söylediğini ifade etmiştir. Birlikte söyleme (%5,7) ve çocuğun küçük olması nedeniyle söylememe (%8,6) oranları daha düşüktür. Hayata kast sebebiyle boşananların %54,1'i haberi kendisinin söylediğini, %37,8'i ise eski eşinin söylediğini belirtmiştir. Zina sebebiyle boşananların neredeyse tamamı (%95,2) haberi kendisinin söylediğini belirtmiştir. Eski eşin söyleme oranı ise %0,0'dır. Terk sebebiyle boşananların büyük çoğunluğu (%85,7) haberi eski eşinin söylediğini ifade ederken, kendisinin söyleme oranı yalnızca %14,3'tür. Suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların %75,0'i haberi kendisinin, %25,0'i ise birlikte söylediğini belirtmiştir. Birlikte söyleme ve çocuğun küçük olması nedeniyle söylememe oranları tüm gruplarda ya oldukça düşüktür ya da %0'dır (Şekil 17). Fisher's Exact Test sonuçlarına göre, boşanma sebebi ile çocuğa boşanma haberini kimin söylediği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($p < 0,001$). Çocuklara haberi kimin verdiği boşanma sebebine göre farklılık göstermektedir. Post-hoc testlerin sonuçlarına göre, zina sebebiyle boşananlarda haberi kendisinin söyleme oranı (%95,2), şiddetli geçimsizlik (%50,0), hayata kast (%54,1) ve terk (%14,3) sebebiyle boşananlara göre anlamlı düzeyde yüksekti ($p < 0,05$). Yine zina sebebiyle boşananlarda haberi eski eşinin söyleme oranı (%0,0), şiddetli geçimsizlik (%35,7), hayata kast (%37,8) ve terk (%85,7) sebebiyle boşananlara göre anlamlı düzeyde düşüktü ($p < 0,05$). Suç işleme/akıl hastalığı sebebiyle boşananlarda birlikte söyleme oranı (%25,0), hayata kast sebebiyle boşananlara kıyasla anlamlı düzeyde yüksekti ($p < 0,05$).

Tablo-40: Boşanma Sebeplerine Göre Çocuklara Haberi Veren Kişi Dağılımı

		Boşanma sebebi					Suç veya hastalığı	işleme Akıl
		Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk			
*S41	Ben	n	35 _a	20 _a	20 _b	1 _a	3 _{a, b}	
		%	50.0	54.1	95.2	14.3	75.0	
	Birlikte	n	4 _{a, b}	0 _b	0 _{a, b}	0 _{a, b}	1 _a	
		%	5.7	0.0	0.0	0.0	25.0	
	Çocuk küçük	n	6 _a	3 _a	1 _a	0 _a	0 _a	
		%	8.6	8.1	4.8	0.0	0.0	
	Eski eşim	n	25 _a	14 _a	0 _b	6 _a	0 _{a, b}	

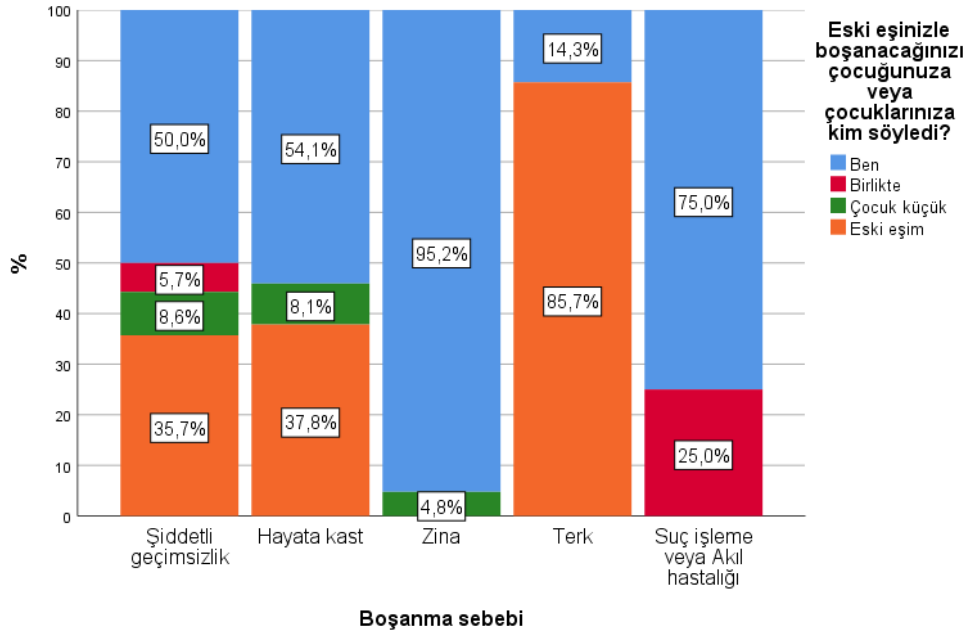
	%	35.7	37.8	0.0	85.7	0.0
Total	n	70	37	21	7	4
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

*41. Eski eşinizle boşanacağınızı çocuğunuza veya çocuklarınıza kim söyledi?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 30,722, $p < 0.001$

Not: a., b $p < 0.05$; aynı satırda farklı harf taşıyan oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede fark vardır.

Şekil-17: Boşanma Sebeplerine Göre Çocuklara Haberi Veren Kişi Dağılımı

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre çocuklarının psikolojik destek alma durumuna ilişkin dağılım Tablo 41'de sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların %11,3'ü, hayata kast sebebiyle boşananların %13,5'i ve zina sebebiyle boşananların %14,3'ü çocuklarının psikolojik destek aldığını belirtmiştir. Terk sebebiyle boşananların tamamı (%100,0) ve suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların tamamı (%100,0) çocuklarının psikolojik destek almadığını ifade etmiştir. Fisher's Exact Testi sonuçları, boşanma sebebi ile çocuğun psikolojik destek alması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir ($p = 0,906$). Katılımcıların çocuklarının boşanma nedeniyle psikolojik destek alma durumları boşanma sebeplerine göre farklılık göstermemiştir.

Tablo-41: Boşanma Sebeplerine Göre Çocuklarının Psikolojik Destek Alma Durumu Dağılımı

	Boşanma sebebi				
	Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	Suç işleme veya Akıl hastalığı

*S42	Evet	n	8	5	3	0	0
		%	11.3	13.5	14.3	0.0	0.0
	Hayır	n	63	32	18	7	4
		%	88.7	86.5	85.7	100.0	100.0
Total	n		71	37	21	7	4
	%		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

*42. Boşanma sürecinde çocuğunuz veya çocuklarınız psikolojik destek aldı mı?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 0.977, p = 0.906

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre çevrelerindeki boşanmış kişilere ilişkin dağılım Tablo 42'de sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların çoğunluğu çevrelerinde boşanan kişileri "akraba" (%32,5) ve "arkadaş" (%27,3) olarak belirtmiştir. Bu grupta "hiç boşanan yok" diyenlerin oranı %16,9'dur. Hayata kast sebebiyle boşananlarda da benzer bir dağılım gözlenmiş olup, en yüksek oranlar "akraba" (%35,1) ve "arkadaş" (%32,4) kategorilerindedir. Bu grupta da "hiç boşanan yok" diyenlerin oranı (%8,1) düşüktür. Zina sebebiyle boşananlarda da benzer bir dağılım gözlenmiştir, çoğunluğu çevrelerinde boşanmış "akraba" (%33,3) ve "arkadaş" (%33,3) olduğunu belirtmiştir, "hiç boşanan yok" diyenlerin oranı (%4,8) düşüktür. Terk sebebiyle boşananlarda "akraba" (%37,5) ve "anne-baba" (%25,0) kategorilerinde yoğunlaşma varken, suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananlarda en yoğun kategori "arkadaş" (%50,0) olarak belirlenmiştir. Bu iki grupta çevremde "hiç boşanan yok" diyen katılımcı olmamıştır (%0,0). Fisher's Exact Test sonuçlarına göre, boşanma sebebi ile 'çevresinde boşanan kişilerin' varlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($p = 0,601$, %99 GA = [0,588, 0,613]). Tüm gruplarda 'çevresindeki boşanan kişilerin' dağılımı benzerdir, yani çevrelerindeki boşanan kişilerin varlığı veya yakınlığına göre boşanma sebepleri farklılık göstermemektedir.

Tablo-42: Boşanma Sebeplerine Göre Çevresindeki Boşanan Kişilerin Dağılımı

		Boşanma sebebi					Suç veya hastalığı	işleme Akıl
		Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk			
*S43	Yok	n	13	3	1	0	0	
		%	16.9	8.1	4.8	0.0	0.0	
	Akraba	n	25	13	7	3	0	
		%	32.5	35.1	33.3	37.5	0.0	
	Anne-Baba	n	5	5	3	2	1	
		%						

	%	6.5	13.5	14.3	25.0	25.0
Arkadaş	n	21	12	7	1	2
	%	27.3	32.4	33.3	12.5	50.0
Kardeş	n	13	4	3	2	1
	%	16.9	10.8	14.3	25.0	25.0
Total	n	77	37	21	8	4
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

*43. Çevrenizde hiç boşanan var mı? Varsa Kim veya kimler?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 13.083, $p = 0.601$, %99 GA [0.588, 0.613], başlangıç çekirdeği 2000000 olarak belirlenen ve 10.000 Monte Carlo örnekleme üzerinden hesaplanmıştır.

Katılımcıların boşanma sebeplerine göre dava sürelerinin dağılımı Tablo 43'te sunulmuştur. Şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananların büyük çoğunluğu davanın 4-12 ay (%67,1) ve 1 ay veya daha kısa (%17,1) sürdüğünü bildirmiştir. Hayata kast sebebiyle boşananların büyük çoğunluğu davasının 4-12 ay (%62,2) ve 1 yıldan uzun (%32,4) sürdüğünü bildirmiştir. Zina sebebiyle boşananların çok büyük çoğunluğu davanın 4-12 ay içinde sonuçlandığını, kalan %9,5'i ise 1 yıldan uzun sürede sonuçlandığını bildirmiştir. Terk sebebiyle boşananların %87,5'i davanın 4-12 ay sürdüğünü, suç işleme veya akıl hastalığı sebebiyle boşananların ise yarısı (%50,0) davanın 1 yıldan uzun sürdüğünü ifade etmiştir (Şekil 18). Fisher's Exact Test sonucunda, boşanma sebebi ile dava süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($p = 0,005$). Post-hoc testlerin sonuçlarına göre, zina sebebiyle boşananlarda 4-12 ay süren davaların oranı (%90,5), suç işleme/akıl hastalığı sebebiyle boşananlara (%25,0) kıyasla anlamlı düzeyde yüksekti ($p < 0,05$). Hayata kast sebebiyle boşananlarda 1 yıldan uzun süren davaların oranı (%32,4), şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşananlardaki orana (%9,2) göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksekti ($p < 0,05$).

Tablo-43: Boşanma Sebeplerine Göre Dava Sürelerinin Dağılımı

		Boşanma sebebi				
		Şiddetli geçimsizlik	Hayata kast	Zina	Terk	Suç işleme veya akıl hastalığı
1 ay veya daha kısa	n	13a	1a	0a	1a	1a
	%	17.1	2.7	0.0	12.5	25.0
*S44 2 - 3 ay	n	5a	1a	0a	0a	0a
	%	6.6	2.7	0.0	0.0	0.0
4 - 12 ay	n	51a, b	23a, b	19b	7a, b	1a
	%	67.1	62.2	90.5	87.5	25.0

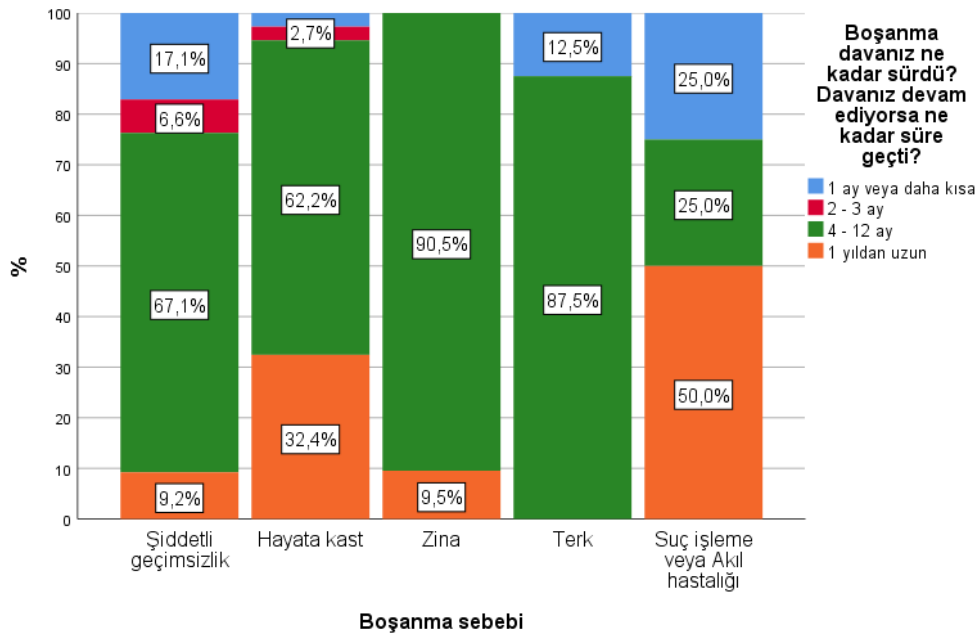
	1	yıldan	n	7a	12b	2a, b	0a, b	2a, b
	uzun	%	%	9.2	32.4	9.5	0.0	50.0
Total		n	76	37	21	8	4	
		%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

*44. Boşanma davanız ne kadar sürdü? Davanız devam ediyorsa ne kadar süre geçti?

Fisher-Freeman-Halton Exact Test İstatistiği = 24.440, $p = 0.005$

Not: a., b $p < 0.05$; aynı satırda farklı harf taşıyan oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede fark vardır.

Şekil-18: Boşanma Sebeplerine Göre Dava Sürelerinin Dağılımı

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada Bolu ilinde boşanmayı etkileyen faktörler araştırılmış ve elde edilen sonuçlar literatürdeki diğer araştırmalarla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde, artan boşanma oranlarının bölgesel değişkenlerin yanı sıra kültürel, siyasi ve ekonomik değişkenlerden de etkilenen dünya çapında bir sorun olduğu görülmektedir. Araştırma bulgularına göre ekonomik değişkenler boşanma konusunda belirleyici bir unsurdur. Literatürdeki benzer bulgulara göre, ekonomik gerileme dönemlerinde boşanma oranları artmaktadır (Yıldırım, 2004; Topbaş ve Kurt, 2007; Burstein, 2007).

Çalışmanın sonuçları, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, evlilik öncesi birlikte geçirilen süre, evlilik yaşı, eşler arasındaki yaş farkı, evlilik biçimi, evlilik süresi, anlaşmazlık sıklığı ve şiddet gibi bir dizi özelliğin boşanma nedenleriyle güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bulgular ile literatürdeki diğer çalışmaların bulguları arasında benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. Cinsiyet ve boşanma nedenleri değişkenlerine göre, kadınların aldatma, şiddetli geçimsizlik ve intihar girişimi gibi nedenlerle boşanma davası açma olasılığı daha yüksektir. Bu sonuç literatürdeki diğer araştırma bulgularıyla uyumludur. Örneğin, Amato ve Previti (2003) kadınlar arasında boşanma gerekçeleri arasında şiddet ve zinanın daha yaygın olduğunu bildirmiştir. Benzer şekilde, Türkiye'de yapılan bir çalışmada da kadınlar arasında en sık görülen boşanma nedenlerinin geçimsizlik ve şiddet olduğu bulunmuştur (Kocacık ve Doğan, 2006). Toplumsal cinsiyet normları ve kadınların evlilikte yaşadıkları şiddet ve eşitsizlik bu durumu açıklamak için kullanılabilir.

Mevcut araştırmada yaş ile boşanma nedenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bununla birlikte, literatür boşanmanın yaştan önemli ölçüde etkilendiğini iddia etmektedir. Örneğin Glenn ve Kramer'e (1987) göre genç yaşta evlilik boşanma olasılığını artırmaktadır. Bu durumun nedeni, genç çiftlerin evliliklerinde ortaya çıkan zorluklarla başa çıkmak için daha az donanımlı olmalarıdır. Ancak mevcut çalışmada yaş grupları arasında anlamlı bir fark bulunmaması, örneklem büyüklüğü ve yaş dağılımı gibi diğer faktörlerin bir sonucu olabilir.

Dolayısıyla genç yaşta evlilik ile boşanma konusunda mevcut çalışmadan elde edilen bulguların “her dönem” anlamsız olduğunu belirtmek mümkün değildir.

Eğitim durumu kapsamında boşanma nedenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bununla birlikte, araştırmalar boşanmanın eğitim düzeyinden önemli ölçüde etkilendiğini göstermektedir. Örneğin Teachman (2002), daha yüksek eğitim seviyesine sahip olanların boşanma ihtimalinin daha düşük olduğunu iddia etmiştir. Bu durumun bir açıklaması, daha yüksek eğitim seviyesine sahip kişilerin evlilik sorunlarıyla başa çıkmak için daha donanımlı olmalarıdır. Örneklemin eğitim düzeyi dağılımının homojen olmaması, bu ilişkinin bizim çalışmada bulunmamasının nedeni olabilir. Çünkü Türkiye de dâhil olmak üzere özellikle eğitim seviyesi yüksek toplumlarda başta kadınlar olmak üzere her kesimden insan kendilerini geliştirmek için çabalamakta, evlilik bu bakımdan bir “yük” olarak değerlendirilebilmektedir.

Evlilik öncesinde birlikte geçirilen zamanın boşanma nedenleri üzerinde belirgin bir etkisi yoktur. Bununla birlikte, araştırmalar evlilik öncesi birlikte geçirilen zamanın evlilik uyumunu önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Örneğin Larson ve Holman'a (1994) göre, evlilik öncesinde birlikte zaman geçirmek çiftlerin birbirlerini daha iyi anlamalarına ve evlilikle ilgili sorunlara hazırlıklı olmalarına yardımcı olmaktadır. Örneklemdeki katılımcıların evlenmeden önce birlikte geçirdikleri sürenin kısa olması, bu ilişkinin araştırmada neden yer almadığını açıklamaktadır.

Boşanma nedenleri evlilik sürecinde yaşanan çatışmalardan ve şiddetten önemli ölçüde etkilenmektedir. Özellikle, şiddete maruz kalanlar arasında şiddetli geçimsizlik ve intihar girişimlerinin daha sık boşanma nedeni olduğu görülmüştür. Bu sonuç literatürdeki diğer araştırma bulgularıyla da uyumludur. Örneğin Johnson ve Leone'ye (2005) göre eş şiddeti boşanma olasılığını önemli ölçüde artırmaktadır. Aynı şekilde, Türkiye'de yapılan bir araştırma da şiddetin önemli bir boşanma nedeni olduğunu ortaya koymuştur (Elmas ve Adak, 2023).

Boşanma sürecinde profesyonel yardım alanların oranı görece düşüktür. Bu durum, boşanma sürecinde hukuki ve psikolojik destek sistemlerinin yetersizliğini göstermektedir. Literatür, insanların psikolojik refahının boşanma sürecinde aldıkları yardımdan olumlu yönde etkilendiğini iddia etmektedir. Örneğin Amato'ya (2000)

göre, boşanma sürecinde psikolojik yardım almak, insanların bu süreci daha sağlıklı bir şekilde atlatmalarını sağlamaktadır. Dolayısıyla, boşanma sürecindeki kişiler için mevcut destek sistemlerinin genişletilmesi kritik önem taşımaktadır.

Mali konulardaki istikrarsızlık çiftleri daha gergin hale getirmekte, bunun da zaman içinde evliliğe zarar verdiği düşünülmektedir. Boşanma olasılığını etkileyen bir diğer unsur da eşler arasındaki evliliklerin niteliğidir. Bulgulara göre, insanlar boşanmalarının nedeni olarak genellikle iletişim eksikliğini ve özellikle de empati kuramamayı göstermektedir. Literatürü tamamlayan ve iyi iletişim becerilerine sahip çiftlerin daha güçlü ilişkiler kurduğunu gösteren çalışmalar da bu sonucu desteklemektedir (Aktaş, 2018; Durualp, Kaytez ve Girgin, 2017; Mortelmans, 2020).

Boşanma oranları, kadınların ekonomik hayata katılımının artmasına paralel olarak yükselmektedir. Boşanma, geleneksel aile biriminin parçalanması ve kadınların ekonomik bağımsızlık kazanmasıyla eşler arasında ortaya çıkan eşitsiz güç dengesizliğinden kaynaklanabilir. Eşler arasındaki sorumlulukların yeniden tanımlanması, kadın hareketlerinin ve feminist farkındalığın artmasının bir sonucu olarak önemli hale gelmiştir (Ruspini, 2018). Bazı insanlar bu değişimi uyum sağlanabilecek bir süreç olarak görürken, diğerleri için bu durum anlaşmazlık ve çekişmeye neden olmaktadır.

Boşanma oranları da kültürel değişkenlerden etkili bir şekilde etkilenmektedir. Aile bütünlüğünün korunmasına verilen önem nedeniyle geleneksel toplumlarda boşanma oranlarının düşük olduğu görülmüştür. Ancak modernleşme ve bireyselleşme yaklaşımının gelişmesi boşanmaya bakışı da değiştirmiştir. Eşler üzerindeki aile baskısı ve köken ailelerin evliliğe dahil olması da boşanma nedenleri arasında sayılmaktadır (Bulut, 2008; Eyce, 2002).

Boşanma nedenleri ile bir dizi demografik, evlilik öncesi, evlilik ve boşanma süreci özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışma, aile danışmanlığı uygulamaları, ilgili politikalar ve gelecekteki araştırmalar için bulgular sunmayı da amaçlamaktadır. Örneğin boşanmanın en yaygın nedenlerinin anlaşmazlık ve şiddet olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle aile danışmanlığı süreçlerinde çatışma ve şiddetle mücadele eden çiftler için özel programlar oluşturulmalıdır. Bu programların hedefleri

şiddet döngüsünü kesmek, çiftlere anlaşmazlık çözüm tekniklerini öğretmek ve iletişim becerilerini geliştirmek olmalıdır.

Bunun yanı sıra boşanma nedenlerinin evlilik öncesinde birlikte geçirilen süreden çok fazla etkilenmediği belirtilmiştir. Öte yandan evlilik öncesi danışmanlık hizmetleri, çiftlerin evliliklerinde ortaya çıkacak zorluklara hazır olmalarına yardımcı olabilir. Bu nedenle, evlilik öncesi danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması kritik önem taşımaktadır. İnsanların küçük bir yüzdesinin boşanma süreci boyunca profesyonel yardım aldığı kaydedilmiştir. Bu sebeple, boşanma sürecinde insanlara psikolojik yardım sunacak sistemlerin oluşturulması kritik önem taşımaktadır. Bu stratejiler, insanların boşanma sürecini daha sağlıklı bir şekilde geçirmelerine yardımcı olabilir.

Boşanmanın başlıca nedenlerinden birinin şiddet olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle şiddeti önleyici yasaların oluşturulması ve uygulanması büyük önem taşımaktadır. Burada şiddet olarak belirtilen durum hem fiziksel hem de psikolojik şiddeti kapsamaktadır. Toplumsal farkındalığın artırılması, şiddet mağdurlarının korunması ve şiddet uygulayanların rehabilite edilmesi bu önlemlerin ana hedefleri olmalıdır. Ayrıca, evlilik ve aile konularında bilginin artırılması, insanların evlilikle birlikte gelen zorluklara hazırlanmalarına yardımcı olması bakımından oldukça önemlidir.

İnsanlar boşanma sürecinde yasal destek sistemleri oluşturarak bu süreci daha adil bir şekilde atlatabilirler. Özellikle kadınlar ve çocuklar için koruyucu önlemler bu süreçlerin bir parçası olmalıdır.

Gelecekte yapılacak çalışmalarda boşanma nedenlerinin zaman içinde nasıl değiştiğine bakmak için boylamsal çalışmalar kullanılabilir. Bu tür çalışmalar sayesinde boşanma gerekçelerinin dinamiklerini daha iyi anlayabilmek mümkündür. Mevcut çalışmanın tasarımı niceldir. Boşanma nedenlerine daha yakından bakmak için gelecekte nitel çalışmalar da yapılabilir. Bu tür çalışmalar, insanların boşanma deneyimlerine ilişkin ilave içgörü sağlayabilir. Bu çalışmada Türkiye'de boşanma nedenleri araştırılmıştır. Gelecekte yapılacak çalışmalar, çeşitli kültürel durumlarda

boşanma nedenlerini inceleyerek bu konuya ilişkin daha kapsamlı bir anlayış kazandırabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, A. (1990). *Türk aile yapısı ve Kızılcahamam aile yapısı üzerine bir araştırma*. Basılmamış doktora tezi.
- Acar, H. İ. (2010). *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Adak, N. (2007). Kadınların ikilemi: iş ve aile yaşamı. *Sosyoloji Dergisi*, 17(1), 137–152.
- Aksan, G. ve Altunsu Sönmez, Ö. (2019). *Boşanma Sürecinde Sosyal Destek*. Ankara: Çizgi Kitabevi Yayınları
- Aksu, L. (2018). İşsizlik, suç, boşanma, intihar oranları ile iktisadi büyümeilişkisinin nedensellik testleri ile analizi: Türkiye örneği. *Journal of Economic Policy Researches*, 5(2), 58-100.
- Akşit, B. (1987). Kırsal Dönüşüm ve Köy Araştırmaları. *Türkiye’de Tarımsal Yapılar (1923-2000)*.
- Aktaş, Ç. (2018). Boşanmanın erkekler üzerindeki etkisi: İstanbul örneği. *İmgelem*, 2(2), 29-57.
- Akyüz, E. (1983). *Medeni kanuna göre müşterek hayatın tatili, ayrılık ve boşanmada çocuğun korunması*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of marriage and family*, 62(4), 1269-1287.
- Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of marriage and family*, 62(4), 1269-1287.
- Amato, P. R., & Previti, D. (2003). People's reasons for divorcing: Gender, social class, the life course, and adjustment. *Journal of family issues*, 24(5), 602-626.
- Arıkan, Ç. (1992). *Yoksulluk, Evlilikte Geçimsizlik ve Boşanma*, Şafak Matbaacılık, Ankara.
- Arıkan, Ç. (1996). *Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları*, TC Başbakanlık ve Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.

- Artar, F. (2022). Ruşen Keleş'in Çalışmasından 50 Yıl Sonra Yeniden Eski Ankara'da Bir Şehir Tipolojisi. *İdealkent*, 13(37), s. 1216-1245.
- Aughinbaugh, A., Robles, O., & Sun, H. (2013). Marriage and divorce: Patterns by gender, race, and educational attainment. *Monthly Lab. Rev.*, 136, 1.
- Ay, S. (2000). *Birliktelikleri devam eden ailelerin yapı ve işlevleri ile boşanmış ailelerin yapı ve işlevlerinin karşılaştırılması* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Aydın, O., & Baran, G. (2010). Toplumsal değişme sürecinde evlenme ve boşanma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), 117-126.
- Başkaya, Z., & Ünal, A. (2017). Türkiye'de Evlenme ve Boşanma Oranlarının İller Düzeyinde Zamansal Değişimi (2001-2015). *Journal of International Social Research*, 10(53).
- Battal, A. (2008). *Boşanma Sebepleri, Bilimsel Araştırma Projesi Uygulama Sonuçları, Nihai Rapor*. İstanbul: Eflatun Matbaacılık.
- Berktaş, F. (2004). Kadınların insan haklarının gelişimi ve Türkiye. *Sivil toplum ve demokrasi konferans yazıları*, 7(1).
- Beşpınar, F. U., & Beşpınar, L. Z. (2017). Türkiye'de hane halkı yapıları ve evlilik pratiklerinde ikili resim: geleneklerin yanı sıra değişimin yansımaları. *Nüfus-bilim Dergisi*, 39(1), 109-149.
- Bilici, A. B. (2014). Boşanma sürecinin çocuklar üzerindeki psiko-sosyal etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2), 79-110.
- Bridge, E. N. (2019). Review of a case study in light of Bowen theory: Differentiation of self. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(5), 65-72.
- Bulut, D. M. (2008). Kadınlarda Boşanma ve Kültür İlişkisi. *Journal of Society & Social Work*, 19(2).
- Bulut, M. (2011). Mardin'de Evlilikler. *folklor/edebiyat*, 17(66), 65-79.
- Burstein, N. R. (2007). Economic influences on marriage and divorce. *Journal of Policy Analysis and Management*, 26(2), 387-429.

- Caarls, K., & de Valk, H. A. G. (2018). Regional Diffusion of Divorce in Turkey. *European journal of population*, 34(4), 609–636.
- Cafrı, R., & Çukadar, P. Ö. (2018). Boşanmanın Sosyo-ekonomik Nedenleri Üzerine Mekansal Ekonometrik Bir İnceleme. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 407-424.
- Can, Y., & Aksu, N. B. (2016). Boşanma sürecinde ve sonrasında kadın. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58).
- Canatan, K., & Yıldırım, E. (2011). *Aile Sosyolojisi*, (2. Baskı). Açılım Kitap, İstanbul.
- Cihan, Ü. (2015). *Boşanan Kadının Durumu Elazığ İli Örneği*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Cooke, L. P. (2006). Cinsiyet bağlamında “yapmak”: Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri’nde hane halkı pazarlığı ve boşanma riski. *Amerikan Sosyoloji Dergisi*, 112(2), 442-472.
- Cüceloğlu, D. (1998). *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Çiçek, Z. (2014). Boşanmanın sosyolojik analizi: Denizli kenti örneği.
- Çimen, L. K. (2008). *Türk Töresinde Kadın ve Aile*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Demir, E. (2023). Uluslararası Göç Teorileri Üzerine Sosyoekonomik Bir Değerlendirme. *Turkish Academic Research Review*, 8(4), 1407-1428.
- Demir, P. Ö. (2004). *Yeni medenî kanunda evli kadınların hukukî durumu ile ilgili yenilik ve değişiklikler*. Vedat Kitapçılık.
- Dızman, Z. Ş. (2019). Sosyal Medyanın Boşanmaya Etkileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 548-555.
- Doğan, İ. (1999). Sivil Toplumun Kültürel Temelleri. *Polis Bilimleri Dergisi*, 1(4), 133-146.
- Doğan, İ. (2001). *Vatandaşlık demokrasi ve insan hakları*. Ankara: Pegem Akademi.

- Doğan, Ş. (2016). Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar: Boşanmayı Artırıcı veya Engelleme Faktörlere Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması I. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 991-1011.
- Duman, M. Z. (2012). Aile kurumu üzerine tarihsel bir okuma girişimi ve muhafazakâr ideolojinin aileye bakışı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 19-51.
- Dural, M., Ögüz, T., & Gümüş, M. A. (2018). *Türk Özel Hukuku, C. III–Aile Hukuku*, 13. Baskı, Filiz Kitapevi, İstanbul.
- Duralp, E., Kaytez, N., & Girgin, B. A. (2017). Evlilik doyumu ve maternal bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(2).
- Eckstein, Z., & Lifshitz, O. (2011). Dynamic female labor supply. *Econometrica*, 79(6), 1675-1726.
- Elmas, Ç., & Adak, N. (2023). Türkiye’de Boşanma Nedenlerinin Toplumsal Kökenleri ve Boşanma Sonrası Deneyimler. *İstanbul University Journal of Sociology*, 43(1), 84-97.
- Engin, E., & Demir, S. (2022). Covid-19 Pandemi Sürecinde Boşanma ve Boşanmanın Ruh Sağlığına Etkileri. *International Journal of Social Sciences (IJSS)/Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(25).
- England, P. (2010). The gender revolution: uneven and stalled. *Gender & Society*, 24(2), 149–166.
- Ercan, D. (2017). *Aile danışmanlığı almayı kabul eden ve reddeden evli çiftlerde boşanmayı düşünme nedenleri* (Master's thesis, Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey)).
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Alkım Yayınları.
- Erden, M. (2007). *Eğitim bilimlerine giriş*. Arkadaş.
- Ergil, D. (1984). *Toplum ve İnsan*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Ergün, M. (1987). *Eğitim ve toplum: Eğitim sosyolojisine giriş*. Ocak Yayınları.

- Erickson, M. L. (1963). Common Sense about Young Offenders.
- Erickson, S. K., & McKnight Erickson, M. S. (1988). Dan and Linda: A typical divorce mediation case. *Mediation Q.*, 3.
- Ersöz, O. (2019). 4721 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nda Düzenlenen Boşanma Sebeplerine Genel Bakış. *The Journal of Social Science*, 3(5), 230-247.
- Eyce, B. (2002). Demografik özelliklere göre Türkiye'de boşanma. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (14), 81-98.
- Glenn, N. D., & Kramer, K. B. (1987). The marriages and divorces of the children of divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 811-825.
- Goody, J. (2004). *Avrupa'da Aile*, (Serpil Arısoy, çev.), İstanbul, Literatür Yayıncılık.
- Gökalp, Z. (1976). *Türk Medeniyeti Tarihi*. Kültür Bakanlığı Ziya Gökalp Yayınları: 8, İstanbul: Güneş Matbaacılık.
- Gökce, B. (2020). Boşanmış ebeveynlerin boşanma nedenleri ve boşanma kararlarına ilişkin bir nitel araştırma.
- Gregory, N. Ö. (2016). Boşanma mı yoksa çocuk için evliliği sürdürmek mi? Çocuğun psikolojik uyumu açısından önemli bir soru. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(3), 275-289.
- Gubbels, R. (1971). Seminaire D'tudes Des Roles Familiaux Dans Les Cnilisation Differentes. *Edition De L'institut De Sociologie De L'universite Libre De Bruxelles*.
- Güçlü, S. (Ed.) (2011). *"Kurumlara Sosyolojik Bakış"*, Kitabevi Yayınları, Sosyoloji Dizisi 8, İstanbul.
- Güven, N., & Köroğlu, A. (2023). Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrası Psikososyal Uyum: Trabzon İli Örneği. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu Özel Sayısı), 1-24.
- Helvacı, S. (2002). İsviçre ve Türk Hukuklarında Boşanma Sebepleri. *Prof. Dr. Ömer Teoman'a*, 55, 1151-1169.

- IBM. (2023). Crosstabs:Options: <https://www.ibm.com/docs/en/spss-statistics/beta?topic=crosstabs-options> adresinden alındı.
- IBM. (2023). The Fisher Exact test for an RxC table is the Fisher-Freeman-Halton Test: <https://www.ibm.com/support/pages/fisher-exact-test-rxc-table-fisher-freeman-halton-test> adresinden alındı.
- İğdeli, A., & Ay, Merve (2021). Boşanmanın Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Türkiye İçin Bölgesel Panel Veri Analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(1), 1-22.
- Johnson, M. P., & Leone, J. M. (2005). The differential effects of intimate terrorism and situational couple violence: Findings from the National Violence Against Women Survey. *Journal of family issues*, 26(3), 322-349.
- Karakaya, H. (2018). Toplumsal cinsiyet bağlamında boşanma/boşanma süreci ve kadın: elazığ örneği. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 261-291.
- Karataş, E. (2019). *Boşanmış aile çocuklarındaki uyum problemleri: Ortak ebeveynlik açısından bir inceleme* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kavas, S., & Thornton, A. (2013). Adjustment and Hybridity in Turkish Family Change: Perspectives from Developmental Idealism. *Journal of Family History*, 38(2), 223-241.
- Kaya, K. ve Tan E. G. (2020). Boşanma ve Erken Boşanmaların Artış Nedenleri. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(9), 708-728.
- Kaya, K., & Eren, G. T. (2020). Boşanma ve erken boşanmaların artış nedenleri. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(9), 708-728.
- Keskin, I. (2007). *Boşanmanın Sosyolojik ve Psikolojik Nedenleri ve Boşanmanın Ortaya Çıkardığı Sonuçlar (Niğde İli Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Kessler, S. (1975). The American way of divorce: Prescriptions for change.
- Kır, İ. (2010). "Eğitimin Toplumsal Temelleri" *Eğitim Bilimine Giriş*, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

- Kızılçelik, S. (2013). *Burjuva Sosyolojisi*, 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Kitson, G. C., Babri, K. B., Roach, M. J., & Placidi, K. S. (1989). Adjustment to widowhood and divorce: A review. *Journal of Family Issues*, 10(1), 5-32.
- Kneip, T., & Bauer, G. (2009). Did unilateral divorce laws raise divorce rates in Western Europe? *Journal of Marriage and Family*, 71(3), 592-607.
- Kocacik, F., & Dogan, O. (2006). Domestic violence against women in Sivas, Turkey: survey study. *Croatian medical journal*, 47(5), 742-749.
- Koç, İ. (2014). Change in family structure in Türkiye: 1968-2011. In M. Turgut & Feyzioğlu, S. (Eds.), *The ministry of family and social policies general directorate of family and community services, research on family structure in türkiye findings, and recommendations* (pp. 23-53): İstanbul: Çizge Tanıtım ve Kirtasiye Ltd. Şti.
- Koç, P., ve Kutlar, A. (2021). *The effects of economic recessions on divorce rates: A research on Turkey*. *Sosyoekonomi*, 29(49), 65-84. <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2021.03.04>
- Köroğlu, T. (2013). *Üniversite Gençliğinin Evlilik, Aile ve Boşanma Konusundaki Düşünce ve Görüşleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Karabük Üniversitesi Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Kubler-Ross, E. (1969). *On Death and Dying*, New York: Macmillan Co.
- Larson, J. H., & Holman, T. B. (1994). Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 228-237.
- McHugh, M. L. (2013). The chi-square test of independence. *Biochemia medica*, 23(2), 143-149.
- Mehta, C. R., & Patel, N. R. (1996). SPSS exact tests, version 7.0 for Windows. SPSS. Inc., Chicago, IL.
- Moffitt, R. (2000). Welfare benefits and female headship in U.S. time series. *American Economic Review*, 90(2), 373-377.

- Mortelmans, D. (2020). Economic consequences of divorce: A review. *Parental life courses after separation and divorce in Europe*, 23-41.
- Murdock, G.P. (1949). *Social Structure*. New York: Macmillan.
- Oy, O. (2008). *Boşanma. İstanbul*: Beta Yayıncılık.
- Ökten, Ş. (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin toplumsal cinsiyet düzeni. *Journal of International Social Research*, 2(8).
- Özbay, F. (2014). Demografik Dönüşüm Sürecinde İktidar, Kadın ve Aile. *Başka Bir Aile Anlayışı Mümkün Mü?*, 106-111.
- Özbolat, A. (2016). Beşikten mezara: yaşlılığın sosyolojisi ve din-Adana örneği. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 16(2), 53-76.
- Özburun, N. (2018). Derleme: Genel sistem teorisinden etkilenen aile terapisi modellerinin karşılaştırılması. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 1(2), 172-188.
- Özdemir, P. (2013). *Boşanma Sürecindeki Çiftlerin Sorun Çözme Becerilerinin İncelenmesi (Ordu İli*
- Özey, R. (2016). Bölgesel Coğrafya Serüveninde Yanılgılar, *Marmara Coğrafya Dergisi*, (34), 98-106.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede Yaşam ve İletişim*, Pedrem Yayınları, Ankara.
- Özgüven, İ. E. (2014). *Evlilik ve aile terapisi*. Nobel.
- Özkalp, E. (2009). *Sosyolojiye Giriş*, (17. Baskı), Ekim Yay.
- Özkalp, E. (2011). *Sosyolojiye Giriş*. Bursa: Ekin Yayınları.
- Özkiraz, A., & Baş, G. İ. (2016). Osmanlıdan Günümüze Türk Toplumunda Aile Yapısı ve Boşanma. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(30), 87.
- Parsons, T. (1949). The social structure of the family. In R. Anshen (Ed.), *The family: Its function and destiny* (pp. 173–201). Harper & Bros.

- Parsons, T., & Bales, R. F. (1955). *Family: Socialization and interaction process*. The Free Press.
- Popenoe, D. (1996). *Life without father: Compelling new evidence that fatherhood and marriage are indispensable for the good of children and society*. Simon and Schuster.
- Poortman, A.R., ve Kalmijn, M. (2002). Women's labour market position and divorce in the Netherlands: Evaluating economic interpretations of the work effect. *European Journal of Population*, 18, 175–202.
- Ruspini, E. (2013). *Diversity in family life*. Policy Press.
- Ruspini, E. (2018). Families in Uncertain Times: Sociological Perspectives on Family Formation. *Marriage, Families & Spirituality*, 24(2), 164-178.
- Sandalcılar, A. R. (2012). İşsizlik Boşanmayı Etkiliyor Mu? Bölgesel Panel Nedensellik/ Does Unemployment Effect Separations? Regional Panel Causality. *Ege Akademik Bakış*, 12(2), 225-238.
- Sayan-Karahan, A. (2012). *Boşanma sonrası yaşama uyum*. Hacettepe Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Sayar, K. (2006). *Ruh hali*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Sayer, L. C., England, P., Allison, P. D., & Kangas, N. (2011). She left, he left: How employment and satisfaction affect women's and men's decisions to leave marriages. *American Journal of Sociology*, 116(6), 1982-2018.
- Saygılıgil, F. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*, Dipnot Yayınları, 1. Baskı, Ankara.
- Sayın, Ö. (1985). *Sosyolojiye Giriş*. Bilim Dizisi, No: 1, İzmir: Erdem Kitabevi.
- Sayın, Ö. (2020). *Aile Sosyolojisi*. Sosyoloji Dizisi, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Schoen, R., Astone, N. M., Kim, Y. J., Rothert, K., & Standish, N. J. (2002). Women's employment, marital happiness, and divorce. *Social forces*, 81(2), 643-662.
- Stack, S. & Eshleman J., R. (1998). "Marital Status And Happiness: A 17-Nation Study", *Journal Of Marriage And Family*. 60(2), 527-536.

- Şen, B. (2013). *Boşanma Süreci ve Arabuluculuğu*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Şentürk, E. (2019). *Anne babası boşanma aşamasında olan çocukların algıladıkları anne baba tutumları ile boşanma sürecine uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Tarhan, N. (2010). *Son Sığınak Aile*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Tarhanacı, M. (2017). Boşanma Avukatlarının Anlatısıyla Trabzon'da Aile ve Boşanma Olgusu. *İmgelem*, 1(1), 89-120.
- TAŞ, A. (2006). *Devlet İstatistik Enstitüsü Boşanma İstatistikler Analizi: 1930-2000*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Lisans Bitirme Tezi, İstanbul.
- TC. Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2016). *Türk Aile Yapısı Araştırma Raporu*.
- Teachman, J. D. (2002). Stability across cohorts in divorce risk factors. *Demography*, 39, 331-351.
- Tezcan, S., & Coşkun, Y. (2004). Türkiye'de 20. Yüzyilin Son Çeyreğinde Kadınlarda İlk Evlenme Yaşı Değişimi Ve Günümüz Evlilik Özellikleri. *Nüfusbilim Dergisi*, 26(1), 15-34.
- Timurturkan, M. (2012). Aile Birliğinin bozulması: Boşanma ve yeniden evlenme. N. Adak (Ed.), *Değişen toplumda değişen aile: sosyolojik tartışmalar*. Siyasal Kitapevi.
- Topbaş, F., & Kurt, S. (2007). İşsizlik ve boşanma ilişkisi: 1970–2005 Var analizi. *Journal of Management and Economics Research*, 5(7), 30-43.
- Topçuoğlu, A. (2010). *Türkiye'de Aile Değerleri Araştırması*, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Araştırma Serisi.
- Turğut, F. (2017). Tarihsel Süreçte Aile Kurumunun Dönüşümü ve Geleceğine Yönelik Çıkarımlar. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 1(1), 93-117.
- Türk Medeni Kanunu (TMK). (2001). Türkiye Cumhuriyeti, 4721, <http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>.

- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2021). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması*.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2024). *Evlenme Ve Boşanma İstatistikleri, 2023*.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). *Aile Yapısı Araştırması, 2021*. Yazar.
- Uğur, S. B. (2014). Boşanma sürecinin akademisyen kadınlar üzerine etkileri (Akdeniz Üniversitesi örneği).
- Ünal, A. (2016). *Sosyal bir olgu olarak boşanmanın nedenleri ve sonuçları* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Ünal, V., (2013). Geleneksel Geniş Aileden Çekirdek Aileye Geçiş Sürecinde Boşanma Sorunu ve Din. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(26), 588-601.
- Wallace, R. A., & Wolf, A. (2004). *Çağdaş sosyoloji kuramları*. Çev. Leyla Elburuz & Rami Ayas. İzmir: Punto Yay.
- Wiseman, R. S. (1975). Crisis theory and the process of divorce. *Social Casework*, 56(4), 205-212.
- Yapıcı, Ş. (2010). Türk toplumunda aile ve eğitim ilişkisi. *Turkish Studies*, 5(4), 1544-1570.
- Yıldırım, N. (2004). Türkiye’de Boşanma ve Sebepleri, *Bilig (Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi)*,
- Yıldırım, N. (2004). Türkiye’de boşanma ve sebepleri. *Bilig*, (28), 59-81.
- Yörükoğlu, A. (1997). *Gençlik Çağı*, Özgür Yayıncılık, İstanbul.
- Yüce, T. ve Yaman, Ö. M. (2022). Aile Mahkemelerinde Görev Yapan Sosyal Çalışmacıların Boşanma Olgusuna İlişkin Düşünceleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22 (57), 825-862.

EKLER

ANKET

“Boşanmaya etki eden faktörlerin incelenmesi: Bolu Örneği” konusunda Bolu İlinde bir araştırma yapmaktayım. Bu araştırmanın amacı Bolu İlinde yaşayan ve boşanma nedeniyle Aile Mahkemelerine başvurmuş bireylerin boşanma nedenlerini belirlemektir. Bilimsel araştırma amacı ile yapılan bu çalışma da kişisel bilgiler açıklanmayacak, gizli kalacaktır.

İçtenlikle soruları yanıtlamanız, ülkemizde boşanmalar konusunda yapılacak olan diğer çalışmalara ve kaynaklara yol göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı

Muhammed Buğra DİNÇ
Selçuk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Aile Danışmanlığı ve Eğitimi ABD

1. Cinsiyetiniz

() Erkek () Kadın

2. Kaç yaşındasınız?

.....

3. Eğitim durumunuz nedir?

() Okur-Yazar Değil () Ortaokul Mezunu
() Yalnızca Okur-Yazar () Lise Mezunu
() İlkokul Mezunu () Ön Lisans Mezunu
() Yüksek Lisans / Doktora Mezunu () Yüksekokul ya da Lisans Mezunu

4. Annenizin eğitim durumu nedir?

() Okur-Yazar Değil () Ortaokul Mezunu
() Yalnızca Okur-Yazar () Lise Mezunu
() İlkokul Mezunu () Ön Lisans Mezunu
() Yüksek Lisans / Doktora Mezunu () Yüksekokul ya da Lisans Mezunu

5. Babanızın eğitim durumu nedir?

() Okur-Yazar Değil () Ortaokul Mezunu
() Yalnızca Okur-Yazar () Lise Mezunu
() İlkokul Mezunu () Ön Lisans Mezunu
() Yüksek Lisans / Doktora Mezunu () Yüksekokul ya da Lisans Mezunu

6. Eski eşinizin eğitim durumu nedir?

() Okur-Yazar Değil () Ortaokul Mezunu
() Yalnızca Okur-Yazar () Lise Mezunu
() İlkokul Mezunu () Ön Lisans Mezunu
() Yüksek Lisans / Doktora Mezunu () Yüksekokul ya da Lisans Mezunu

7. Yaşamınızın büyük bölümünü nerede geçirdiniz?

() Köy () Kasaba () İl () İlçe () Yurt Dışı

8. Çalışıyor musunuz?

() Evet () Hayır

9. Çalışıyor iseniz mesleğiniz nedir?

() Memur () İşçi () Esnaf () Serbest Meslek () Emekli
() Özel Sektör Çalışanı () Üst kademe yönetici () Diğer (Belirtiniz).....

10. Eski Eşiniz Çalışıyor mu?

() Evet () Hayır

11. Eski eşiniz çalışıyorsa mesleği nedir?

() Memur () İşçi () Esnaf () Serbest Meslek () Emekli
() Özel Sektör Çalışanı () Üst kademe yönetici () Diğer (Belirtiniz).....

12. Yaklaşık gelir durumunuz ne kadar?

.....

13. Çocuğunuz var mı?

() Evet () Hayır

14. Çocuğunuz var ise kaç çocuğunuz var?

.....

15. Çocuğunuz varsa yaşı veya yaşları kaçtır?

.....

16. Çocuğunuz varsa cinsiyeti veya cinsiyetleri nedir?

.....

17. Eski eşinizle evlilik öncesi flört süresi ne kadardı?

.....

18. Eski eşinizle nişanlılık süreniz ne kadardı?

.....

19. Eski eşinizle kaç yaşınızda evlendiniz?

.....

20. Eski eşiniz sizden yaşça büyük mü?

() Evet () Yaşıtız () Hayır

21. Eski eşinizle yaş farkınız ne kadardır?

.....

22. Eski eşinizle akrabalık var mı?

() Evet () Hayır

23. Eski eşinizle nasıl evlendiniz?

() Görücü usulü isteyerek () Görücü usulü istemeyerek
() Arkadaşlık kurarak () Diğer (Belirtiniz).....

24. Kendi evliliğinizi nasıl tanımlarsınız?

() Çok Mutsuz () Mutsuz () Ne Mutlu Ne Mutsuz
() Mutlu () Çok Mutlu

25. Anne ve babanızın evliliğini nasıl tanımlarsınız?

() Çok Mutsuz () Mutsuz () Ne Mutlu Ne Mutsuz
() Mutlu () Çok Mutlu

26. Eski eşinizle iletişiminiz nasıldı?

() Çok İyi () İyi () Normal () Kötü () Çok kötü

27. Eski eşinizle evlenme sebebiniz nedir?

() Aşık olmak, Çok sevmek () Herkes Evleniyor Düşüncesi
() İhtiyaçlarını Karşılacağını Düşünmek (Sevgi, Cinsellik ve Maddi İhtiyaçlar)
() Borçtan Kurtulma Düşüncesi () Çocuk Sahibi Olma İsteği
() Sosyal Zorunluluklar () Doğru Kişiyi Bulduğunu Düşünmek
() Yalnız Kalma Korkusu () Düzenli Bir Hayat Kurma Düşüncesi
() Mutlu Yuva Kurma Düşüncesi () Aile Olma Düşüncesi

() Diğer (Belirtiniz).....

28. Eski eşinizle evlilik süreniz ne kadardı?

.....

29. Eski eşinizle beraber boşanma sürecinde uzman (aile danışmanı, psikolog, pedagog vb.) desteği aldınız mı?

() Evet () Hayır

30. Boşanma davasını kim açtı?

() Ben () Eski Eşim

31. Boşanma türünüz nedir?

() Anlaşmalı () Çekişmeli

32. Çocuğunuz var ise velayet talebiniz oldu mu?

() Evet () Hayır

33. Nafaka talebiniz oldu mu?

() Evet () Hayır

34. Eski eşinizden boşanma nedeniniz hangisi veya hangileridir? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz, seçtikleriniz içerisinde 3 tanesini önem sırasına göre numara "1-2-3" kullanarak sıralayınız.)

() Zina () Sözlü ve/veya Fiziksel şiddet () Evi terk etme

() Eşin kumar bağımlılığı () Akrabaların karışması () Maddi konular

() Çocuğumuzun olmayışı () Fikir Uyuşmazlığı () Sorumsuzluk

() Cinsel Sorunlar () Geçimsizlik () Eşin adli suçları

() Eşin psikolojik sorunları () Eşin dini inançları

() Eşin alkol ve madde bağımlılığı () Diğer (Belirtiniz).....

35. Türk Medeni Kanun'a göre davanızda boşanma sebebinizi ne olarak gösterdiniz?

() Zina () Hayata Kast, Pek kötü veya onur kırıcı davranış

() Suç işleme ve haysiyetsiz yaşam sürme () Akıl Hastalığı

() Terk () Şiddetli geçimsizlik

36. İlk kavganız veya ilk tartışmanız ne zaman oldu?

.....

37. İlk kavganız veya ilk tartışmanız hangi konuda oldu?

() Zina () Sözlü ve/veya Fiziksel şiddet () Evi terk etme

() Eşin kumar bağımlılığı () Akrabaların karışması () Maddi konular

() Çocuğumuzun olmayışı () Fikir Uyuşmazlığı () Sorumsuzluk

() Cinsel Sorunlar () Eşin dini inançları () Eşin adli suçları

() Eşin psikolojik sorunları () Eşin alkol ve madde bağımlılığı

() Diğer (Belirtiniz).....

38. İlk kavganız veya ilk tartışmanız evliliğinizin hangi zamanında oldu?

.....

39. Ne sıklıkla tartıştınız?

() Hiç () Her gün () Haftada Birkaç Kez

() Ayda Birkaç Kez () Yılda Birkaç Kez

40. Eski eşinizden şiddet gördünüz mü?

() Evet () Hayır

41. Eski eşinizden ne sıklıkla şiddet gördünüz?

() Hiç () Her gün () Haftada Birkaç Kez

() Ayda Birkaç Kez () Yılda Birkaç Kez

42. Eski eşinizle boşanacağınızı çocuğunuza veya çocuklarınıza kim söyledi?

.....

43. Boşanma sürecinde çocuğunuz veya çocuklarınız psikolojik destek aldı mı?

☐ Evet

☐ Hayır

44. Çevrenizde hiç boşanan var mı? Varsa Kim veya kimler?

☐ Yok

☐ Anne-Baba

☐ Kardeş

☐ Akraba

☐ Arkadaş

☐ Diğer (Belirtiniz).....

45. Boşanma davanız ne kadar sürdü?

.....

BOŞANMA İLE İLGİLİ TUTUM ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: Boşanma konusundaki tutumlarınız düşünerek aşağıda verilen ifadeleri işaretleyiniz. İşaretlerken her bir ifadeyi dikkatli okuyarak, sizi anlatma derecesine göre “Katılıyorum” veya “Katılmıyorum” seçeneklerden birini seçerek, o sütundaki boşluğa [X] biçimde çarpı işareti koyunuz. Tüm ifadeleri okuyup eksik işaret yapmamaya özen gösteriniz.

Okuduğunuz cümlelerin doğru veya yanlış cevapları yoktur, önemli olan cümleler hakkında sizin görüşlerinizdir. Bu nedenle de cümleler hakkında uzun süre düşünmeden aklınıza gelen ilk cevabı işaretlemenizdir. İlginiz için teşekkür ederim.

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Boşanma herkesin başına gelebilir.					
2. Boşanmak, evlenmek kadar doğal bir süreçtir.					
3. Eşlerden biri boşanmayı talep ettiğinde kabul edilmelidir.					
4. Boşanmak herkese zarar verir.					
5. Boşanma en çok çocuklara zarar verir.					
6. Boşanan bireylere toplum iyi bakmaz.					
7. Boşanmak, problemlili olan bir evliliği devam ettirmekten daha iyidir.					
8. Boşanma gerçekleştiğinde tüm sorunlar biter.					
9. Boşanan erkekler özgür hale gelir.					
10. Boşanan kadınlar özgür hale gelir.					